

Estructura oracional llatina

Elena E. Benedicto Salmerón

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

Elena E. Benedicto Salmerón

ESTRUCTURA ORACIONAL LLATINA

**Tesi Doctoral dirigida pel
Dr. Pere J. Quetglas, Catedràtic
de la Facultat de Filologia
de la Universitat de Barcelona**

**UNIVERSITAT DE BARCELONA
Departament de Filologia Llatina
1992**

Altres problemes

No hem parlat fins ara de dos tipus de casos que presenten problemes diferents. El primer cas de què parlarem es refereix a *Pied Piping* de clàusules relatives nominalitzades⁹⁴, i el segon a determinats casos que no mostren adjacència estricta entre l'element *qu-* que provoca el *Pied Piping* i el nucli C⁰ que encapçala la projecció SC.

Al primer d'ells corresponen exemples del tipus de (127):

(127) ...*eum...*, *quem qui armis persequantur conseruatores rei publicae iudicentur*.

En aquest cas, *quem*, el relatiu que provoca el *Pied Piping*, és l'objecte de *persequantur*, el verb de la clàusula relativa nominalitzada introduïda per *qui*, clàusula que funciona com a subjecte de *iudicentur*⁹⁵.

Si és adequada l'anàlisi que hem proposat anteriorment, aleshores *qui* com a relatiu hauria d'ocupar l'Especc de SC, impedint d'aquesta manera que *quam* pugues pujar al mateix Espec i produir el *Pied Piping*.

La clau en aquest problema ens la donaran llengües que diferenciïn morfològicament entre els pronoms relatius i els interrogatius, com és el cas de, per exemple, el rus⁹⁶. En aquestes llengües, el pronom que s'utilitza en estructures de clàusules relatives nominalitzades no és el pronom relatiu, sinó l'interrogatiu. Si seguim en la línia que aquest fet suggereix, i si seguim l'anàlisi que hem proposat en aquesta subsecció, obtenim una estructura que ens explica ben bé el que està passant:

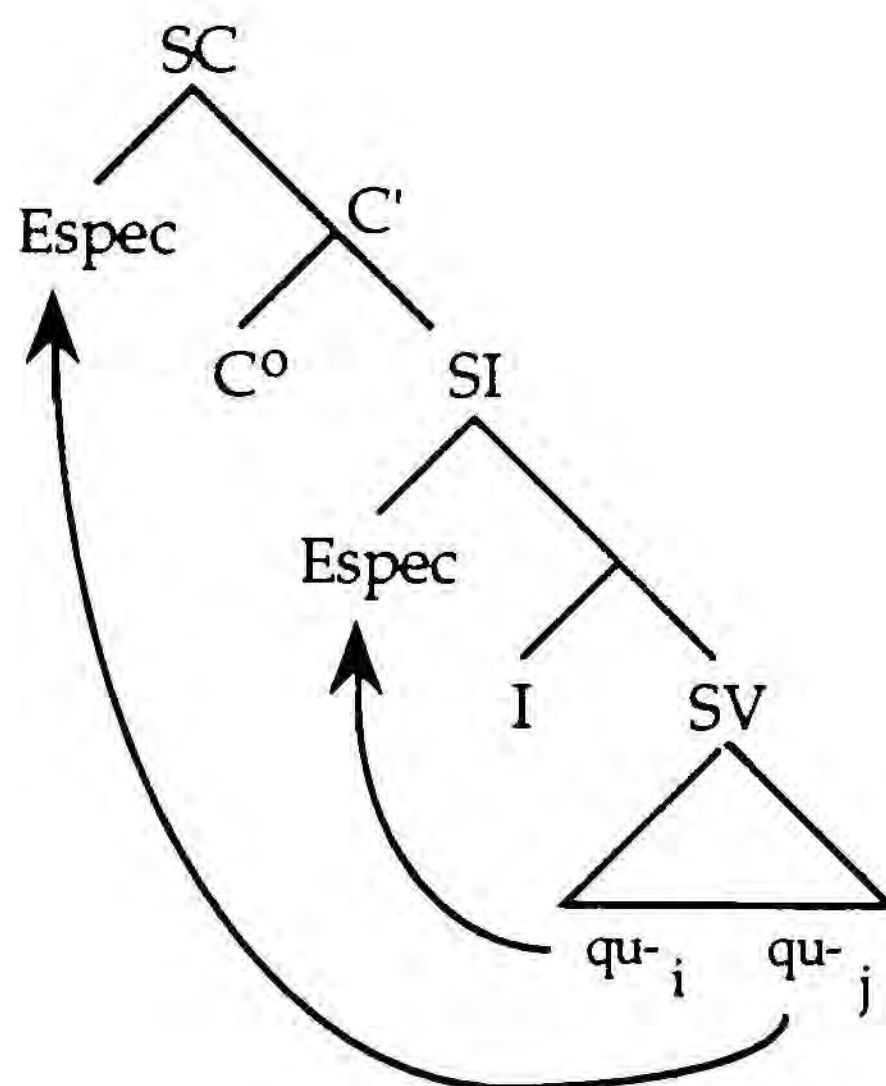
⁹⁴És a dir, clàusules de relatiu sense antecedent exprés.

⁹⁵Respecte de l'estatus de la pròpia clàusula de relatiu i de la seva funció, en parlarem al capítol següent.

⁹⁶En rus, el pronom relatiu és *kotorij*, mentre que l'interrogatiu és *kto*. Així, en el cas que ens ocupa, el rus diria una cosa semblant a:

(i) [kto ne rabotajet], tot ne jest.
qui no treballa, aquest no menja.

(128)

Efectivament, el pronom *qui* ocupa la posició d'Especc de SI, alliberant d'aquesta manera l'Especc de SC, que pot ser ocupat per *quam*. En aquest moment es donen totes les condicions adequades per tal que *Pied Piping* pugui tenir lloc. De fet la presència de *qui* a l'Especc de SC no hauria pogut per si sola provocar *Pied Piping*, la qual cosa ratifica la nostra proposta.⁹⁷

⁹⁷De fet, aquesta proposta planteja d'altres qüestions. Si el fet de dir que *qui* es desplaça a l'Especc,SI vol dir que la clàusula és SC[+Q], aleshores ens trobem amb problemes. En primer lloc, les CR (clàusules de relatiu) Nominalitzades i les SC[+Q] presenten una corba d'entonació diferent; compareu, per exemple, els exemples catalans d' (i):

(i) a. [Amb qui vol casar-se] viu a la casa de la cantonada.

b. Encara no sap [amb qui vol casar-se]

El problema aquí és que no tenim suficients dades en llatí per poder jutjar aquest punt, però si ens remetem una altra vegada al rus, el patró entonatiu de l'exemple que hem vist a la nota anterior correspon al d'(i)a., i no al d'(i)b..

En segon lloc, els trets que identifiquen les CRN i les SC[+Q] són diferents: les primeres provoquen una concordança nominal, és a dir, porten trets que corresponen a un SN, mentre que les segones representen una proposició interrogativa. Això es pot veure quan hi ha d'haver un pronom de represa: un pronom de represa per a una CRN recull els

El segon problema, com ja hem dit, afecta estructures en les quals no hi ha adjacència absoluta entre el pronom relatiu i el complementitzador, per exemple (129):

(129) ...*id* ... *quod ille si faciat, iamiam a bonis omnibus summam ineat gratiam.*

El problema rau en el fet que si *quod* es troba a l'Espec de SC, i si es troba al C^o, aleshores *ille*, el subjecte, on es troba?:

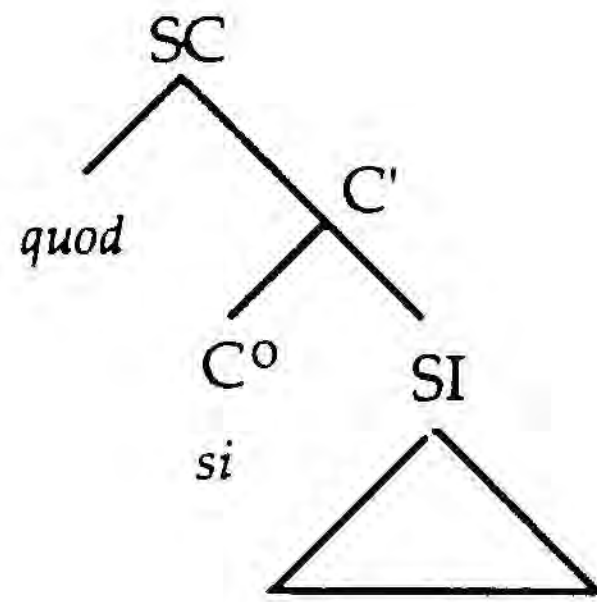
trets del pronom que encapçala la CRN; pel contrari, un pronom de represa per a una SC[+Q] sempre és un neutre singular:

- (ii) a. [Qui vol sortir elegit], això encara no ho sé.
- b. [Qui vulgui venir a casa meua], aquest sempre serà benvingut.

Així que és possible que les CRN, a diferència de les SC[+Q], no tinguin el complementitzador Q a la posició de C^o, sinó que aquesta estigui buida. El fet d'estar buit pot permetre que els trets rellevants (no entrarem ara en quin són els trets rellevants ni en la manera que puguen a SC) de *qui* a (ii)b. puguen a SC, mentre que els de *qui* a (ii)a., no hi puguin pujar, quedant SC a (ii)a., amb els trets [neut.,sg], ja siguin per defecte, o perquè realment estigui especificat per a ells.

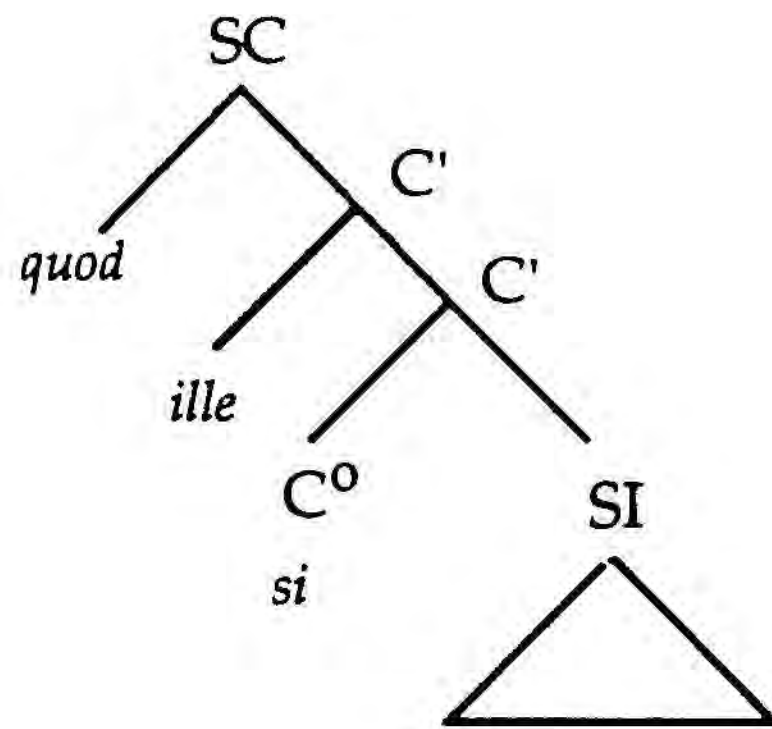
El que és curiós en el cas de (128) és que són els trets de *qu-i* (*qui* a l'exemple de (127)) els qui es transmeten a SC i no els trets de *qu-j* (*quam* a (127)), la qual cosa vol dir, probablement, que la CNE no pot transmetre aquest tipus de trets (que sembla implausible, ja que és això el que precisament transmet entre el subjecte i el verb), o bé que quan la CNE actua en aquest nivell (per desencadenar *Pied Piping*), el SC ja ha obtingut els trets rellevants anteriorment. No continuarem aquí amb aquesta qüestió. Parlarem de les CRN al pròxim capítol.

(130)

A primera vista podriem proposar adjunció al nivell de C', tal com veiem a (131):

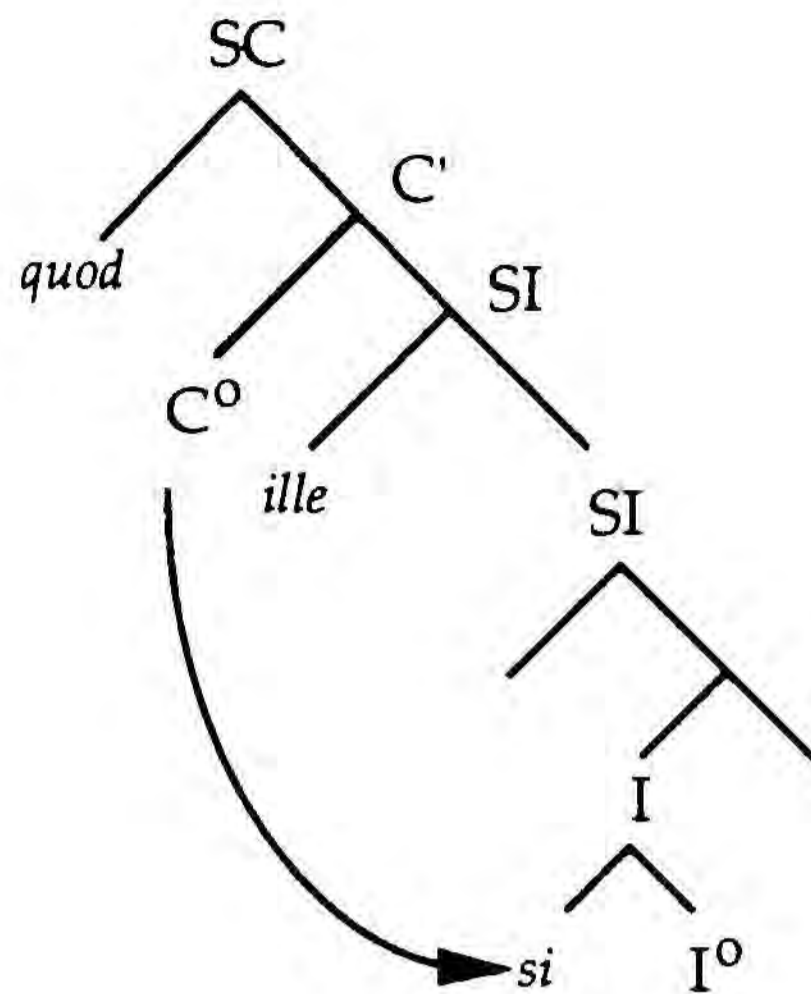
(131)

Però el que la teoria preveu no és adjunció a un nivell de X', sinó al nivell de projecció màxima, SX, o al nivell de X⁰ (l'anomenat moviment de nucli a nucli).

Una segona alternativa podria ser que *si*, el complementitzador, es traslladés al nus Inflexió, com a una instanciació de Moviment de Nucli a Nucli. Aquesta possibilitat té la peculiaritat de suggerir un moviment cap a baix en l'estructura, però d'aquest en tenim exemples, com ara l'anomenat *Affix Hopping* pel qual la Inflexió baixa a V⁰ en anglès. Aleshores es podria proposar adjunció a SI de l'element intermedi *ille* :

(132)

però continuem sense tenir una explicació de per què un complementitzador com ara *si* hauria de baixar a Inflexió.

Aquesta alternativa es veu potenciada pel fet que la major part dels exemples d'aquest tipus que es troben als textos llatins, impliquen la conjunció *si* i el subjecte com a element interposat entre l'element *quod* i aquesta. No és difícil veure un operador lligat al *si* condicional (per aquest camí es podria començar a veure una possible posició alternativa per a *si*)⁹⁸, i tampoc no és difícil imaginar que el subjecte *ille* estigui adjuntat a SI, en una posició generada ja a la base, d'una manera molt semblant a com ho estan els pronoms forts en català⁹⁹ o la forma forta de subjecte en francès¹⁰⁰.

Aquesta proposta, però, implicaria adjacència estricta entre la conjunció i el nucli verbal, la qual cosa no és certa, tal com podem observar a (133):

(133) *id... quod ille si uerbo negarit, longius progredi non possit*

⁹⁸Noteu que els altres casos que presenten també aquest tipus de fenomen, són casos de SC introduïts per *cum* amb indicatiu, és a dir, amb valor temporal, per la qual cosa tampoc no es fa difícil imaginar algun tipus d'operador temporal.

⁹⁹Cf. el pròxim capítol per a un desenvolupament més extens d'aquesta proposta.

¹⁰⁰En casos del tipus de *Moi, je ne sais pas*. Cf. Rigau (1982) per al català.

De tota manera si acceptem el desenvolupament de SI, en diverses projeccions funcionals, SMod(alitat) entre d'altres, aleshores podem col·locar *si* en una d'aquestes projeccions¹⁰¹. Això no implica, però, que el material d'aquestes projeccions hagi de ser estrictament adjacent al nucli verbal, ni, tampoc, que el verb hagi de pujar, en moviment de nucli a nucli, per totes elles. La conjunció *si* pot quedar en una de les projeccions de SI, mentre que material del tipus de *uerbo a* (133) quedaria en una projecció inferior juntament amb el nucli verbal.

Tampoc és estrictament exacte que només el subjecte pugui interferir entre l'element *qu-* relatiu i la conjunció *si*. Considereu, per exemple, (134):

(134) *a te dictum est esse permulta, quae orator a natura nisi haberet non multo a magistro adiuuaretur.*

En aquest cas, el sintagma *a natura* també intervé. Aquí, però, es produeix la interacció de la negació, una altra projecció funcional, amb *si*. Deixarem la qüestió en aquest punt, ja que surt de l'abast del nostre treball.

D'altra banda, si considerem recursivitat de SC¹⁰², que hem rebutjat en el primer apartat, aleshores obtindríem la seqüència correcta. Tanmateix, apart dels problemes esmentats abans en relació amb aquesta proposta, no hi ha manera d'evitar generar estructures del tipus de (135), que són agramaticals:

(135) *...*ille quod si faciat ...*

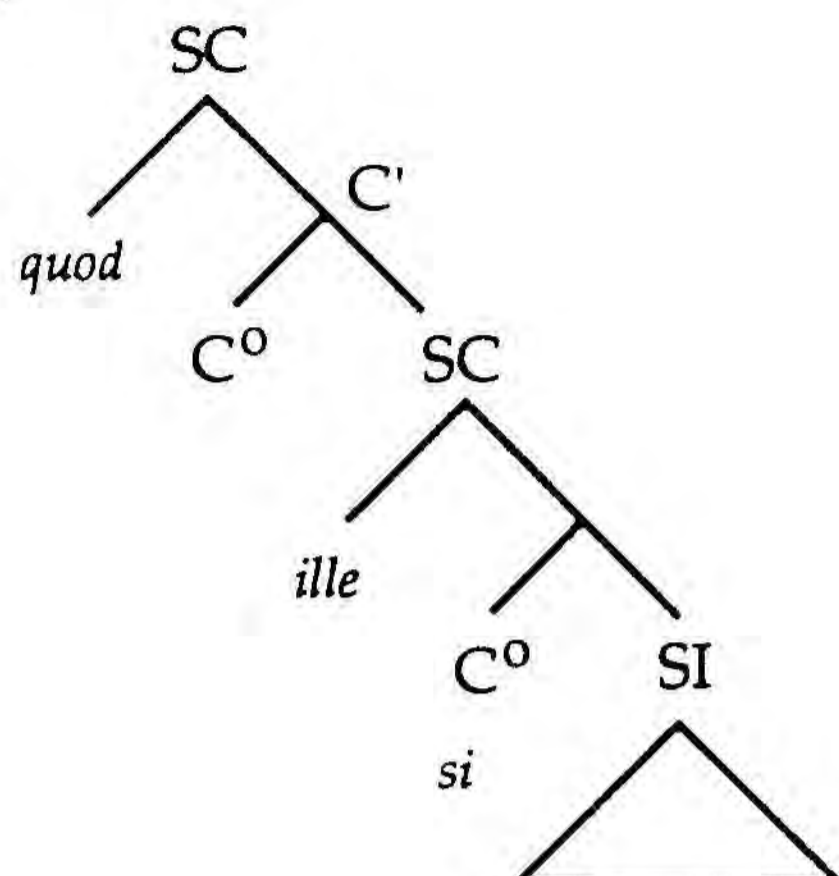
ja que les regles no estan ordenades. En el cas de (136)a. tindríem representat (129), i en el de (136)b., (135):

¹⁰¹Cf. nota 79 en aquesta mateixa subsecció. En aquest sentit, fóra molt interessant investigar la interacció de *si* amb elements de tipus *qu-* indefinits (e.g., la seqüència *si quis* en lloc de *si aliquis*).

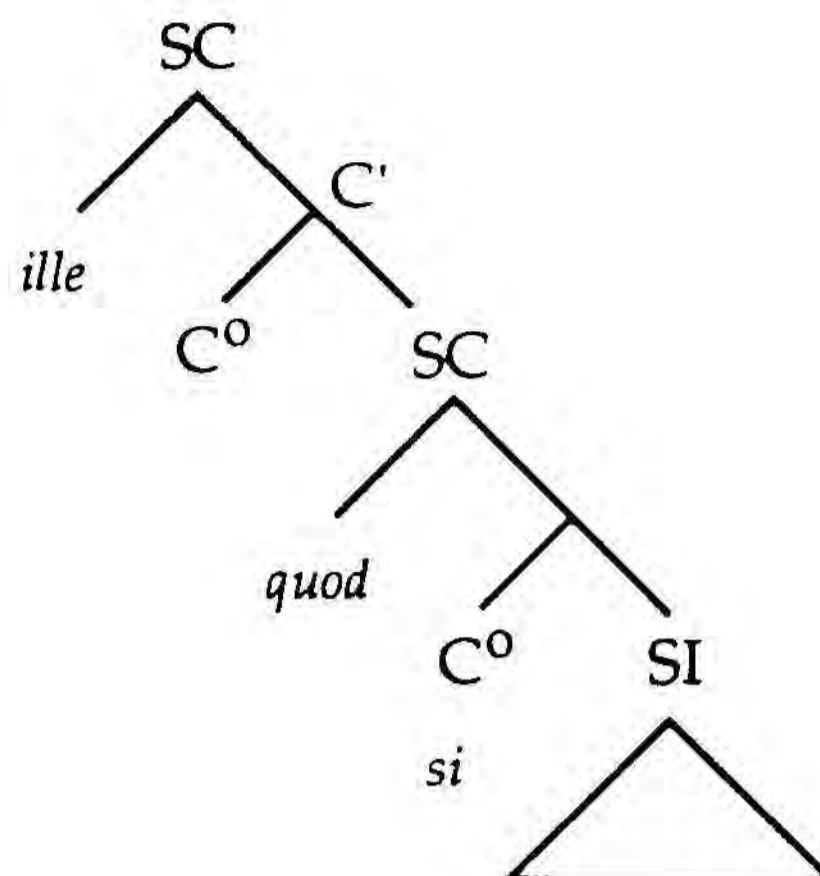
¹⁰²Aquest procediment es va proposar per donar compte d'estructures de TOPIC, les quals discutirem en el pròxim capítol.

(136)

a.

b.

Ja que aquesta qüestió requereix un estudi molt més aprofundit de temes annexos, que s'interrelacionen crucialment i que surten del nostre abast, deixarem ara oberta aquesta qüestió.

2.2.5. L'estructura de SC, l'extracció d'adjunts i l'estratègia del Pied Piping.

De tot el que hem estat observant en els apartats anteriors d'aquest capítol, es dedueix que qualsevol intent coherent d'anàlisi de l'estructura oracional llatina ha de tenir en compte la interacció de dos fenòmens diferents però interrelacionats com són ara la possibilitat d'extracció llarga d'adjunts (adjunts procedents d'una oració subordinada) i la possibilitat de l'estratègia del *Pied Piping*.

En primer lloc, l'extracció d'adjunts fora de clàusules subordinades (siguin argumentals o adjuntes) és rellevant perquè, al contrari del que passa amb els arguments, els adjunts, o millor dit, les traces deixades pel moviment d'adjunts, han de satisfer el PCB per antedecència. Això vol dir que necessiten el seu antecedent (l'element *qu-* mogut o la traça deixada per aquest en un moviment subsegüent) a l'*Espec,SC* més proper:

(137) $[_{SC} \text{ sine quo}_i \text{ C } [_{SI} \text{ negat } [_{SC} t'_i \text{ C } [_{SI} \text{ se posse vivere } t_i]]]]$
 |-----↗

Si aquest tipus d'extracció no és possible¹⁰³, aleshores és que o bé aquesta posició d'[Espec,SC] no era assequible, o bé que ha intervingut algun altre factor que ha fet impossible la recció per antecedència.

Els arguments, pel contrari, estan regits per nucli a l'interior de SI; per tant, es pot prescindir (amb una operació de deleció) de les possibles traces intermèdies que s'hagin produït com a conseqüència de moviment cíclic.

En segon lloc, segons l'anàlisi que hem fet dels fenòmens de *Pied Piping*, aquest implica un cas de CNE, la qual cosa comporta la presència d'un element (rellevant) a la posició d'*Espec,SC*, la mateixa posició que a (137) ocupa la traça intermèdia t'_i .

Vegem ara com està la situació general de la qüestió. En la taula que segueix intentem representar els factors més importants en què es basarà la nostra discussió.

(138)

	<u>Extracció d'adjunts</u>	<u>Pied Piping</u>
	(llarga)	(amb extracció d'adjunt)
Clàusules argumentals:		
AcI	+	+
SC[+Q]	-	+?
SC(C ^o [+lèx])	+?	-?
Clàusules adjuntes:	-?	+

¹⁰³És a dir, si el resultat de l'extracció és agramatical. En el nostre cas, on no podem contar amb evidència negativa per la manca de parlants nadius, la manca d'exemples serà considerada com a factor fort en favor d'evidència negativa, amb la salvetat sempre present que no és evidència definitiva.

En aquesta taula, doncs, veiem el comportament dels diferents tipus de clàusules respecte dels dos fenòmens esmentats. Ens fixarem especialment en els casos marcats amb un interrogant, ja que són els que plantegen més qüestions.

Dels tres tipus de clàusules argumentals¹⁰⁴, l'oració d'infinitiu, *AcI*, admet tant l'extracció d'adjunts com un *Pied Piping*; les interrogatives indirectes, *SC[+Q]*, no admeten extracció (llarga) d'adjunt, però sí *Pied Piping*; i les completives amb conjunció, *SC(C⁰[+lèx])*, presenten alguns casos d'extracció d'adjunts que discutirem més endavant, i no presenten casos de *Pied Piping* (amb extracció d'adjunt)¹⁰⁵. Per últim, les clàusules adjuntes (o circumstancials) no presenten casos d'extracció (llarga) d'adjunts¹⁰⁶, però en canvi, són molt productives en l'estratègia de *Pied Piping*.

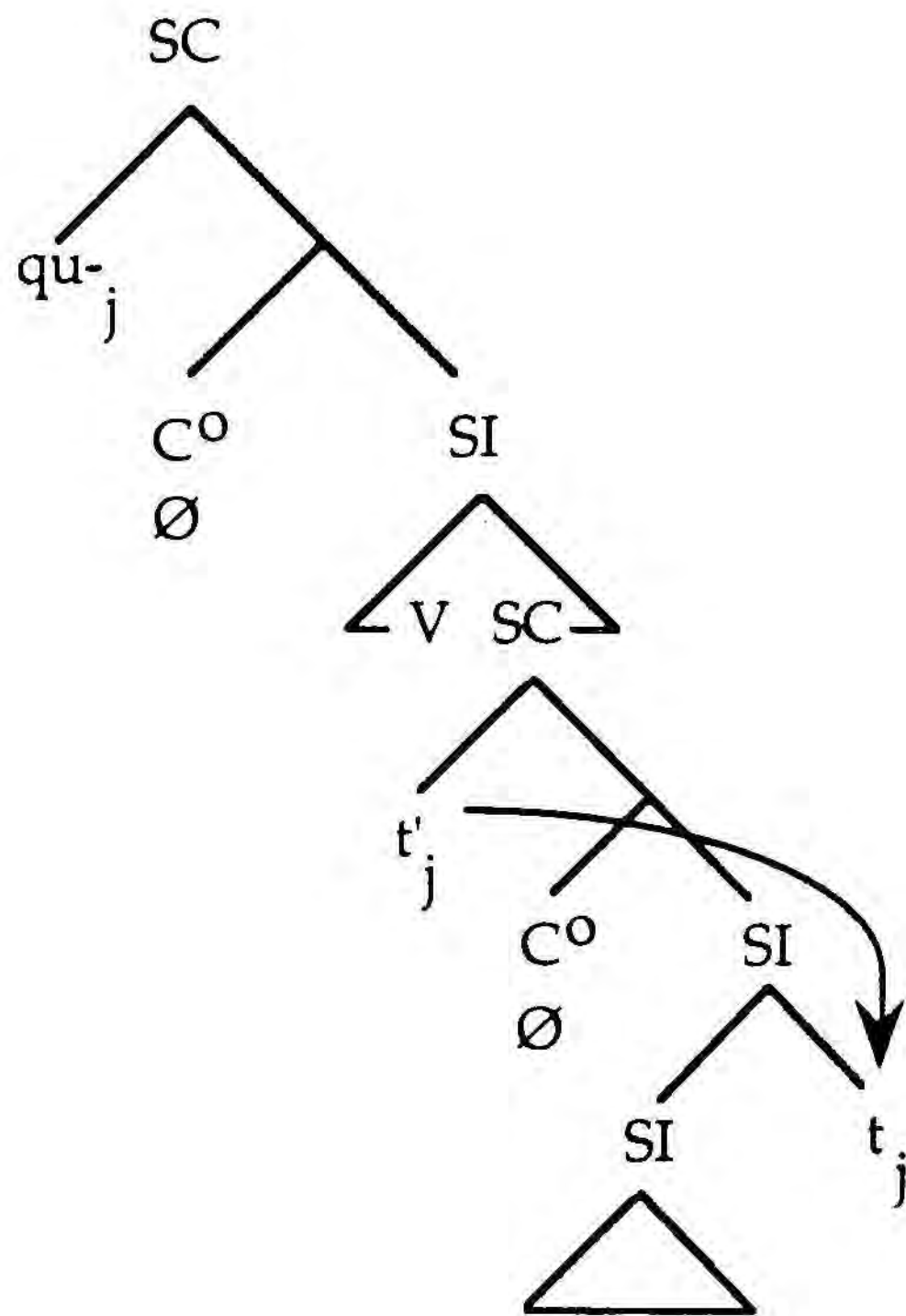
Ara ens pertoca interpretar aquestes dades. El fet que les *AcI* permetin extracció d'adjunt queda perfectament explicat per l'anàlisi proposada a Lasnik&Saito (84), que hem explicat a 2.1.2, integrada més tard en el model de *Barriers* (Chomsky (1986)), la representació de la qual tornem a mostrar aquí:

¹⁰⁴Potser hi hauriem d'incloure un quart tipus: un SC amb $C=\emptyset$ i $I^0=[+fin,+dep]$, és a dir, una completiva en subjuntiu, sense conjunció.

¹⁰⁵Sí que en presenten amb extracció d'arguments, però no és aquest el cas que ens interessa.

¹⁰⁶Com tampoc no presenten casos d'extracció d'arguments pel ja explicat a l'apartat 2.1.2 i 2.2.4.

(139)

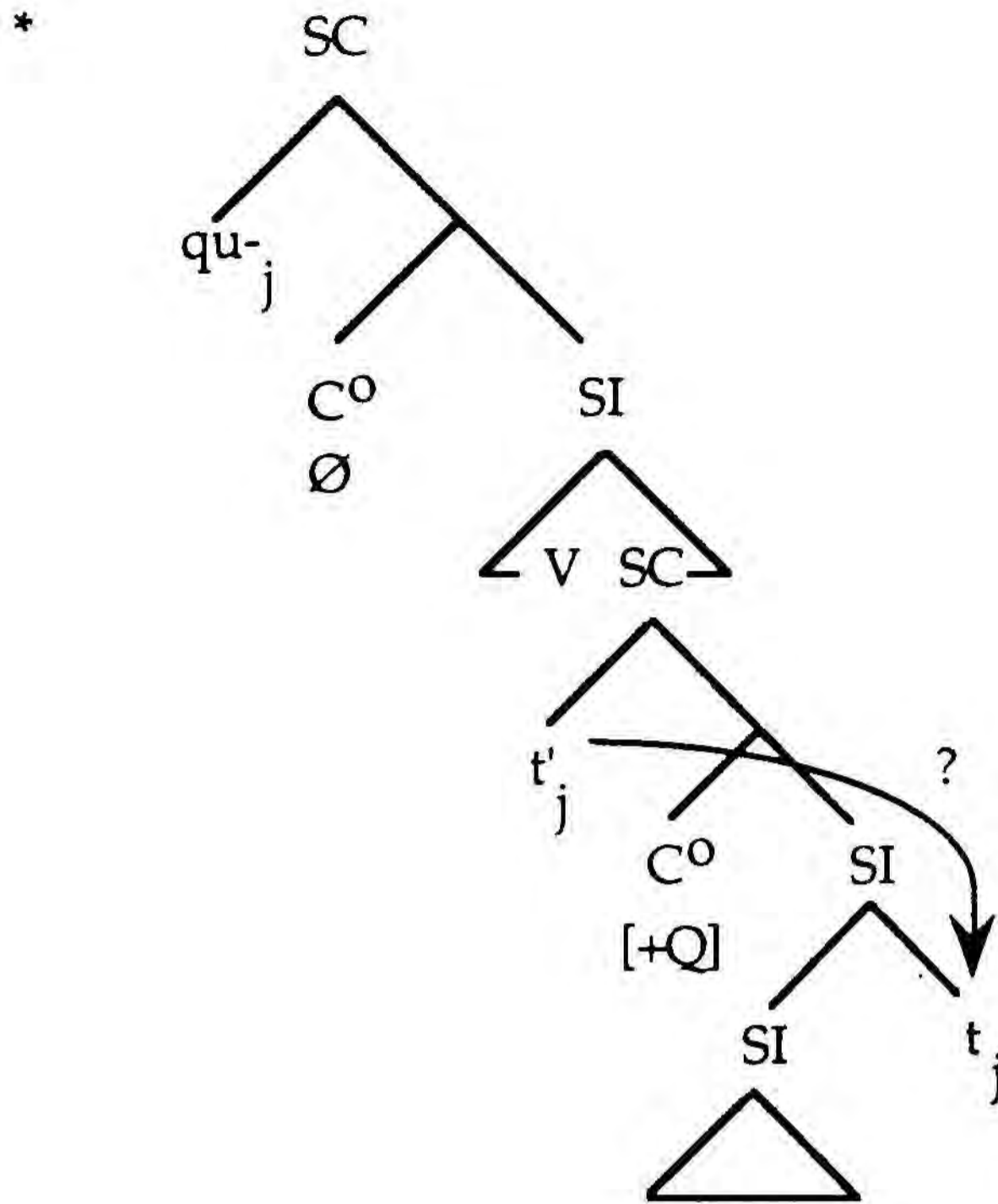

Efectivament, el fet que el C^0 inferior sigui buit permet que la traça intermèdia t'_j regeixi per antecedència la traça original, i el mateix passa entre l'element $qu-$ a l'Espec,SC superior i la traça intermèdia t'_j . Així, l'estructura està ben formada perquè totes dues traces satisfan (per antecedència, ja que són adjuntes) el PCB.

Que una estratègia de *Pied Piping* sigui assequible també és fàcilment explicable pel mecanisme de transmissió de trets (en especial del tret [+QU] (relatiu)) a través de la CNE, tal com hem exposat a 2.2.4.

Les clàusules $SC[+Q]$, d'altra banda, hem vist a (138) que no permeten extracció llarga d'adjunts. Si l'anàlisi que hem proposat a 2.2.4 és correcta, aleshores l'estructura que correspondria a aquest tipus de clàusula fóra la següent:

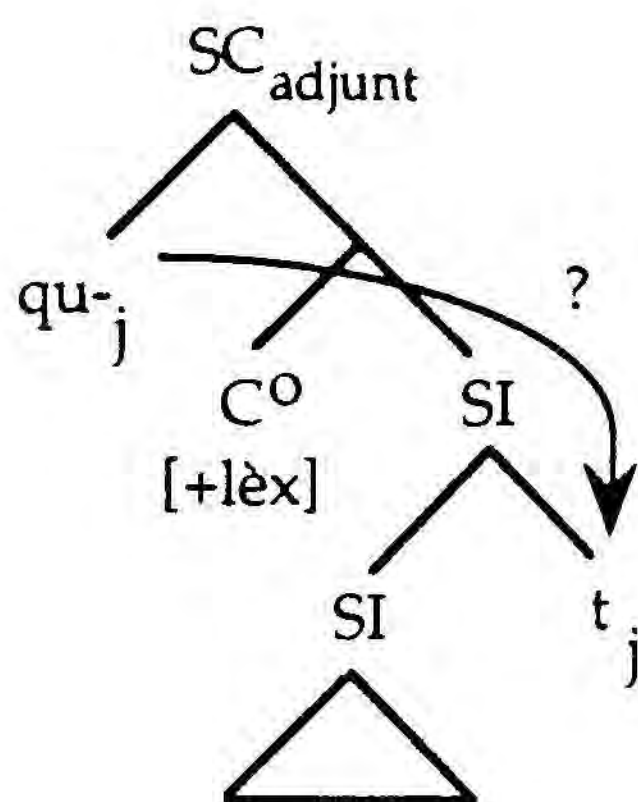
(140)

Les dades mostren clarament que aquesta estructura és agramatical. Tanmateix, si acceptem, com hem proposat, que el complementitzador en aquests casos també és buit, aleshores no hauríem de tenir cap tipus de problema, i l'estructura hauria de ser bona com en el cas anterior.

Considerem ara unes altres dades. A la taula (138), podem veure que l'extracció llarga d'adjunts no està permesa fora de clàusules adjuntes. Això, clarament, es deu a un problema de Subyacència i de PCB que hem explicat al començament de 2.2.4. D'altra banda, hem vist que quan es produeix *Pied Piping* en aquest tipus de clàusula, l'element *qu*-desplaçat pot ser un adjunt. Un últim factor a considerar aquí és que el complementitzador d'aquestes clàusules és lèxic i amb un alt contingut semàntic, de manera que fóra dubtós, com a mínim, que pogués patir una deleció a FL (requisit, segons Lasnik&Saito (1984), imprescindible per tal que recció per antecedència pugui tenir lloc). Vegem aquesta situació representada en arbre:

(141)

Si C^0 conté trets rellevants que no es poden esborrar, i si la seva 'esborrabilitat' és imprescindible per a la recció per antecedència de t_j per part de $qu-j$, aleshores aquesta estructura violaria el PCB i seria agramatical, cosa que no és. A 2.2.4., hem intentat explicar aquest problema mitjançant la CNE, que conferiria a C^0 l'índex de l'element $qu-$ al seu Especificador.

Tanmateix, per què no és assequible aquesta opció en els casos com (140)? I més tenint en compte que a (140), la traça intermèdia no pot posar problemes perquè es troba en una clàusula argumental i no es plantegen els problemes de PCB i Subjacència que es plantegen amb les clàusules adjuntes.

És veritat que l'element a l'Especificador inferior a (140) és una traça, i a (141) és un element lèxic, i que a (141) s'està produint *Pied Piping* (amb transferència de trets) i a (140) no. Però la contradicció entre (139) i (140), totes dues amb un complementitzador buit, l'una permetent extracció d'adjunt, la segona, no, encara subsisteix.

Anem ara a reconsiderar els casos d'extracció d'adjunts, a veure si en podem treure més informació. Considerarem no només extraccions fora d'una clàusula adjunta (en *Pied Piping*) i d'una clàusula [+Q] interrogativa indirecta (també en *Pied Piping*), sinó també fora d'una clàusula argumental amb complementitzador lèxic. Vegem-ne alguns exemples:

(142)

- a. *venio nunc ad epistulam Timarchidi, de qua cum dixero, totum hoc crimen decumanum peroraro.*
- b. *Catonis, a quo cum quaereretur quid maxime in re familiari expediret, respondit: bene pascere.*
- c. *iis uerbis uti quibus si philosophi non uterentur, philosophia omnino non egeremus.*

(143) *De quibus quid ipse sentiam, si placet, exponam.*(144) *Responde quo leto censes me ut peream potissimum*

Si ens hi fixem en el tipus de relació que mantenen aquests adjunts amb els verbs de les seves respectives clàusules, podrem comprovar que tots ells són SPs o SNs oblics, però també que la seva relació amb el verb està molt lluny de ser una relació laxa. En d'altres paraules, que aquests sintagmes són complements règim, o complements estretament lligats al verb¹⁰⁷.

Donat el seu caràcter de pseudo-adjunts (o, potser millor, de pseudo-arguments), podem argumentar que aquests elements mantenen amb el nucli verbal una relació, si bé no tan estreta com amb el complement directe, sí de selecció categorial, que ens permetrà postular que es troben dins del SV, i que mantenen amb el verb una relació de m-comandament i de recció¹⁰⁸. I si això és així, aleshores les traces

¹⁰⁷Si el llatí disposés de clítics, podríem comprovar si aquests elements són substituïbles per ells. De fet (i encara que recórrer als equivalents en d'altres llengües comporta riscos seriosos), en català, aquests sintagmes poden substituir-se pels clítics adverbials: *morir-se'n* (144), *parlar-ne* (142)a., *servir-se'n* (142)c., *pensar-ne* (143); i fins i tot, pronominals: *demanar-li* (142)b.. La qual cosa evidencia el caràcter marcadament lligat al verb d'aquests sintagmes.

¹⁰⁸Un cas problemàtic és precisament aquell que hem estat veient a 2.1.2. i a 2.2.4.:

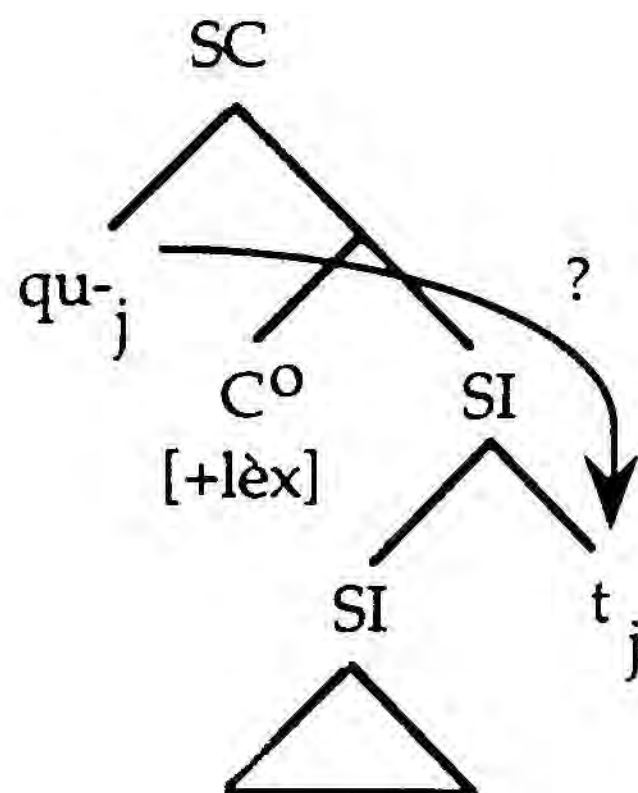
(i) *noli aduersum eos me uelle ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem Italiam reliqui.*

A primera vista, al menys, no sembla que entre *cum quibus* i el verb *ferrem* existeixi cap relació temàtica especialment rellevant. Existeixen les expressions *arma ferre*

deixades per aquests elements quan es mouen, són traces que estan regides dins de SI i, per tant, no necessiten recció per antecedència.¹⁰⁹

Amb totes aquestes premises, podem ara intentar una nova aproximació al problema. Considerem novament l'esquema arbori, tenint present la idea de deleció de complementitzador de Lasnik&Saito (1984):

(145)

Si C^0 és un complementitzador lèxic amb uns trets determinats, la deleció dels quals no respectaria les Condicions sobre Recuperabilitat, aleshores, per Minimalitat¹¹⁰, $qu-j$ no pot regir per antecedència t_j , i

in/contra+Ac, i també *arma conferre cum+Abl.*. Aquest darrer SP introduït per *cum*, però, no representa aquells de la banda dels quals es fa la guerra (com és el cas de (i)), sinó aquells en contra dels quals es lluita (és a dir, equivalent a *contra+Ac*). És possible que en el cas de (i), signifiqués 'lluitar de la banda de', 'ser partisà de'. En tot cas, aquestes són elucubracions que mai, sense l'ajut d'un parlant nadiu, podrem esbrinar.

¹⁰⁹A un nivell teòric i general, manca una caracterització formal del que es qualifica com a argument i com a adjunt i, sobre tot, quin és l'estatus d'aquests semi-adjunts o semi-arguments. Especialment, i ja que la recció pròpia per nucli és depenent de recció temàtica, si aquests semi-arguments estan seleccionats temàticament pel nucli verbal o no.

¹¹⁰A *Barriers*, Chomsky (1986b), es va intentar subsumir aquesta idea bàsica de Lasnik&Saito (1984) sobre el Filtre del *That-t*, sota la Condició de Minimalitat, que s'establia per a la caracterització de *barreres*. Bàsicament, diu que si un rector potencial

obtenim una violació de PCB. Aquesta és la raó per la qual, no trobem casos de *Pied Piping* clausal, on l'element *qu-* extret sigui un adjunt (real), tant si la clàusula és una clàusula adjunta com una clàusula argumental.¹¹¹

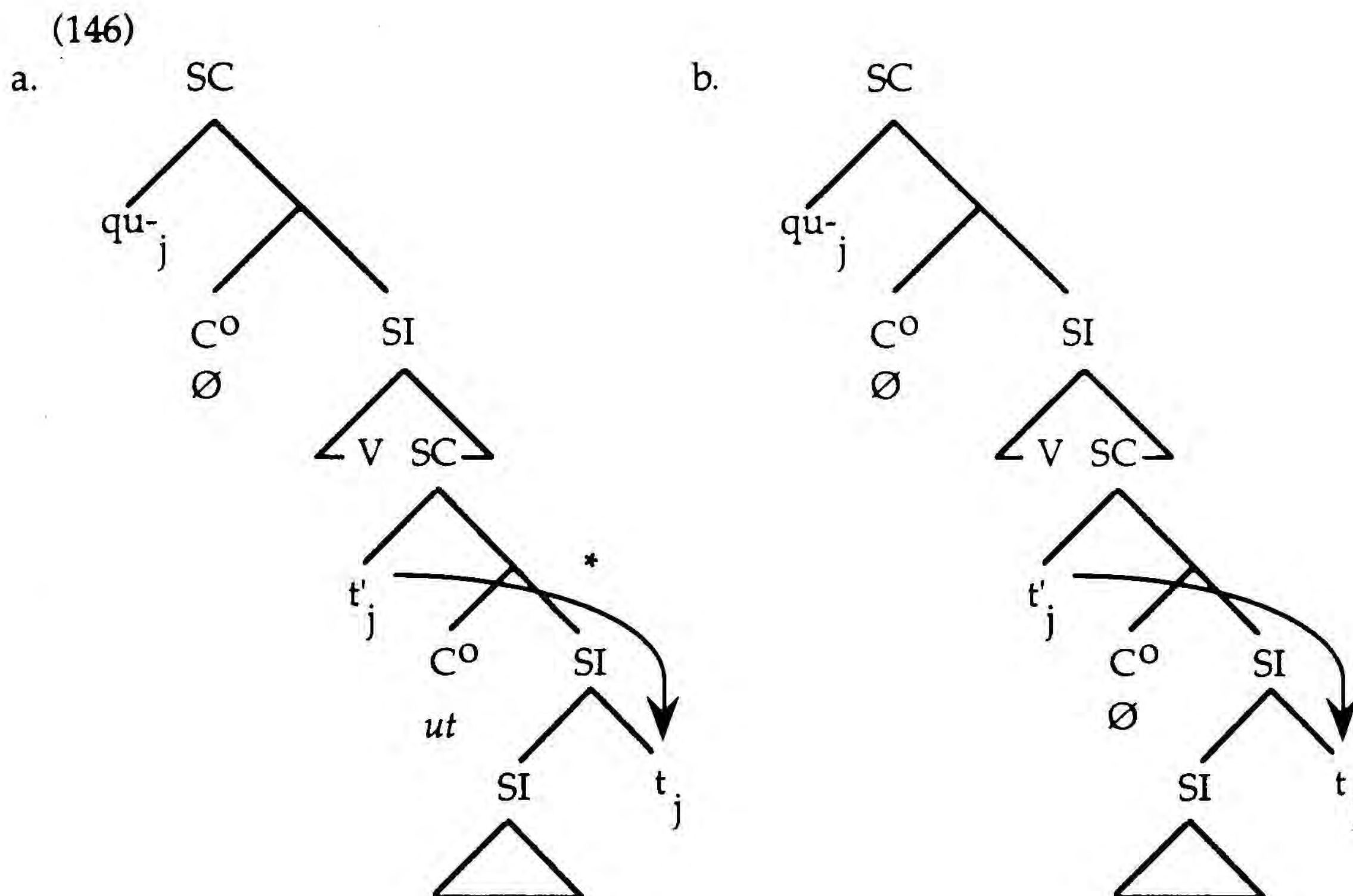
En efecte, aquesta és la causa per la qual no es pot extreure un adjunt d'una clàusula argumental introduïda per *ut* : *ut*, a diferència del que passa amb els complementitzadors d'aquest tipus, per exemple, en llengües romàniques, té un contingut informacional substancial, que es perdria en el cas de deleció a FL¹¹². Per tant, *ut* no es pot esborrar, Minimalitat s'aplica i l'element a l'Especificador del SC inferior no pot regir pròpiament (per antecedència) la traça d'adjunt original.

Si comparem el parell mínim de (146),

intervé, per exemple, C⁰[+lèx], aleshores bloqueja la recció per part d'un rector potencial més allunyat. En realitat, el que diu és que un COMP sense els trets rellevants no crea (o no fa rellevant) la projecció C', que és aquella que actuaria de *barrera* per a recció. Cf. *Barriers*, pp.42 i ss.

¹¹¹Això implica, de pas, que si bé hi ha transmissió del tret [+QU], no hi ha tanmateix, transmissió d'índex (la qual cosa, permetria recció de la traça original adjunta). Però noteu que si aquest fos el cas, ens trobaríem amb una violació de la Condició d' *i-a-dintre-d'i*, que exclou configuracions on la projecció màxima mostra l'índex d'un element a dintre seu.

¹¹²Contràriament al que passa amb *que* en català o amb *that* en anglès.

podrem observar que hi ha dues traces subjectes al PCB. També podem observar que la situació de t'_j respecte del seu antecedent qu_j és la mateixa: el SC inferior és un argument del verb matriu, i el C^0 superior és buit; per tant, si t'_j respecta el PCB en una cas, també ho farà en l'altre, i el problema se'ns circumscriu a la traça original, t_j .

En el cas de (146)b., el C^0 inferior està buit, Minimalitat no s'aplica i t'_j pot, sense problemes, regir per antecedència t_j , que, d'aquesta manera satisfà el PCB. En el cas de (146)a., pel contrari, el C^0 inferior està ocupat per *ut*, els trets del qual impedeixen que es pugui esborrar; s'aplica Minimalitat i, en no poder t'_j regir per antecedència la traça t_j , es produeix una violació de PCB per part d'aquesta última.

Que t_j és la traça ofensora i que aquest problema no està relacionat amb la CNE i la possibilitat de *Pied Piping* ho podem comprovar a partir de dos tipus de casos: primer de tot, si fem desaparèixer la traça d'adjunt i la substituïm per una traça d'argument, aleshores tenim una estructura perfectament formada:

(147) *Quod_i ad te scripseram* [_{SC} t'_i *ut* [_{SI} *cum Camillo comunicares* t_i]]

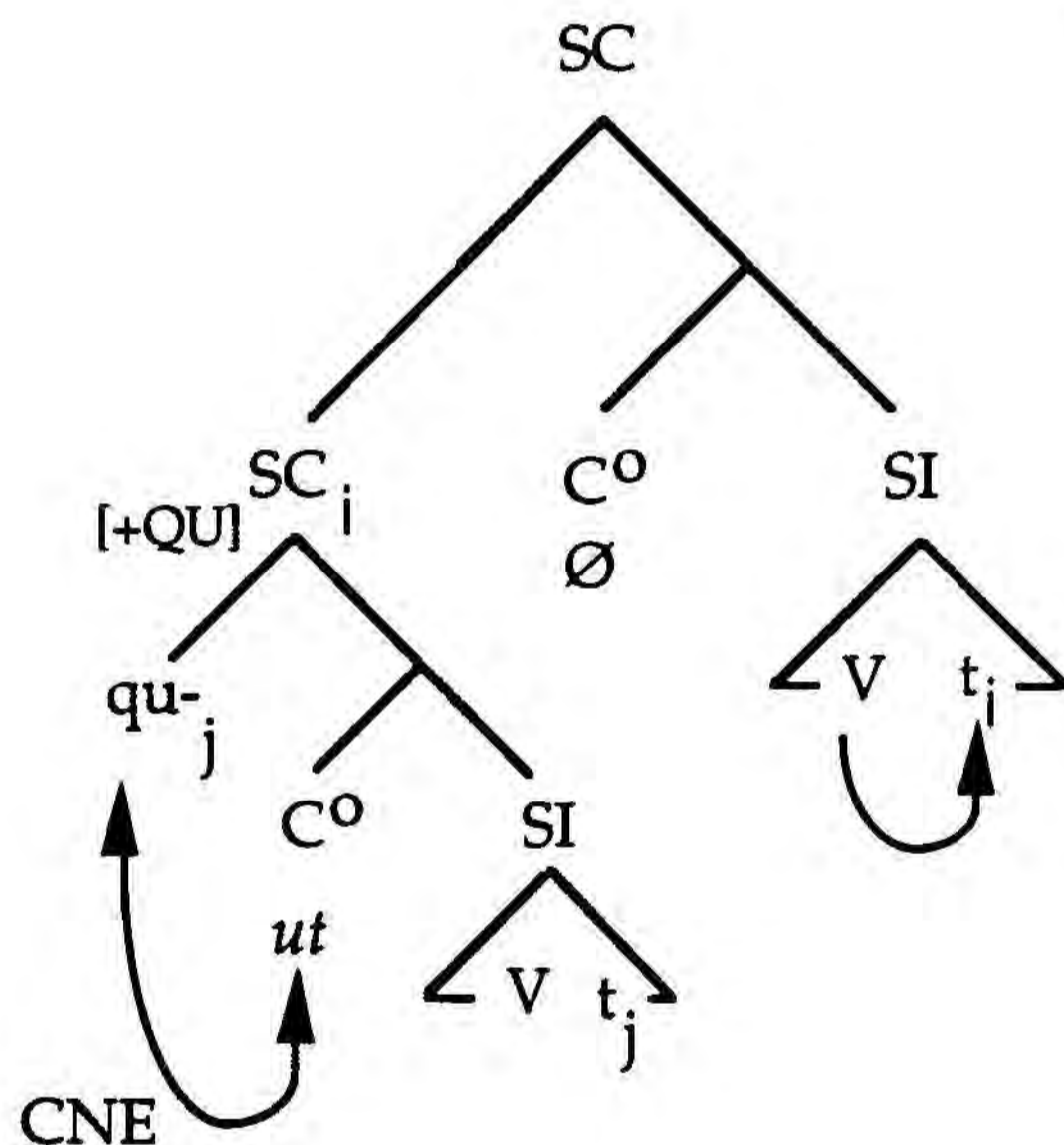
que ja hem vist a 2.1.1., on t_i satisfà el PCB per recció de nucli per part de *comunicares*, i t'_i pot esborrar-se ja que t_i no necessita recció per antedecència.

En segon lloc, exemples com el de (148):

(148) *Optas id* [_{SC} *quod*_i *ut* [_{SI} *contingat tibi*]] *uis*

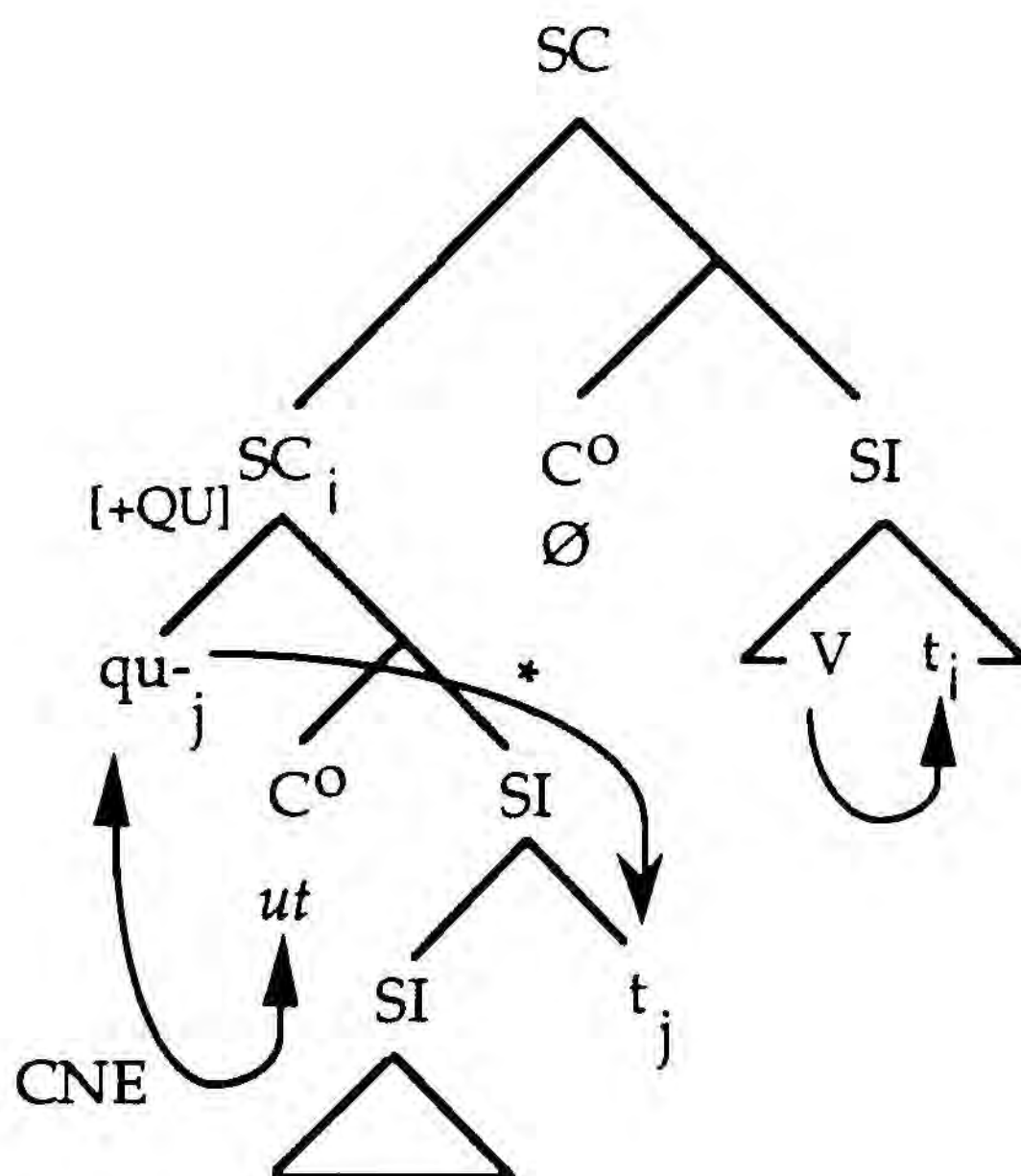
mostren que la CNE es pot portar a terme a efectes de *Pied Piping*, però que no té efecte pel que fa al PCB. En una estructura com la de (149), que correspon a (148):

(149)

la CNE ha fet desplaçar-se a tota la clàusula argumental d'*ut*; *qu-j* no és necessari per a regir t_j per antedecència, ja que aquesta està regida per nucli dins de SI. La manca, però, d'exemples com aquest on l'element *qu-* sigui un adjunt ens dóna l'evidència que la CNE no elimina la condició de Minimalitat per a la recció per antedecència:

(150)

L'única diferència entre (149) i (150) rau en el fet que t_j a (149) està regida per nucli ($qu-j$, per tant, és inert a efectes de recció), mentre que t_j a (150) és una traça d'adjunt, que, per tant, ha d'estar regida per antecedència, i que no pot estar-ho per l'efecte de Minimalitat que la presència d'*ut* provoca.

En ambdós casos, ha tingut lloc la CNE per desencadenar el *Pied Piping*.

Una última prova que, malhauradament no podem portar a terme, consistiria a intentar extreure un adjunt d'una clàusula adjunta amb complementitzador buit. En aquest hipotètic cas, la manca d'un element lèxic a C^0 evitaria els efectes de Minimalitat, i l'element a l'Especificador de C^0 podria regir per antecedència la traça adjunta original. Igualment, l'element *qu-* en aquesta posició podria per CNE provocar un *Pied Piping* clausal. Com ja hem dit, però, aquest tipus de clàusula no existeix en llatí i no es pot fer la comprovació. Que aquesta opció no existeixi pot tenir la seva raó de ser: els adjunts han de marcar d'alguna manera la seva relació semàntica amb l'oració matriu; aquesta relació es pot marcar amb la desinència de cas, si es tracta d'un SN; si es tracta d'una clàusula, però, aquesta informació sol recaure sobre el complementitzador lèxic, sol formar part dels trets informatius d'aquest. És per això que es necessita la presència d'un complementitzador lèxic; és per això, també, que no es pot esborrar i

que, com a conseqüència, es produeixen els efectes de Minimalitat de què estem parlant.

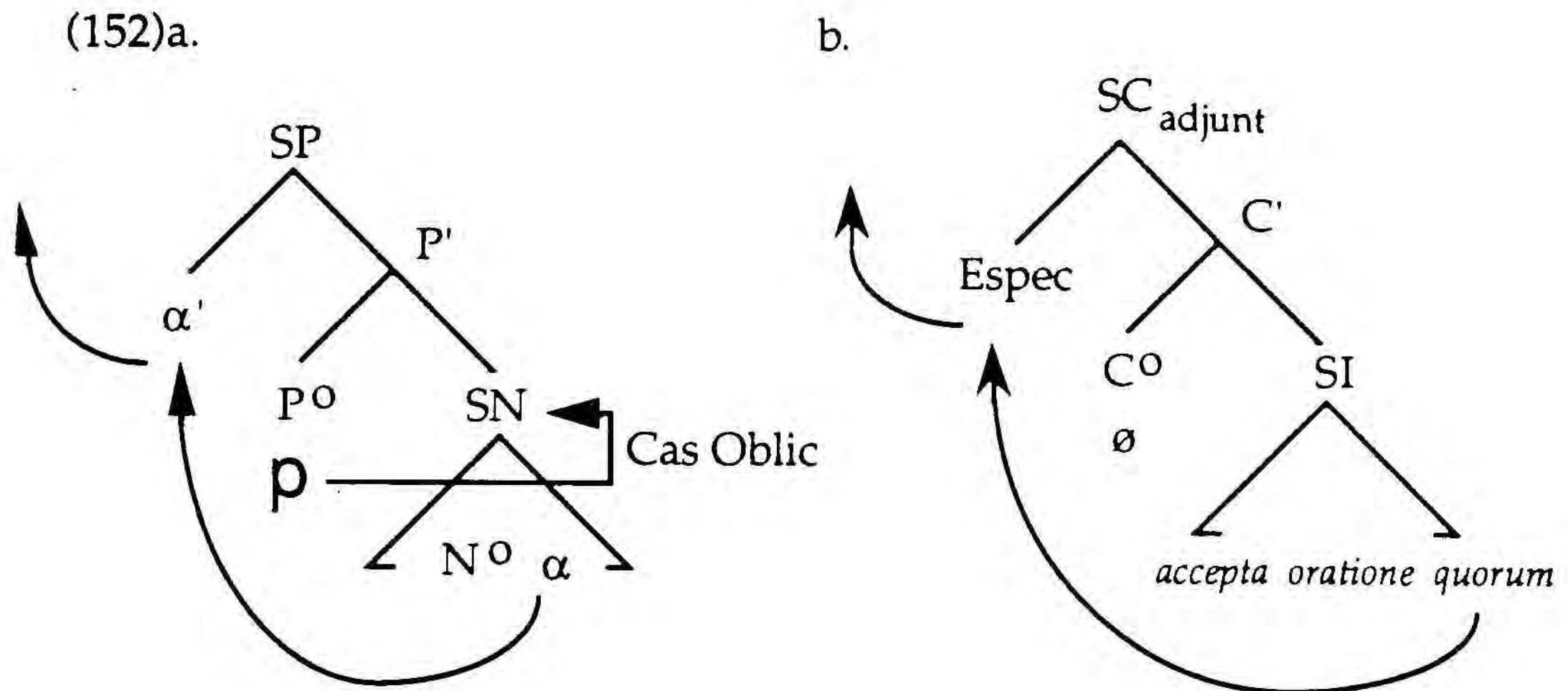
Aquest és, potser, el millor moment per reprendre la qüestió que hem deixat penjant al final de la subsecció 2.2.2., i que afecta a exemples del tipus de:

- (151) a. ...*legati...*, *quorum Iugurtha accepta oratione respondit...*
 b. ...*legati...*, [_{SC} *quorum*_i [_{SI} *Iugurtha* [_{SN} *accepta oratione t_i*]
respondit...]]

A 2.2.2. havíem proposat una sèrie de possibles anàlisis per donar compte d'aquesta extracció d'un element *qu-* fora d'un domini no L-marcad, un Ablatiu Absolut.

De fet, l'exemple de (151) proporciona només un argument indirecte¹¹³ en relació a la prova de què acabem de parlar. Efectivament, les dues propostes que havíem presentat postulaven una, una preposició buida (**P**), l'altre una clàusula petita (o una variant similar), amb una projecció inflexional defectiva:

¹¹³Perquè no es tracta d'una extracció d'element *qu-* adjunt, com hagués estat el primer desideratum. Tanmateix, si considerem la relació temàtica entre *oratione* i *quorum*, els 'pronunciadors' del discurs, podem mantenir que és la mateixa que, per exemple, entre *llibre* o *quadre* i l'autor del mateix. Normalment, s'accepta aquest com el subjecte del SN; i si és així, aleshores *quorum* pot ser el subjecte d'*oratione* i necessitar recció per antecedència (si la flexió és defectiva i no es disposa de la possibilitat de postposició (cf. Rizzi(1982))assequible a les clàusules completes).

De fet, (152)a. ens plantejarà els mateixos problemes que veurem una mica més endavant amb les SC[+Q]: bàsicament, que encara que **p** sigui una preposició buida, és una categoria estructuralment present, amb uns trets definits que impediran la seva deleció, la qual cosa provocarà els efectes de Minimalitat consegüents.

Si considerem (152)b., d'altra banda, podem postular una projecció SC amb el nucli C^0 buit (com a les clàusules AcI), que prengui com a complement una projecció inflexional defectiva¹¹⁴, la CONC de la qual li assignés Ablatiu¹¹⁵. El que és més interessant d'aquesta proposta, però, és el fet que C^0 és buit i, per tant, no produirà els consabuts efectes de Minimalitat:

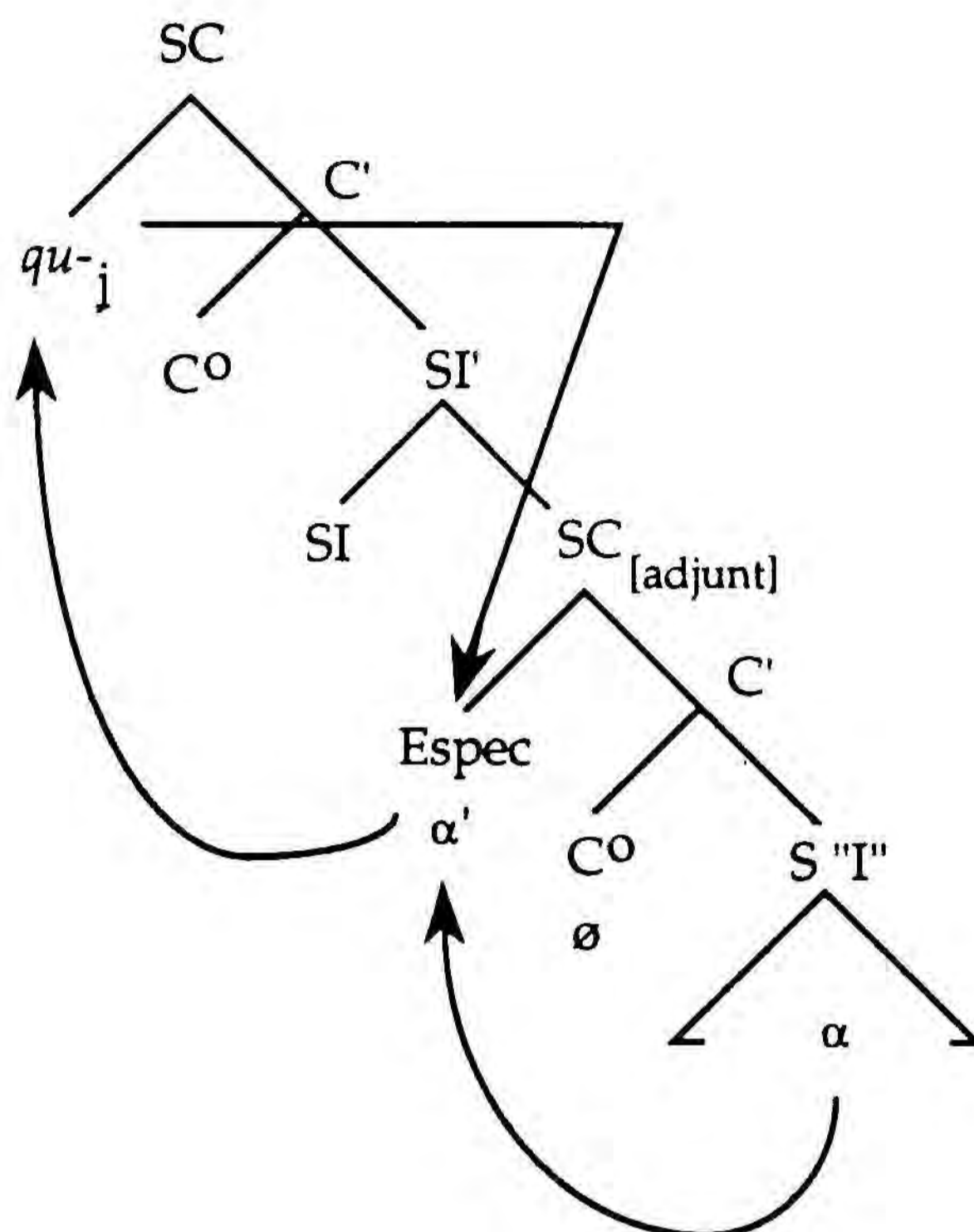
A més a més, si considerem, en primer lloc, que una posició adjunta és assequible a rececció per antecedència d'un element a l'Espec de SC, i, en segon lloc, que sota determinades circumstàncies l'Especificador d'una categoria regida pot ser també accessible al rector d'aquesta aleshores podria ser el cas que la traça de *quorum* a l'Espec de SC (un

¹¹⁴Potser, SAsp(ectual). Cf. E. de Miguel (1989), A. Suñer (1990) i M.L. Hernánz (1991).

¹¹⁵Potser com a opció per defecte. S'hauria de comparar amb d'altres llengües que presenten altres casos morfològics per a aquestes construccions (per exemple, el genitiu del grec clàssic).

adjunt) a (152)b. fos accessible al propi *quorum* a l'Espec superior, i per tant no es violés el PCB¹¹⁶:

(153)

Cal, però, dedicar més estudi a aquestes construccions, abans de treure'n conclusions aventurades, procedents de dades tan poc documentades com aquestes.

Tornem ara a les dades de la taula (138), que, finalment ens ha quedat com segueix:

¹¹⁶Cal recordar, però, que també hi ha un problema de Subjacència, encara que les infraccions d'aquesta permeten un marge de tolerabilitat més gran que les de PCB. I també cal recordar la proposta alternativa d'una projecció inflexional sense projecció SC, amb adjunció de *qu-* a aquesta projecció màxima.

(154)

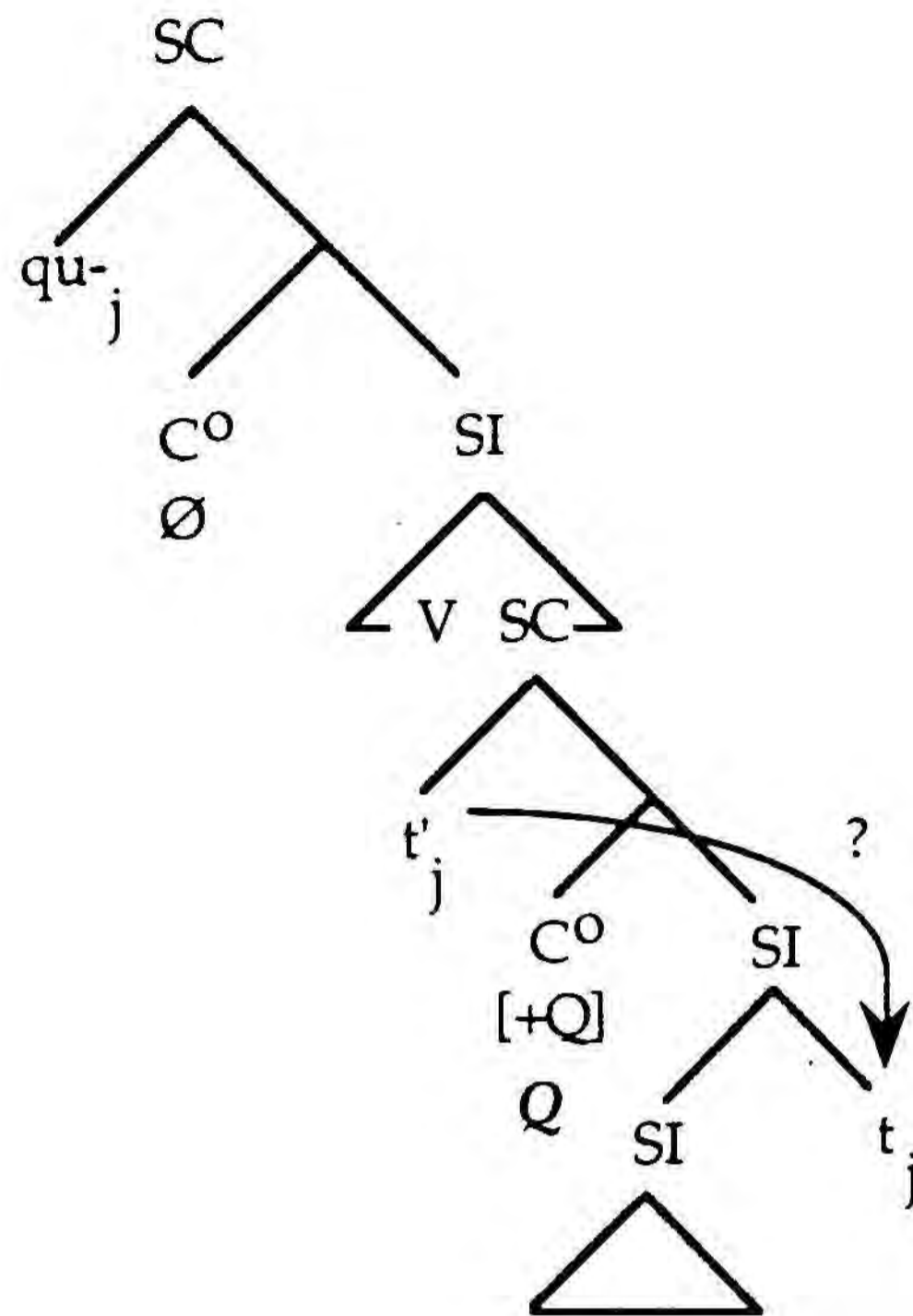
	<u>Extracció d'adjunts</u> (llarga)	<u>Pied Piping</u> (amb extracció d'adjunt)
Clàusules argumentals:		
AcI	+	+
SC[+Q]	-	-
SC(C ^o [+lèx])	-	-
Clàusules adjuntes:	-	-

i, especialment, al conflicte que havíem assenyalat entre (139) i (140). Bàsicament el conflicte consistia en el fet que, tot i ser buit el complementitzador tant de les AcI com de les SC[+Q], el primer permetia extracció d'adjunts, mentre que el segon no.

Ara, tenint en compte tot allò que hem dit des d'aleshores fins ara, podem tenir una idea més clara del perquè d'aquest aparent conflicte. Si els efectes de Minimalitat es produïen als exemples del tipus de (145), per la impossibilitat de C^o de ser esborrat sense vulnerar les Condicions de Recuperabilitat, aleshores podrem entendre perquè en un esquema com el de (140), que repetim aquí per comoditat:

(140)

*

no es pot extreure un adjunt de dins d'una clàusula interrogativa indirecta: el complementitzador buit Q , una categoria buida però present¹¹⁷, la deleció de la qual provocaria la pèrdua de trets imprescindibles (entre d'altres coses, no es podria satisfer el requisit

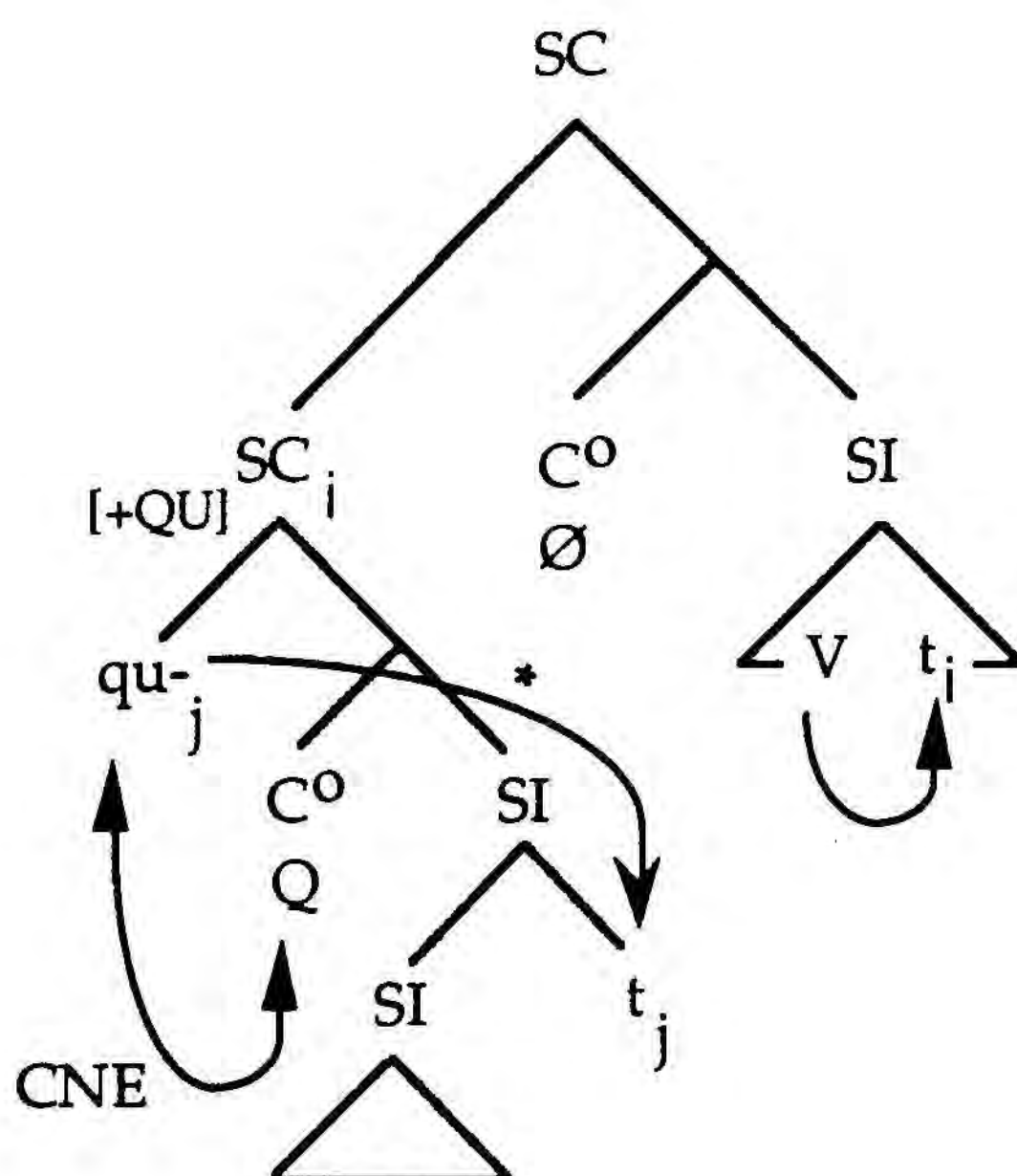
¹¹⁷Postular un complementitzador lèxicament buit Q i basar en ell i en els efectes que la seva presència produeix tota la discussió que ens ocupa ara, implica que el que hi ha a les AcI no és un complementitzador buit, sinó una posició C^0 buida, és a dir, no ocupada per cap categoria. Si no fos així, es produirien aquests mateixos efectes de Minimalitat, que, de fet, no es produeixen. L'estructura d'una AcI també diferiria de l'estructura d'una clàusula argumental en subjuntiu sense complementitzador en el fet que en aquesta darrera el que hi ha hagut és deleció i, per tant, ha d'haver identificació dels trets o elements esborrats; la qual cosa impedeix, per exemple, que una clàusula d'aquest tipus pugui moure's: la identificació de la categoria elidida, que s'ha de fer sota recció, no es podria ja portar a terme per part del nucli verbal matriu. Assumim aquí que la informació semàntica que comporten les AcI (representen una proposició enunciativa, per contrast amb les clàusules argumentals en subjuntiu que representen proposicions iussives) ve donada per defecte, mentre que aquella d'un enunciat iussiu ve estrictament donada per la presència d'un determinat complementitzador, lèxic o esborrat.

que C^0 mostrés el tret [+Q], exigít pel verb matriu) i, per tant, la violació de les Condicions sobre Recuperabilitat, impedeix, per Minimalitat, que t'_j pugui regir per antecedència la seva traça original t_j , provocant, en conseqüència, una violació de PCB.

En canvi a (139), C^0 és senzillament una posició buida, no una categoria buida, de manera que no hi ha cap nucli que provoqui efectes de Minimalitat.

El mateix succeeix si el que tenim és un *Pied Piping* amb moviment d'adjunt:

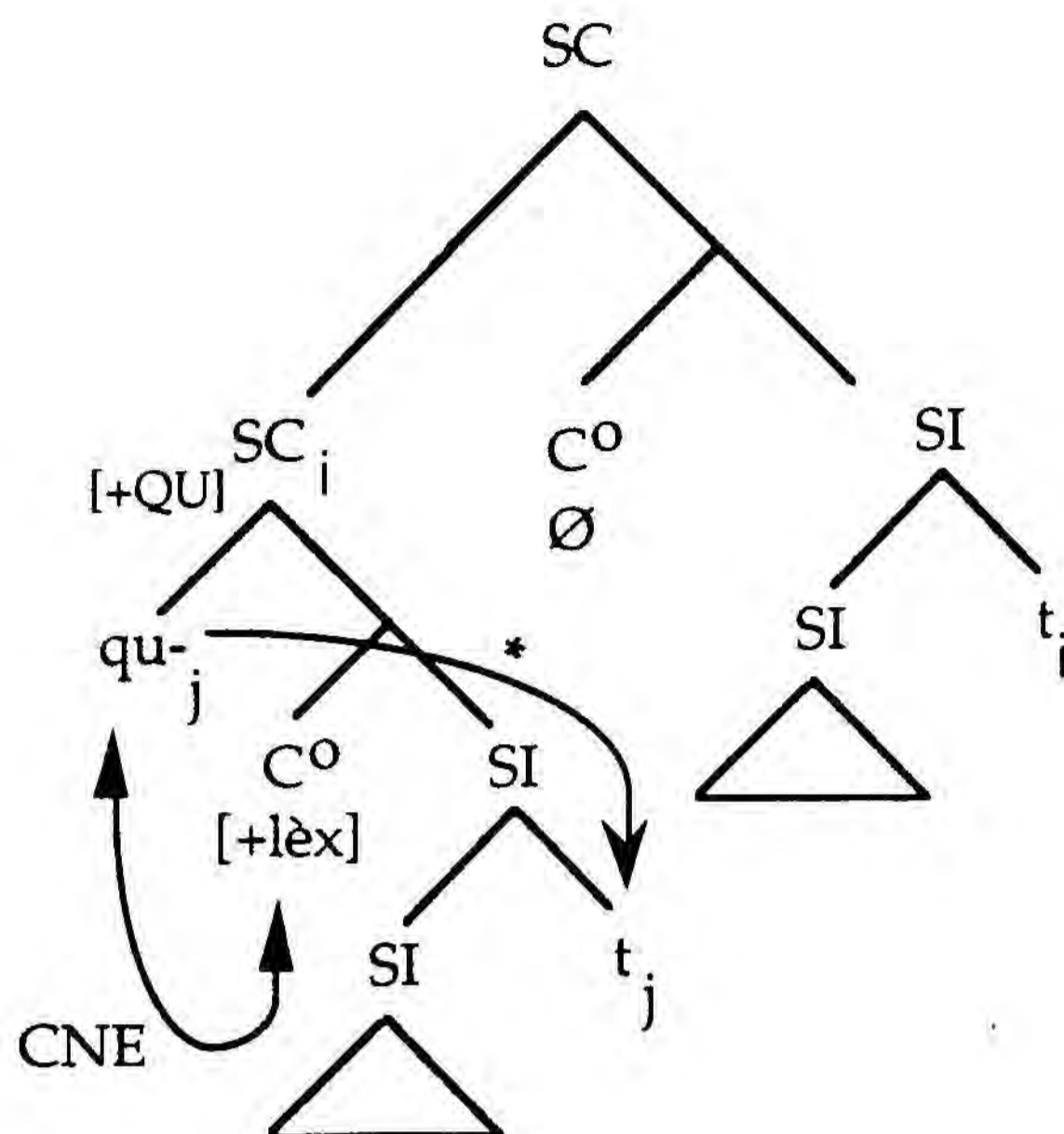
(155)

$qu-j$ no pot regir per antecedència t_j (i, per tant, aquesta no pot satisfer el PCB), perquè la presència de Q provoca efectes de Minimalitat. En canvi, si $qu-j$ és un argument (com en els casos descrits a 2.1.1 (1)), aleshores entra en joc recció per nucli des de l'interior de SI , recció per antecedència esdevé irrellevant, i els efectes de Minimalitat no són, en conseqüència, pertinents.

Ens manca per tractar una última qüestió. Hem conclòs després de la discussió dels casos de (142), (143) i (144) que estructures de *Pied Piping* de clàusula adjunta, amb moviment d'element $qu-$ adjunt no són possibles. És a dir, una situació com la següent és impossible, pels efectes de Minimalitat ja discutits:

(156)

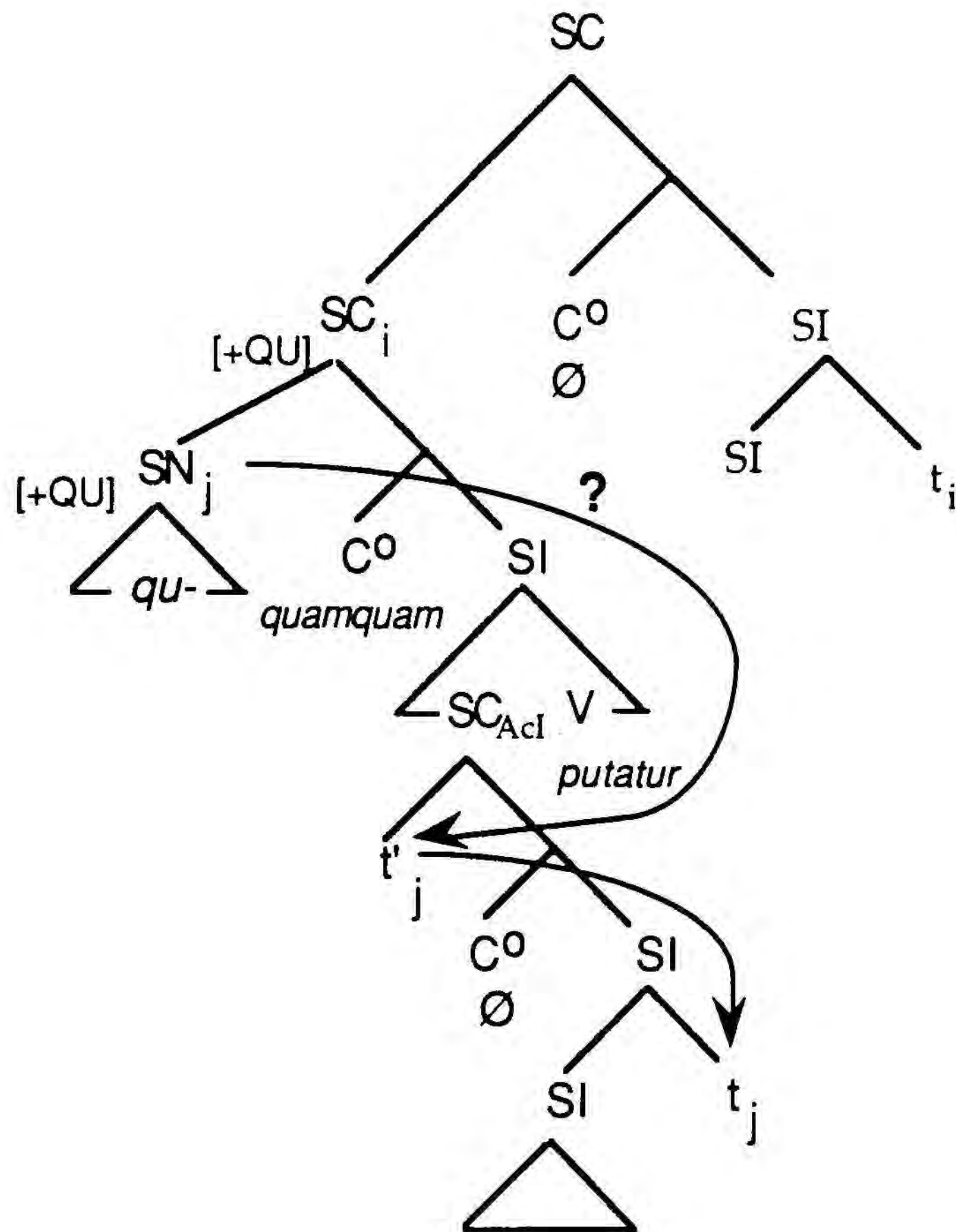
En aquesta estructura, t_j és la causant del problema (ja que no satisfà el PCB); l'altra traça, t_i , la traça de la clàusula adjunta i , per tant, també traça adjunta que ha de satisfer el PCB per antedecència, no planteja problemes perquè el complementitzador del SC superior és buit i no provoca, per tant, efectes de Minimalitat.

Tenint en ment totes aquestes consideracions, anem a analitzar un cas molt curiós:

(157) *...de Pausania Lysandroque dicere, quorum rebus gestis quamquam imperium Lacedaemonis partum putatur, tamen ne minima quidem ex parte Lycurgi legibus et disciplinae conferendi sunt.*

En aquest cas, l'element *qu-* sembla inserit en un veritable SN adjunt *rebus gestis* que, al seu torn, forma part d'una AcI argumental dependent de *putatur*. Intentem representar aquesta estructura a (158):

(158)

Descriptivament, aquest és un altre dels casos de *Pied Piping* múltiple que hem vist a 2.2.4.: *quorum* dependent del SN oblic *rebus gestis* provoca un primer *Pied Piping* d'aquest SN a l'Especificador de la clàusula que el conté, l'AcI; des d'aquí, on deixa una traça intermèdia, es mou successivament a l'Especificador de la clàusula adjunta introduïda per *quamquam*, on provoca un nou i últim *Pied Piping* de tota aquesta clàusula cap a l'Especificador més alt.

Comparem l'estatus de t_j a (158) i a (156). A (156) el problema era que t_j no podia estar pròpiament regida per antecedència per $qu-j$ pels efectes de Minimalitat que el complementitzador lèxic produïa. A (158), però, podem comprovar que la presència de t'_j té uns efectes molt rellevants: el que t_j , la traça original adjunta, necessita és recció per antecedència des de l'Especificador de la clàusula que el conté (l'AcI), i precisament en aquesta posició és on es troba t'_j ; a més a més, el C^0 de l'AcI és buit, de manera que no pot provocar cap efecte de Minimalitat.

Així doncs, no hi ha cap impediment perquè t'_j pugui regir per antecedència t_j , i aquesta satisfà el PCB.

Hi ha una altra qüestió, però: t'_j és també una traça adjunta que també necessita satisfer el PCB. t'_j no es pot esborrar a FL, com succeeix amb les traces intermèdies d'arguments, perquè aquesta es necessita per γ -marcar t_j a FL. El que esperariem fóra que el SN oblic a l'Especificador de SC_i la regís per antecedència; però aquí sí que tenim un problema perquè el C^o de la clàusula adjunta està omplert per una peça lèxica, *quamquam*, que provocarà els ja coneguts efectes de Minimalitat. I recordem ara que la frase de (157) és gramatical. L'única diferència amb els casos en què es produïen els efectes de Minimalitat és que a (157) t'_j es troba inserida dintre d'una clàusula argument; en d'altres paraules, que el SC que domina t'_j està regit pel nucli verbal *putatur*.

Hem de tenir en compte aquí diverses consideracions. En primer lloc, s'accepta generalment que una traça adjunta ha d'estar regida per antecedència; en segon lloc, tot i que és cert que hi ha casos en què un verb matriu pot tenir accés (i regir) a l'Especificador de la clàusula que regeix, la relació entre el verb matriu i el material a l'Especificador mai no serà de recció pròpia (que és la necessària per satisfer el PCB), sinó senzillament de recció (perquè no hi ha selecció temàtica). Tot i tenir en compte aquestes consideracions, sembla prou clara l'evidència que aporta la gramaticalitat de (157): si t'_j no satisfés el PCB, es convertiria en traça ofensora i la frase seria agramatical. Si l'única variable de què disposem, amb els elements de judici al nostre abast, és la recció del verb matriu, bé que impròpia, l'acceptarem com a vàlida.

Finalment, hem de fer notar que la noció de Minimalitat Relativitzada proposada per Rizzi (1990) no es pot aplicar en el cas del llatí. Intuitivament, el que Rizzi diu és que, a efectes de Minimalitat, només poden comptar rectors potencials (del mateix tipus que necessita el regit) que intervinguin entre l'antecedent i la traça original. D'aquesta manera, si intervé un rector que no és del tipus que convé a la traça que ha de ser regida, aquest rector no compta. Traduït a d'altres paraules, això vol dir que si el que una traça necessita és una categoria màxima coindexada amb ella localment, si intervé un nucli rector, aquest no compta i no es produiria cap efecte de Minimalitat.

Això, però, contradiu el que hem vist suara a les dades llatines: el que intervé, posem per cas, a (156) entre l'element *qu-* a l'Especificador del SC adjunt, i la traça original és el C⁰ lèxic. Aquest no és un rector potencial per a la traça, ja que és un nucli i no una categoria màxima coindexada. Per tant, no compta a efectes de Minimalitat Relativitzada; és com si no hi fos, en d'altres paraules. Això, però, no és en absolut el que passa: la presència del nucli C⁰ és rellevant i impedeix que *t* satisfagui el PCB. Per tant, al menys sota la perspectiva que hem tractat aquest tema aquí, Minimalitat Relativitzada no pot donar una explicació adequada dels fets llatins.

2.2.6. Conclusions.

Les conclusions que es poden despendre de tot el que hem tractat fins ara són les següents: l'extracció de subjectes en llatí no provoca efectes *That-t*, però l'extracció d'adjunts sí¹¹⁸, contràriament al que passa en les llengües estudiades fins ara. Això és degut, primordialment, a les característiques dels complementitzadors en llatí.

La presència d'un complementitzador amb uns trets informatius importants (que fan impossible la seva deleció a FL) impedeix l'extracció d'adjunts (per violació del PCB de la traça original) i sembla que en llatí tots els complementitzadors, inclosos els que introdueixen clàusules argumentals, tenen alguns d'aquests trets.

¹¹⁸L'evidència definitiva pel que proposem aquí vindria donada per l'existència d'una extracció d'adjunt fora d'una clàusula argumental en subjuntiu i sense complementitzador, i per evidència negativa d'una extracció d'adjunt fora d'una clàusula argumental introduïda per un complementitzador lèxic del tipus d'*ut*. Malhauradament, cap d'aquestes possibilitats, especialment la segona, ens és assequible.

Hem postulat que les clàusules interrogatives indirectes estan introduïdes per un complementitzador Q , una categoria buida que actua, a efectes de PCB, com els complementitzadors lèxics, és a dir, bloqueja la recció per antecedència.

La comparació de dades ens ha portat també a postular que les Acl no tenen complementitzador, i que la posició de C^0 en aquestes és buida, la qual cosa ens dóna els únics casos d'extracció d'adjunt gramaticals.

Igualment, les nostres hipòtesis ens porten a predir que les clàusules argumentals en subjuntiu amb complementitzador elidit han de poder permetre l'extracció d'adjunts. Aquest punt no s'ha pogut comprovar ja que manquen dades al respecte.

En resum, sembla que la diferència entre el llatí i altres llengües rau, bàsicament, en dos punts: la possibilitat d'omplir doblement la projecció de COMP, i les peculiaritats dels elements que omplen la posició de C^0 .

Ja hem vist que el primer d'aquests punts també existeix en d'altres llengües (per exemple, l'euskera i l'holandès), i aquestes llengües no presenten les peculiaritats del llatí.

En canvi, el segon punt sembla més característic del llatí: els seus complementitzadors tenen més contingut (més informació semàntica i categorial) que els d'altres llengües, la qual cosa fa que no siguin fàcilment esborrables.

Si aquest punt es confirma, aleshores tindrem que la diferència paramètrica (o al menys una d'elles) entre el llatí i altres llengües rau precisament en les peculiaritats d'aquests elements, que són precisament els elements funcionals. Amb això corroborem la idea proposada per Chomsky i altres lingüistes, referent al fet que les possibles variacions paramètriques entre llengües descansen en els elements funcionals.

3. Posicions perifèriques

3. POSICIONS PERIFERIQUEES.

3.0. Introducció.

Les configuracions de què parlarem en aquest capítol no han estat tractades per la gramàtica tradicional com a un fenomen unitari: es tractava de construccions marginals, que eren considerades, la major part de les vegades, com a algun tipus d'anacolut o contaminació.

En aquest capítol explorarem el que de comú tenen aquestes construccions, veurem les anàlisis que han estat proposades amb anterioritat en relació a fenòmens similars a d'altres llengües, farem algunes propostes alternatives i veurem quina d'elles és capaç de respondre d'una manera més adequada als fenòmens aquí presentats.

El tret en comú que aquestes configuracions presenten és, a part el de la seva 'marginalitat', el fet que impliquen sintagmes en posicions perifèriques a l'esquerra. Què entenem per 'posició perifèrica'? Per 'posició perifèrica' entenem aquelles posicions sintàctiques que, superficialment, apareixen a l'esquerra¹ de l'oració, més o menys fora de la unitat prosòdica i sintàctica a la qual pertanyen "lògicament". Aquesta mena de definició, que no ho és, ens dóna, però, una idea del que estem intentant caracteritzar en termes més estrictes.

3.0.1. Plantejament de la qüestió

En una llengua d'ordre de paraules lliure (com normalment s'accepta que és la llatina), com podem saber si un element determinat està dislocat² a l'esquerra o, senzillament, es troba en una de les múltiples configuracions que la llengua permet?

¹També n'hi ha que apareixen a la dreta, però d'aquestes no ens n'ocuparem aquí.

²En un sentit laxo del terme, sense voler implicar cap presa de posició teòrica, de moment.

La llengua llatina, a més a més, ens confronta amb un problema afegit: que no disposem d'intuïcions de parlants nadius que ens diguin si un determinat ordre de paraules és més 'marcat' que un altre i en quin sentit. Per aquesta raó hem de recórrer a uns altres mecanismes per tal d'esbrinar si un determinat constituent és 'on havia de ser' o es troba 'dislocat'.

En primer lloc, hem de començar a precisar més alguns conceptes o idees. Per exemple, tot el que en el paràgraf anterior es troba entre cometes.

Entenem per ordre de paraules 'neutre' aquell que un parlant emetria sense fer especial èmfasi en cap constituent de l'enunciat i que tractaria simplement de descriure o contar l'esdeveniment (*event*) o estat expressat per l'enunciat; 'marcat' és qualsevol altre ordre.

'On havia de ser' es refereix a la posició que un constituent ocuparia en un enunciat 'neutre' (el que, en un altre registre, les gramàtiques tradicionals havien anomenat funció *lògica*); 'dislocat' és, en general, qualsevol altra posició.

'Ordre de paraules lliure' significa, en principi, que es disposa d'una sèrie d'alternatives 'neutres' i absolutament equiparables.³

Moltes vegades es fa ús dels patrons d'entonació per comparar dos ordres diferents i, aparentment, equiparables. Si els patrons resultants són diferents, s'assumeix que un dels dos no és bàsic (o 'neutre').

En el nostre cas, és evident que no podem fer ús d'aquesta prova. Sí podem, però, fer ús d'altres 'subterfugis'. Per exemple, tot i admetent⁴ l'ordre lliure (com un conjunt d'alternatives *neutres*, és a dir, sense variació d'interpretació), assumim que aquest no va més enllà de la pròpia clàusula, és a dir, que els constituents d'una clàusula no tenen mobilitat més enllà de les fronteres de la seva clàusula o, en paraules

³Aquesta afirmació, però, s'ha anat endolcint al llarg dels anys. Ara, fins i tot per al Warlbiri (llengua australiana amb un extraordinari 'ordre lliure de paraules') s'admet avui en dia que entre uns i altres ordres hi ha petites diferències de matís, d'èmfasi o de pressuposicions.

⁴O, potser millor, sent agnòstics sobre el tema.

més senzilles, no es barregen amb els de fora (sense afectar-ne la interpretació). Els casos en què sembli que passa això, seran precisament aquells que ens aportaran informació sobre els fenòmens que volem tractar.

Així, per exemple, si considerem un parell d'exemples com els següents:

(1) *plebes incredibile memoratu est quam intenta fuerit*

(2) *tu uelim existimes et pluris te amicos habere*

podem observar clarament que *plebes* a (1) no pertany a la clàusula matriu *incredibile memoratu est*, sinó que "és" el subjecte de la clàusula subordinada *quam intenta fuerit*; aquesta és una mera observació procedent de les marques de concordança verbal.

Igualment, a (2) *tu* no "és" el subjecte de *uelim* sinó de *existimes*, la clàusula subordinada. I també en aquest cas ho podem observar per les marques de concordança.

La clau d'aquesta discussió és, però, l'ús de les cometes en parlar de quan un constituent "és" o no "és" el subjecte (o qualsevol altra funció gramatical) de aquest o d'aquell verb. Perquè està clar que *tu* i *plebes* no són 'on haurien de ser'; la qüestió és com han arribat a on han arribat, i aquest serà un punt principal en la discussió i anàlisi que farem d'aquests fenòmens.

Però plantegem breument la qüestió. Noteu que tant *plebes* com *tu* apareixen en nominatiu que, apart de ser el cas que els correspondria com a subjectes de les clàusules subordinades, es pot considerar també com a Cas per Defecte, és a dir, aquell cas que mostraria un constituent si no pogués de cap manera rebre Cas; és l'últim recurs⁵. Cal recordar també que el llatí és llengua *pro-drop* i que, per tant, pot lliurement prescindir de l'expressió lèxica dels seus subjectes.

⁵Hi ha també algun tipus d'acusatiu que podria semblar un acusatiu per defecte. En aquests casos, però, som de l'opinió de postular un verb elidit que assigni acusatiu.

Amb aquestes dues consideracions presents, se'ns poden acudir, com a mínim, dues possibilitats per als exemples d'(1) i (2).

La primera, que *plebes* i *tu* siguin fruit d'un moviment que els ha portat des de la seva posició d'origen com a subjectes de la clàusula subordinada, a una posició preeminent a la clàusula matriu.

La segona, que *plebes* i *tu* hagin estat generats *in situ* a la base, a la posició on els veiem, i que a la posició de subjecte de la clàusula subordinada hi hagi un *pro* a mena de pronom de represa.

En el primer cas, el que obtenim és una cadena, on la cua rep el paper- θ i Cas, mentre que a la posició de cap de cadena⁶ rep una determinada interpretació (diguem-ne, voluntàriament vague, un especial èmfasi). Si aquest és el cas, esperarem que es respectin les condicions i restriccions de localitat⁷ típiques de les configuracions de moviment.

En el segon cas, ja que la configuració no és de moviment, no esperarem que es presenti cap de les restriccions abans esmentades.

Quant a la interpretació d'aquests sintagmes, en principi, una interpretació de FOCUS implica normalment, una relació d'operador-variable (i, per tant, de moviment⁸) entre el sintagma en la seva posició superficial i la posició 'on hauria de ser'. Una interpretació de TOPIC o tema 'sobre el que es parla' no implica tal relació, i podria

⁶Cf. el capítol 1 (especialment, 1.1.4(2)), per als conceptes de cadena, i de cap i cua de cadena. Recordeu que una cadena (α, β) està formada per un cap, α , i una cua, β . Normalment, a les cadenes-A(argumentals), β rep paper- θ i α rep Cas. En una cadena de tipus A' (per exemple, amb moviment de *qu-*), la cua rep paper- θ i Cas. La condició bàsica, doncs, sembla ser que la cua rep el paper- θ .

⁷El capítol anterior està dedicat a explorar aquestes condicions i restriccions en un exemple prototípic de moviment, en llatí: el moviment de *qu-*.

⁸Això no és, però, completament acurat: un operador pot ser generat directament a la base i lligar la seva variable. Però potser la manera més 'usual' d'aconseguir una estructura d'operador-variable és per moviment d'un element a una posició A' des de la qual actua d'operador de la seva pròpia traça.

correlacionar-se més fàcilment amb una configuració generada a la base.⁹

Ja hem fet notar que recórrer a intuïcions d'interpretacions és força difícil en el nostre cas. Tanmateix, si en alguna cosa ens hem de fiar de la informació que el contexte ens proporciona, hem de dir que, almenys, els exemples d'(1) i (2) no són casos de FOCUS, sinó més aviat de 'tema sobre el que parlo'.¹⁰ Tot això, però, no constitueix prova definitiva, i els tests sintàctics (és a dir, les proves sobre restriccions de localitat) són molt més fiables.

Detinguem-nos ara un moment en aquestes condicions de localitat. Recordem que en el capítol anterior havíem conclòs que en llatí no semblava haver-hi asimetries d'extracció entre el subjecte i l'objecte, és a dir, que tots dos es podien extreure (a (1) i (2) es tracta de subjectes); que el fet que la clàusula subordinada tingués un complementitzador lèxic no semblava posar cap problema (a (1) i (2), de tota manera, no hi ha complementitzador lèxic); que, on podíem sospitar una certa asimetria era en el contrast entre subjectes originals i subjectes derivats (procedents d'objectes), com ara els d'*inacusatiu*: els segons, però no els primers, permetrien extracció. Aquesta hipòtesi, però, quedava difuminada pel fet de no disposar dels exemples rellevants, i pel fet que, molt probablement, el llatí disposés d'un mecanisme addicional mitjançant el qual, un subjecte real pogués quedar regit (com ho estava un objecte), i així permetre extracció. A (2) es tracta d'una clàusula objecte i a (1), podem triar dues interpretacions: o és l'objecte de *memoratu*, o, si volem mantenir una anàlisi més tradicional, és el subjecte d'*incredibile est*, però subjecte postposat i, en tot cas, L-marcats¹¹ (i, per tant, permetent extracció).

⁹Però cf. les anàlisis a 3.0.2., per a una altra perspectiva sobre aquest tema.

¹⁰Sobre aquestes nocions, cf. 3.0.3.

¹¹Recordem que *incredibile* és un d'aquests predicats que selecciona clàusules interrogatives indirectes. Aquest podria ser un exemple d'aquest mecanisme addicional que mencionàvem una mica més a dalt. Una extracció de subjecte fora d'una clàusula subjecte constitueix una greu violació de les restriccions de localitat, però al capítol 2. ja hem vist exemples que el llatí disposa de medis per evitar aquestes violacions.

De tot això se'n deriva que el problema en el cas que ens ocupa rau en el fet que els exemples d'(1) i (2) i similars no diuen res al respecte: entren dintre del permès per les restriccions de localitat i, per tant (sent com és, que els casos de moviment són un subconjunt dels casos de no-moviment), en no tenir evidència negativa, no podem, de moment, concloure res.

Apart de les restriccions de localitat, hi ha d'altres proves per tal de desambiguar una estructura en un sentit o un altre. La *cohesió* o *connectivitat* que mostren l'element perifèric i la posició 'on hauria de ser' (és a dir, el fet que l'element perifèric funcioni 'com si' realment estigués a la posició 'on hauria de ser') es van pendre en un principi com a proves que l'element perifèric havia estat, en algun moment, a la posició 'on hauria de ser'; no totes les manifestacions de cohesió són, però, evidència de moviment.

Aquesta cohesió es manifesta de diverses maneres. Una d'elles és la coincidència de Cas; però aquesta no és prova definitiva de moviment.¹²

Altres impliquen la presència d'una anàfora dintre de l'element perifèric, amb un antecedent a l'interior de la clàusula, una estructura com ara (3):

(3) [SZ... SX_{+anàf...}] SY ... sx

Si SY és l'antecedent de SX_{+anàf.}, això vol dir que en algun moment de la derivació, SY ha hagut de c-comandar¹³ SZ (tant si SZ=SX, com si SZ≠SX; això depèn de circumstàncies particulars de les llengües), perquè si no, SY mai no hauria pogut ser l'antecedent.

¹²El problema que es presenta amb aquesta qüestió (de la qual parlarem més endavant) és que pot haver-hi un mecanisme de *Còpia de Cas* que assigni a l'element dislocat el Cas del pronom de represa (buit). En aquesta situació només una violació de les condicions de localitat, o una de les proves de presència de variable podria establir definitivament que no es tracta de moviment; en cas contrari, l'ambigüitat entre ambdues construccions és obvia. Tornarem sobre aquest punt a les seccions següents.

¹³Cf. 1.1.5.

nar-se més fàcilment amb una configuració generada a la
 fet notar que recórrer a intuïcions d'interpretacions és força
 en el nostre cas. Tanmateix, si en alguna cosa ens hem de fiar de
 ació que el contexte ens proporciona, hem de dir que,
 s, els exemples d'(1) i (2) no són casos de FOCUS, sinó més aviat
 sobre el que parlo'.¹⁰ Tot això, però, no constitueix prova
 va, i els tests sintàctics (és a dir, les proves sobre restriccions de
 t) són molt més fiables.

nguem-nos ara un moment en aquestes condicions de localitat.
 que en el capítol anterior havíem conclòs que en llatí no
 va haver-hi asimetries d'extracció entre el subjecte i l'objecte, és
 tots dos es podien extreure (a (1) i (2) es tracta de subjectes);
 et que la clàusula subordinada tingués un complementitzador
 semblava posar cap problema (a (1) i (2), de tota manera, no hi
 complementitzador lèxic); que, on podíem sospitar una certa
 a era en el contrast entre subjectes originals i subjectes derivats
 ts d'objectes), com ara els d'inacusatius: els segons, però no
 ners, permetrien extracció. Aquesta hipòtesi, però, quedava
 la pel fet de no disposar dels exemples rellevants, i pel fet
 lt probablement, el llatí disposés d'un mecanisme addicional
 el qual, un subjecte real pogués quedar regit (com ho estava
 cte), i així permetre extracció. A (2) es tracta d'una clàusula
 a (1), podem triar dues interpretacions: o és l'objecte de
 tu, o, si volem mantenir una anàlisi més tradicional, és el
 d'*incredibile est*, però subjecte postposat i, en tot cas, L-
 i, per tant, permetent extracció).

cf. les anàlisis a 3.0.2., per a una altra perspectiva sobre aquest tema.

aquestes nocions, cf. 3.0.3.

rdem que *incredibile* és un d'aquests predicats que selecciona clàusules
 inds indirectes. Aquest podria ser un exemple d'aquest mecanisme addicional
 èvem una mica més a dalt. Una extracció de subjecte fora d'una clàusula
 onstitueix una greu violació de les restriccions de localitat, però al capítol 2. ja
 mples que el llatí disposa de medis per evitar aquestes violacions.

ador i un
 onom han
 cador que
 ical (o la

aleshores

i element
parasitaris;

llegir. És
 verdadera
parasitari
 iable) qui
 (6), on la

variable.

major part
 rellevants.
 que estarà
 s altres de
 osició.

Si volem, doncs, desambiguar aquestes estructures, ho intentarem en dos fronts diferents.

El primer d'ells consisteix a trobar casos on es mostri clarament que no hi ha pogut haver moviment. Com? Fent ús de la *restricció de coocurrència*. Si la posició 'on hauria de ser' es troba ja ocupada per un altre constituent, aleshores tindrem prova suficient que el nostre sintagma a 'on no hauria de ser' no pot procedir d'aquella altra posició (basant-se en l'assumpció que una mateixa posició no pot estar ocupada per dos sintagmes diferents, ni en la mateixa fase de la derivació ni en diferents fases¹⁵) i, per tant, ha d'haver estat generat a la base a la posició 'on no hauria de ser'.

Considerem els següents exemples:

(7) *tu, si te di amant, agere tuam rem occasiost*

(8) *quod ... circumuenerunt, ... hoc , si ipsi tacuerint, uos scituros ... non credunt?*

A (7) *tu* una altra vegada es troba en una posició perifèrica a l'esquerra. En aquest cas, la posició 'on hauria de ser' pot correspondre bé a l'objecte directe d'*amant*, bé al modificador de *rem*; totes dues posicions, però, estan ja ocupades: en el primer cas, per *te*; en el segon cas, per *tuam*.¹⁶

A (8), l'element perifèric és la clàusula *quod circumuenerunt*. La seva funció gramàtica 'lògica' (una altra expressió, molt apreciada per les gramàtiques tradicionals, per referir-se a la posició 'on hauria de ser') fóra la d'objecte de *uos scituros*. Aquesta funció gramàtica està ja

¹⁵Cal no confondre aquesta assumpció amb una coordinació de més d'un sintagma ocupant una (i només una) determinada posició. En aquest cas, clarament, la posició està ocupada no per dos sintagmes, sinó per la coordinació d'ambdós, és a dir, per un sol element.

¹⁶Si consideréssim que *tu* correspon al subjecte d'*agere*, aleshores l'exemple fóra irrellevant per als nostres propòsits aquí.

representada per *hoc*, de manera que la clàusula *quod circumuenerunt* no es pot haver originat com a objecte de *scituros*.

Aquest element que apareix a la posició d'origen s'anomena pronom de represa.¹⁷ La presència d'un pronom de represa, doncs, serà considerada com a evidència d'una estructura de no-moviment.¹⁸

En aquests casos, sabem, doncs, positivament, que l'element perifèric no pot ser fruit de moviment.

Ens interessaria ara una prova que ens demostrés l'existència de moviment.¹⁹ Ja hem vist que les restriccions de localitat no eren aplicables per la impossibilitat d'obtenir evidència negativa. Intentem-ho amb un altre 'subterfugi'.

Per tal d'esbrinar si un element preposat és o no és fruit de moviment buscarem exemples en què el Cas d'aquest constituent marqui clarament que l'ha rebut a la posició d'origen i, per tant, hi ha

¹⁷Encara que no sempre ha de ser un pronom, pot ser també un *epítet anafòric*, del tipus d'*aquest imbècil*, *aquest beneït* (és curiós que tant sovint tinguin aquesta connotació negativa). Per exemple,

(i) *El veí del quart, no sabia jo que aquest finfeliç visqués tan bé!*

¹⁸L'homofonia d'alguns d'aquests pronoms amb els determinants en algunes llengües (inclosa la llatina) ha potenciat un tipus d'anàlisi en què el pronom ocupa de fet la posició de determinant dintre de SN i l'element dislocat és mogut des de la posició de nucli del mateix. Quan l'element dislocat és una clàusula com és el cas de (8), caldria algun tipus d'arranjament; altres problemes es plantegen també quan l'element dislocat té ja un determinant, o quan es tracta d'un pronom personal com ara *tu*. No continuarem amb aquesta anàlisi aquí.

¹⁹Recordem que la coincidència de Cas, que és una de les manifestacions de *Cohesió* o *Connectivitat* entre l'element perifèric i la posició 'on hauria de ser', no és definitivament una prova de moviment. No totes les formes de cohesió són proves de moviment, ni totes les proves de moviment són manifestacions de cohesió. Altres formes de *cohesió*, que repassarem a la següent subsecció, i altres tests de moviment, malhauradament no són assequibles en llatí, per les característiques particulars d'aquest.

d'haver estat en algun moment de la derivació²⁰. Per tal que aquest test sigui vàlid (o al menys, per tal que no estigui emmascarat per d'altres factors), volem que entre la posició final i la d'origen hi hagi algun tipus de delimitació clarament identificable. Estem, doncs, buscant una estructura del tipus de:

(9) $SXCAS^n \dots [SY \dots [s_x \emptyset] \dots$

on $[s_x \emptyset]$ ha de ser necessàriament buit²¹ (és a dir, no hi ha d'haver pronom de represa); SY ha de ser una delimitació de tipus clausal (per tal que l'estructura no sigui un cas més de *scrambling* de constituents oracionals)²²; i CAS^n ha de ser una marca de Cas, absolutament desambiguada. Per exemple, els casos d'(1) i (2) no són casos desambiguats, perquè tant *plebes* com *tu* mostren marca de Cas Nominatiu, i ja sabem que aquest pot deure's tant a una marca de Cas per Defecte com a haver estat assignat pel verb (o la Inflexió) corresponent (*intenta fuerit* o *existimes*), prèviament a un hipotètic moviment (que seria el cas que a nosaltres ens interessaria). A més a més, sabem que el llatí disposa de tot un sistema de pronoms buits, que es manifesta no només en el subjecte (per això diem que és una llengua *pro-drop*) sinó també en el sistema pronominal corresponent a les altres funcions gramaticals²³; així doncs, res més normal que, en la

²⁰Però recordeu el *caueat* que hem plantejat al començament del capítol sobre aquest punt (cf. nota 12).

²¹Recordem que si no és buit, aleshores el que tindrem és un pronom de represa. El pronom de represa ens serveix justament per mostrar que no hi hagut moviment, mentre que l'estructura de (9) ens ha de servir per mostrar que 'hi ha hagut' moviment.

²²El terme *scrambling* es refereix a fenòmens que es poden donar, per exemple, en llengües germàniques, on l'ordre dels constituents bàsics (com ara, subjecte, objecte, objecte indirecte) és intercanviable: SOI, OSI, OIS, etc (més fàcilment observable en clàusules subordinades, on no es presenta el fenomen del V2 -el requisit pel qual el verb matriu ha d'aparèixer com a segon constituent-).

²³A mena d'exemple: l'enunciat "*uidit*", implica una posició argumental de subjecte i una posició argumental d'objecte, ambdues buides:

(i) a. $pro_i \textit{ uidit } pro_j$

hipòtesi que el nominatiu a (1) i (2) fos Cas per Defecte, hi hagués un *pro* a mena de pronom de represa, com ja hem suggerit en parlar d'elles.

Un cas com el de (10) ens podria servir:

(10) *Potest, siquidem cras censes te posse mitti manu*

on *cras* pertany a la clàusula d'infinitiu (tenim, per tant, una delimitació clausal), i no hi ha evidència de pronom de represa a la clàusula d'infinitiu²⁴. Tornarem una altra vegada sobre aquest tema al final d'aquesta secció.

Ja hem vist, doncs, que exemples amb el sintagma dislocat en nominatiu no ens aporten evidència en cap sentit. Un sintagma preposat en acusatiu també plantejarà problemes. Considerem un cas com el de (11):

(11) *Hannibalem Coelius scribit, cum columnam auream ... auferre uellet, perterebrauisse.*

Coelius scribit és la clàusula matriu; *cum columnam auream auferre uellet* és una clàusula, tradicionalment coneguda com *cum* històric, depenent de l'infinitiu, *perterebrauisse*, que és al seu torn el complement de *scribit*. *Hannibalem* "és" el subjecte de *perterebrauisse* i, com a tal, mostra marca d'acusatiu. En aquesta situació podem pensar que tenim una implementació de l'estructura que buscàvem a (9): un CASⁿ (acusatiu), aparentment desambigüat, que mostra que ha hagut

b. *(ella) la va veure*

En català (com a la majoria de llengües romàniques), el sistema de categories buides es redueix pràcticament als subjectes. En llatí està ampliat als objectes, també.

²⁴Podria ser, per exemple, un adverbí temporal. Però curiosament, llengües amb clítics adverbials lèxics no presenten la forma corresponent a un de temporal. (Gràcies a G.Rigau per aquesta observació)

de ser adquirit en una posició diferent a on el sintagma apareix finalment; una delimitació clausal (SY, corresponent a l'oració d'infinitiu); i manca absoluta de pronom de represa ($[_{sx}\emptyset]$).

El problema, però, rau en el fet de pensar que la marca d'acusatiu a (11) és clarament desambiguada. És veritat que la interpretació que hem fet de (11) és, potser, la més directa i planera. Però també és veritat que aquesta seqüència presenta ambigüïtat amb una altra estructura, relacionada amb un fenomen molt freqüent en llatí: l'acusatiu prolèptic. Tornarem més endavant sobre aquesta qüestió.

Hi ha un altre grup de sintagmes dislocats que no presenten pronom de represa, i que no necessàriament han de ser subjectes. Per tant, el CASⁿ de (9) estarà perfectament desambiguat. La peculiaritat d'aquest fenomen és com es manifesta la barrera SY; en els casos que hem vist fins ara, entre l'element dislocat i la posició 'on hauria de ser' hi trobem la clàusula matriu. En els casos que ara veurem, l'element dislocat està fora, però adjacent a SY. És el que s'ha anomenat *traiectio*²⁵. De fet qualsevol constituent de la clàusula pot apareixer preposat al començament d'aquesta. Això es veu més clarament quan la clàusula on es troba el constituent en qüestió té un C^o lèxic:

(12) *In Asiam cum a quaestore essem stipendio eductus, ...*

Aleshores es veu clarament que l'element ha estat preposat; altrament, no podríem distingir-lo d'un simple *scrambling* oracional. Per aquesta característica superficial, ens hi referirem també com a *αpreC(OMP)*.

Així doncs, en els casos de *traiectio* o *αpreC* trobarem qualsevol tipus de constituent (SN subjecte, SN objecte, SP, etc...) total o parcial. Aquí tenim, per exemple, un cas de constituent parcial:

(13) *pater curavit uno ut fetu fieret.*

²⁵Cf. Kühner-Stegman, II, §246.13.

Una altra característica d'aquest fenomen és la seva multiplicitat; no cal que l'element dislocat sigui únic (aquest serà un factor important a l'hora de valorar alternatives teòriques):

(14) *Pugno malam si tibi percussero...*

Encara que més sovint del que sembla, es pot trobar una interpretació de constituent únic per als casos aparents de constituents múltiples, com ara a (15):

(15) *Hinc se recipere cum uellent...*

tanmateix, la multiplicitat sembla, en alguns casos, inevitable:

(16) *eius igitur somnii a coniectionibus quae sit interpretatio facta uideamus*

Quant al tipus de clàusula on *apreC* es produeix, encara que, com ja hem dit, és més visible i freqüent en les clàusules subordinades adjuntes amb complementitzador lèxic, el fenomen està estès a qualsevol tipus de clàusula.

De fet, però, aquesta línia que hem estat investigant (estructures on l'element dislocat mostra el mateix Cas que la posició 'on hauria de ser') presenta certs problemes si la volem utilitzar com a evidència que hi hagut moviment. Perquè hi ha una explicació alternativa que, a falta d'evidència negativa, és compatible amb les dades que hem observat i amb l'estructura de la llengua llatina.

Efectivament, ja hem dit anteriorment que el llatí posseeix un sistema de categories buides pronominals que inclou no només el subjecte, com és el cas de les llengües romàniques (fenomen anomenat *pro-drop*), sinó també els objectes; és el que s'ha anomenat *anáfora nul.la* o *objecte nul*. Amb aquesta consideració en ment, prenguem una altra vegada (9):

(9) $SXCAS^n \dots [SY \dots [SX\emptyset] \dots$

En els paràgrafs anteriors havíem estat contemplant la possibilitat que la relació entre el sintagma $SXCAS^n$, és a dir, l'element dislocat, i $[_{sx}\emptyset]$, la posició 'on hauria de ser', fos una relació de moviment, basant-nos en el fet que $SXCAS^n$ mostrava el Cas que, presumiblement, hauria adquirit a la posició de $[_{sx}\emptyset]$. Ara bé, res no impedeix que, sent com és el llatí una llengua que a $[_{sx}\emptyset]$ pot legitimar l'existència d'una posició buida, $[_{sx}\emptyset]$ sigui realment *pro* i no una traça (que és el que hagués estat, cas que s'hagués produït moviment). Aleshores, un mecanisme del tipus de *Còpia de Cas* (*CdeC*) garantiria que $SXCAS^n$ acabés rebent el Cas corresponent. A més, com veurem més endavant, *CdeC* és un mecanisme que no és en absolut alié a la llengua, i que és actiu a d'altres parts del sistema.

En aquesta situació, doncs, ens trobem amb una estructura ambigua, i sense més evidència²⁶, no ens podem decantar en favor d'una o l'altra.²⁷

En la discussió precedent ens interessava veure casos en què l'element dislocat mostrava una marca de Cas no diferent d'aquella que hagués mostrat en la posició 'on hauria de ser', i ens interessaven especialment els casos en què no fos Nominatiu, per tal de descartar una assignació de Cas per Defecte.

Ara bé, què passaria si la marca de Cas de l'element dislocat i la de la posició 'on hauria de ser' no només no coincidissin, sinó que a més a més, la de l'element dislocat no fos un Nominatiu (que es podria explicar com a Cas per Defecte)? Aquest és el cas de l'acusatiu prolèptic: l'element dislocat mostra marca d'Acusatiu mentre que, per regla general, 'on hauria de ser' correspondria a un Nominatiu.

²⁶Evidència de moviment vindria de la mà de *buits parasitaris*, interacció de pronoms i quantificadors, *crossover* etc..., fenòmens que hem comentat al començament d'aquesta secció.

²⁷Tampoc no és absolutament imprescindible que ens decidim per una o altra estratègia. De fet ambdues estratègies poden coexistir en la llengua. Altres consideracions vindrien a joc en aquest cas, com ara, consideracions d'economia, etc..., que no discutirem aquí.

És aquest un fenomen pel qual un verb que normalment pren com a complement una clàusula, pren també i a la vegada, un sintagma nominal al qual assigna cas acusatiu.²⁸

(17) *Nouistin tu illunc tunicatum hominem qui siet*

El verb matriu *nouisti* selecciona com a complement la clàusula interrogativa indirecta. Ara bé, resulta que també té, aparentment, un objecte directe, marcat amb acusatiu, *illunc tunicatum hominem*.

Aquest tipus de sintagma està (quasi) invariablement lligat al subjecte de la clàusula subordinada, i gaudeix d'una certa 'mobilitat' dintre de la clàusula matriu; és a dir, la relació entre l'element dislocat i SY (cf (9)) pot ser del tipus exhibit en els casos de *traiectio* (adjacent a SY) o del tipus d'(1) i (2) (separat per la clàusula matriu). El tipus de clàusula subordinada és variat, sent el més freqüent el corresponent a les clàusules interrogatives indirectes; però també en trobem exemples de clàusules en subjuntiu, introduïdes per *ut*, per *ne*, *quin* o un complementitzador nul.

També en aquest cas ens interessa esbrinar quina és la relació entre aquest sintagma dislocat en acusatiu i la posició de subjecte a la subordinada; com rep Cas acusatiu el sintagma dislocat, de qui i per què. De moment, els mateixos problemes que ens apareixien amb els altres casos, ens apareixen també aquí: malhauradament, les restriccions de localitat no aporten proves ni de la presència ni de l'absència de moviment.

Farem, d'aquest i dels altres fenòmens, una descripció detallada a la secció 3.1. i una anàlisi teòrica a 3.2.

En aquesta subsecció hem plantejat breument les estructures, els problemes i el plantejament que hi farem. En poques paraules, hem

²⁸Pot donar-se el cas, també, que el verb pugui pendre un sintagma nominal com a complement, és a dir, que la seva selecció sigui opcional. El que és crucial aquí, és que el verb no selecciona dos tipus d'argument, un que correspongui a la clàusula i un altre al SN, sinó que aquests, clàusula i SN, corresponen tots dos al mateix i únic argument seleccionat pel verb.

tret una mica de pols a unes construccions que impliquen, totes, algun tipus de constituent dislocat; la precisa caracterització d'aquests constituents, la seva relació amb la resta de la clàusula i, més concretament, amb la posició 'on hauria de ser' (que, a partir d'ara, anomenarem *posició connectada*), i la resta de problemes que hi són lligats els tractarem al que queda de capítol.

3.0.2. Propostes teòriques prèvies

El Ross (1967), de qui ja hem parlat al capítol anterior, també va tractar aquest tipus de construcció. Aquestes construccions van rebre el nom de *Left Dislocation* [LD], *dislocació a l'esquerra*, i *Topicalization* [T], *topicalització*, i consistien, bàsicament, en el fet que un sintagma apareixia al començament de la clàusula, provocant un canvi d'ordre de mots, cosa bastant estranya en una llengua com l'anglès que es resisteix sistemàticament a aquest tipus de 'desordre'. A (18) en podem veure un exemple: a. és l'ordre 'neutre'; b. és un cas de T; i c. és un cas de LD:

- (18) a. *I saw John*
 b. *John I saw*
 c. *John, I saw him*

Com es pot comprovar, la diferència entre (18)b. i c., ambdós amb l'objecte directe a l'esquerra, a l'inici de la clàusula, rau en la posició *connectada*: (18)c. presenta un pronom a la posició on normalment apareix l'objecte directe, mentre que (18)b., no.

En Ross va proposar una anàlisi que generava el sintagma perifèric a la base, a la posició *connectada*; després el *copiava* a la posició perifèrica, deixant un pronom de còpia a la posició original.

Després d'alguns intents en contra d'aquesta anàlisi,²⁹ el 1977 va aparèixer "*Wh-Movement*" (Chomsky (1977)), on es va intentar sistematitzar totes les propietats que l'anomenat *Moviment de qu-* presentava, al mateix temps que s'intentava de veure a quines altres parts de la gramàtica apareixien o es manifestaven aquestes mateixes propietats.

Aleshores es va veure que la relació entre *John* a (18)b. i la posició que ocupa *John* a (18)a. responia a les mateixes restriccions i

²⁹Cf. Hirschbühler (1975) i van Riemsdijk & Zwarts (1974).

manifestava les mateixes propietats que la relació entre un element *wh-* (*qu-*) i la seva traça, que havia deixat a la posició de base en moure's. Per aquesta raó, es va sospitar que havia tingut lloc algun tipus de moviment similar al que hi ha a *Moviment de qu-*, i es va postular la següent estructura:

(19) SX [_{S'} Op_i [_S sx_i]]

on la relació de moviment es dona entre l'operador *Op_i*, i *sx_i*, la posició de base.³⁰ Aquesta estructura s'interpreta com a un SX amb una proposició associada representada per una clàusula oberta (*open sentence*); una regla de Predicació (una regla interpretativa com aquella que funciona per a les relatives) és l'encarregada de connectar el SX (l'antecedent en el cas de les relatives) amb la posició *sx_i*. Aquesta *sx_i* pot ser una posició buida, fruit de moviment, com en el cas d'una T ((18)b.), o pot estar ocupada per un pronom no-interpretat, i aleshores obtenim els casos de (18)c. (LD).

Tenint en compte que encara s'utilitzava el sistema de *S'* i *S* i que aquesta estructura implica que el SX queda fora de *S'*, es van haver de reformular les regles de reescritura, i proposar unes del tipus de (20):

(20) a. *S''* -> TOP *S'*
b. *S'* -> COMP *S*

on TOP recollia el sintagma perifèric.

Aquestes regles, que donaven compte de casos com els de (18), posaven problemes, però, quan l'element perifèric apareixia a una clàusula subordinada; el resultat, aleshores, pot ser de l'estil de (21)

(21) *Em van dir* [_{SC} *que els llibres ja els havien comprat.*]

³⁰De fet, l'anàlisi d'en Chomsky incloïa una frase *qu-*, generada a la posició de *sx*, que es movia a la posició d'*Op_i*, i, posteriorment, s'esborrava.

Estructures com ara (21) obren tot un seguit de noves qüestions. En primer lloc, el SX està representat pel sintagma *els llibres*, que apareix darrera el complementitzador *que*. Aquest fet ja presenta noves complicacions, perquè tal com són les regles de (20), l'ordre que aquestes generarien fóra el de (22) i no el de (21):

(22) *Em van dir* [_{SC} *els llibres que ja els havien comprat.*]

i, com podem observar, l'ordre dels constituents SX(TOP) i COMP queda invertit. Per solucionar aquest problema, Chomsky (1977) va proposar una variació sobre les regles de (20) que va ser adoptada en treballs posteriors. Aquesta variació consistia en el fet de fer recursiu el nivell de S'' a (20)b.:

(23) a. S'' -> TOP S'
 b. S' -> COMP $\left| \begin{array}{c} S \\ S'' \end{array} \right|$

Aleshores, es podria analitzar (21) de la següent manera:

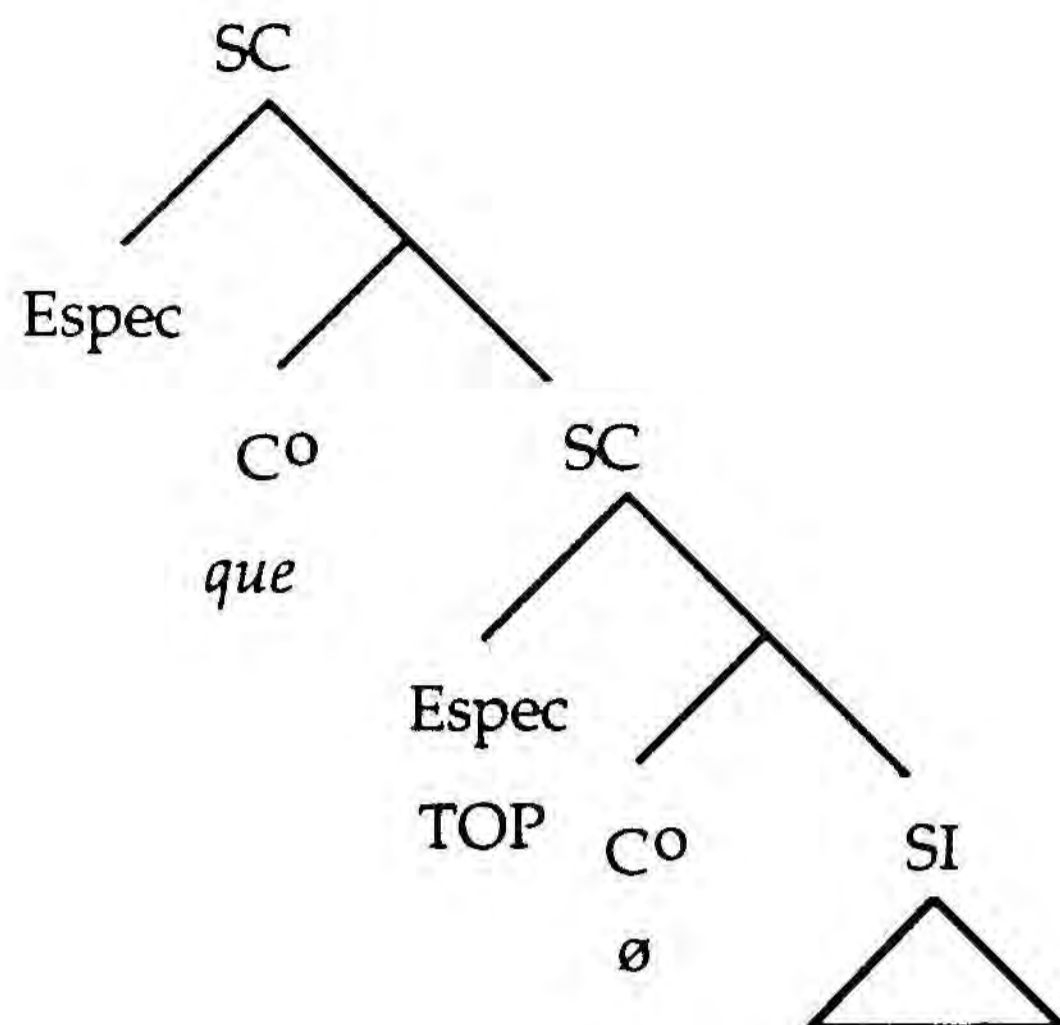
(24) *Em van dir* [_{S'} *que* [_{S''} *els llibres* [_{S'} [_S *ja els havien comprat.*

Aquest tipus de solució (que postula la recursivitat del nus superior de la clàusula), tant en la versió de la S', com en la més moderna versió de SC, planteja el mateix tipus de problema.

Observeu (23). La regla (23)b. genera la seqüència < [_{S'} *que* [_{S''} >; a continuació, (23)a. genera < *els llibres* [_{S'} > i, finalment, (23)b., una altra vegada, genera < COMP [_S >. La peculiaritat d'aquest últim pas és que, de fet, hem generat un COMP buit, que no feia falta per a res, i que, si més no, fa nosa.

La cosa empitjora quan es passa al sistema de SC i es continua postulant recursivitat del nus clausal superior. Aleshores, tenim una posició més per ubicar aquest SX, l'Espec, però també tenim un posició C⁰, que ens quedarà buida:

(25)

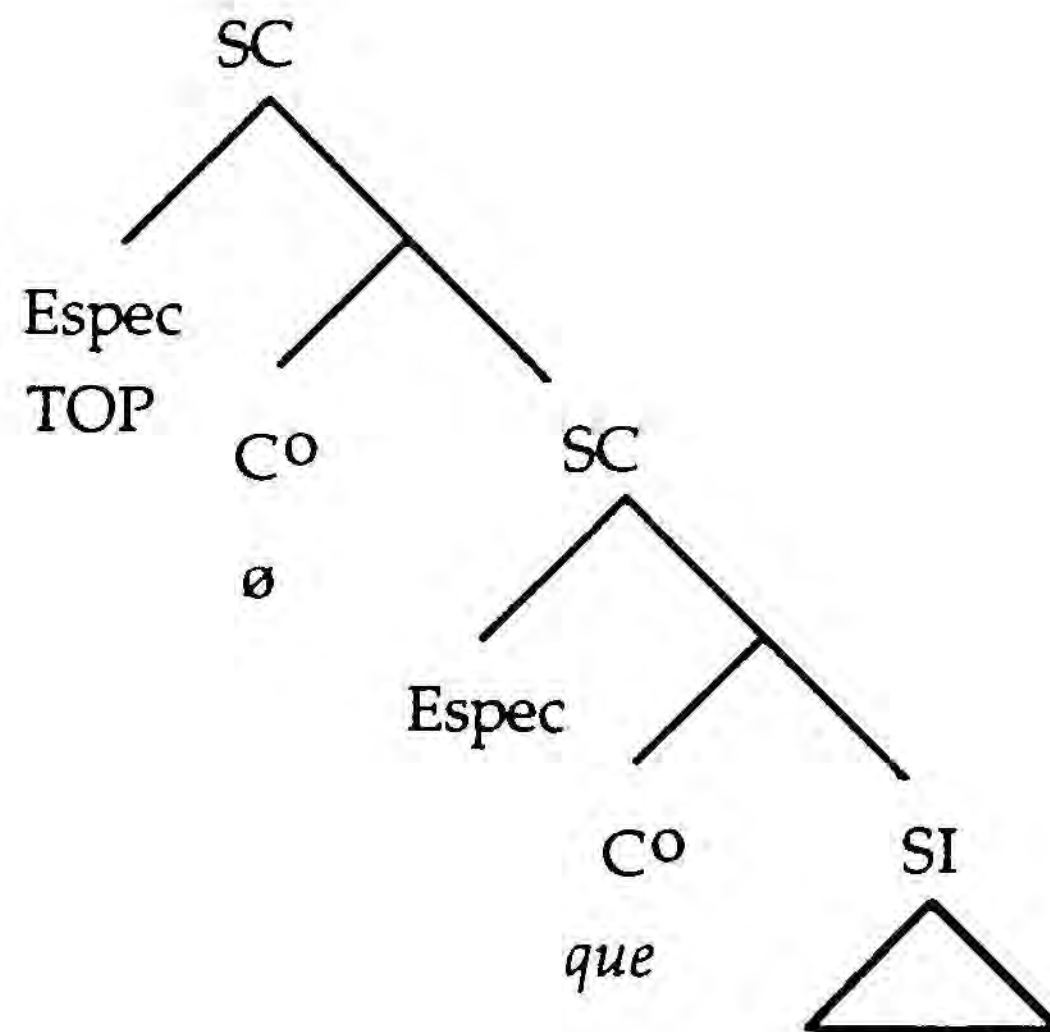

I això ens crearà diversos problemes. En primer lloc, ara per ara ja no tenim regles de reescritura, sinó una subteoria, la teoria de la X-barra, que imposa una sèrie de condicions de bona formació en les estructures que es generen. Si admitem recursivitat³¹, està clar que l'estructura de (25) és correcta; però també és clar que no disposem de cap mecanisme que ens impedeixi generar una estructura com ara (26),³² igualment correcta en termes de teoria de la X-barra, però que no s'ajusta a les dades de la llengua:

³¹Aquest és un altre tema. Admetre recursivitat de 'qualsevol' nivell de X-barra, no està ni molt menys admès generalment. Per exemple, acceptar recursivitat per als nivells màxims (SX) i de nucli (X⁰) és més comunament acceptat; recursivitat de nivells intermedis, com ara X', és una qüestió molt més controvertida.

³²S'accepta normalment que *que* és un complementitzador nul en català, tal i com ho és *that* en anglès. En tals casos, doncs, no hi ha selecció per part del verb matriu. Si, d'altra banda, admetéssim que el complementitzador *que* és seleccionat (i no un pur complementitzador per defecte), aleshores podríem tenir un indicatiu de justificació de la manca d'aquesta estructura: si el verb matriu només té accés al primer C⁰, i no pas al segon, que és on es troba *que*, aleshores podria tractar-se d'una violació dels trets de selecció del verb matriu.

(26)

És a dir, les regles de reescritura proporcionaven una ordenació de les regles, molt convenient, també molt artificial, però que afavoria una anàlisi dels fets de dislocació en termes de recursivitat del nus clausal.

Un altre problema que planteja l'anàlisi del doble SC és que pot, en d'altres estructures, funcionar com a barrera per a extracció. Això, però no és així en el nostre cas:

(27) [*on_i et van dir* [*SC* *que* [*SC* *els llibres* [*SI* *els podies comprar* *t_i barats?*

A (27) podem observar que l'adjunt *on* ha estat mogut des de la clàusula subordinada fins a la clàusula matriu, travessant els dos SC, sense provocar cap tipus d'agramaticalitat.³³

En parlar de (21) vam comentar que aquelles estructures plantejaven tot un seguit de problemes nous. N'hem discutit breument un. Si observem més detingudament (21), que repetim aquí per a més comoditat,

(21) *Em van dir que els llibres ja els havien comprat.*

³³No continuarem ara per aquest camí, ja que el català té les seves pròpies peculiaritats respecte d'aquest fenomen. Deixem els detalls d'una anàlisi particular per a les dues seccions següents.

podem comprovar un petit detall que la separa de les angleses (18)b i c.: la presència del clíctic *els*. Aquest petit detall va obrir les portes d'una nova i fructífera línia d'investigació. Es va fer patent, per exemple, que no es tractava d'un fenomen unitari, ni tan sols dintre d'una mateixa llengua, i que, encara que similars, calia caracteritzar cada un d'ells.

Van Haaften et al., el 1983, i Cinque en diverses publicacions, van caracteritzar els diferents tipus de construccions relacionades amb LD i T, que s'hi podien trobar. Un punt important en els seus treballs té a veure amb el que anomenen, seguint treballs previs de Hirshbühler (1975) i van Riemsdijk&Zwarts (1974),³⁴ *Connectivitat*, que consisteix en un grup de propietats que mostren el grau de *cohesió* entre SX i sx, que inclouen fenòmens relacionats amb Teoria del Cas, amb Teoria del Lligam, amb la interacció de quantificadors i pronoms lligats, *crossover*, etc..i sobre la qual basen diferents propostes teòriques.

Tots dos, Cinque i van Haaften et al., coincideixen en denominar HTLD³⁵ (*Hanging Topic Left Dislocation*), o *dislocació a l'esquerra de topic penjant*, allò que fins aleshores s'havia anomenat LD; aquesta construcció bàsicament presenta les següents propietats:

- SX només pot ser SN, però no altres categories sintàctiques.
- SX apareix, bàsicament, a clàusules matriu.³⁶
- SX, l'element perifèric, és únic.
- sx pot ser un pronom (tònic o clíctic), o el que es diu un *epítet anafòric* del tipus *d'aquest imbècil* o *els pobres*:

(28) *Els d'Haití, aquests pobres no saben ja on ficar-se.*

³⁴Citat per van Haaften et al. Malhauradament no hi he pogut tenir accés.

³⁵En Cinque atribueix aquest terme a A.Grosu.

³⁶Noteu, però, l'exemple següent:

(i) *I believe that this book, you should give away*

citada per en Chomsky (1977). Sembla ser, però, que aquest fenomen està molt restringit, al menys en anglès, a un determinat tipus de verb matriu.

- A més, tampoc no és necessària la cohesió formal o *Connectivitat* (categorial, a (29)) entre SX i sx que és necessària a d'altres construccions:

(29) *El Pere, ja saps que per ell qualsevol cosa.*

- La relació entre SX i sx no està subjecta a les restriccions de localitat.

- Finalment, sembla que entre SX i la resta de la clàusula hi hagi a HTLD una pausa considerable³⁷.

En Cinque també distingeix altres dos tipus de construccions amb elements perifèrics. La *Clitic Left Dislocation* [CLLD], *dislocació a l'esquerra amb clític*, i la *Topicalization* [T]. Suposadament, HTLD crida o canvia el punt d'atenció sobre un determinat constituent 'nou', mentre que CLLD centra l'atenció sobre un constituent ja conegut, i T *focalitza* un constituent, contrastant-lo implícitament o explícita amb algun altre constituent.³⁸ Segons aquest autor, CLLD correspond 'pragmàticament' a T en anglès³⁹, encara que no està clar si després diu el mateix de la construcció de T en italià.⁴⁰ Al nostre entendre, CLLD no comporta el mateix contingut pragmàtic que T en anglès, però sí 'centra' l'atenció sobre un determinat constituent. De tota manera, com ja hem dit prèviament, no continuarem aquí amb qüestions de tipus pragmàtic o informacional, i ens limitarem a una caracterització sintàctica d'aquests fenòmens.

³⁷En tot cas, més gran que a CLLD, que veurem a continuació.

³⁸Hauríem de recordar el que ja mencionem en algun punt: que no hi ha una correspondència biunívoca entre el contingut pragmàtic d'aquestes construccions i la configuració sintàctica que adopten.

³⁹"...[CLLD] corresponds to the main pragmatic import of what is called 'Topicalization' in English", Cinque (1983), p.10.

⁴⁰"... the Topicalization construction in Italian which mirrors the Topicalization construction of English...", Cinque (1983), p.26. Potser aquest *mirrors* es refereix únicament a les propietats sintàctiques i no a les pragmàtiques.

T⁴¹, analitzada per Chomsky (1977) com a una manifestació de *Moviment de qu-*, ofereix les següents característiques:

- El sintagma perifèric, SX, pot ser pràcticament qualsevol tipus de categoria màxima.
- El sintagma perifèric és únic.
- SX pot aparèixer tant a clàusules matriu com a subordinades.
- La posició de represa, sx, és, obligatòriament buida.
- Hi ha, entre SX i sx, cohesió obligatòria.
- La relació entre SX i sx respecta les restriccions de localitat.

Per contra, CLLD, que precisament es caracteritza per la presència obligatòria d'un pronom feble, o clíctic, i que podem veure exemplificada a (21), va ser caracteritzada per en Cinque de la següent manera:

- El sintagma a l'esquerra, SX, pot pertànyer a qualsevol categoria sintàctica: SP, SN, SA...:

- (30) a. *Amb el tren s'hi va millor*
 b. *Al Pere li enviarem una nota.*

- SX pot aparèixer en contextos de clàusula matriu i en contextos de clàusula subordinada.

- El nombre de SXs que hi pot aparèixer és, teòricament, il.limitat:

- (31) *Els llibres, a la biblioteca, no els hi van veure.*

- L'element de represa només pot ser un clíctic (ni un pronom fort, ni un SN epítet).

⁴¹Segons Cinque (1983), T correspon a la construcció definida com a *Yiddish Movement* per en Ross (1967).

(32) **Al meu pare, no van veure a ell.*

- Entre el SX i el pronom de represa hi ha d'haver cohesió pel que fa a la funció gramatical i al paper temàtic:

(33) **Els llibres no li van veure.*

- La relació entre SX i el clític respecta les condicions de localitat.

La particular caracterització de CLLD i, més concretament, el tipus de relació que manté l'element SX amb el pronom de represa, és, si més no, controvertida. De fet, ens tornem a enfrontar amb la mateixa qüestió que en la subsecció anterior: és la relació entre SX i *si* una relació de moviment o es tracta d'una estructura generada a la base?

Especialment controvertit és el comportament de CLLD respecte de les restriccions de localitat. Segons en Cinque, CLLD és sensible a les *illes*, però observeu els següents exemples:

(34) a. *Els meus pares ja eren les cinc quan els vaig veure.*

b. **A qui ja eren les cinc quan vas veure t_i ?*

(35) a. *El meu germà, no sé qui es va inventar la història que l'havien arrestat.*

b. *A qui no saps qui es va inventar la història que havien arrestat t_i ?*

A tots dos casos de (34) es relaciona un element a dintre d'un adjunt (la clàusula temporal) amb un element perifèric. Si aquesta relació és una relació de moviment, aleshores el resultat ha de ser agramatical⁴²; el que veiem, però, és que (34)b., que és un cas clar de moviment, és efectivament agramatical, al contrari de (34)a., que és gramatical; en conseqüència, no sembla massa plausible dir que sigui fruit de

⁴²Cf. 1.1.4.(1), especialment p.37, i la discussió al capítol 2, 2.1.1.(2), sobre extraccions fora d'adjunts.

moviment. A (35) el que tenim és un cas de violació de RSNC⁴³, però l'exemple continua sent gramatical.⁴⁴

A més a més, hi ha una altra característica que diferencia els casos de CLLD dels casos de *Moviment de qu-*: la presència del clític, precisament. El clític és obligatori en el cas de CLLD, però agramatical en el cas de *Moviment de qu-*.

Una altra propietat que CLLD no presenta és la inversió de subjecte, que és típica (i obligatòria) del *Moviment de qu-*:

- (36) a. *Els llibres, la Maria els va comprar.*
 b. **Què la Maria va comprar t_i?*

Finalment, ha estat notat que els SX són equivalents a sintagmes introduïts per expressions com ara *quant a*, *pel que fa a*, etc..., mostrant les mateixes propietats que CLLD:

- (37) a. *Pel que fa a la Maria, fa temps que no la veig.*

En aquests casos, i donada l'actual estructura de la gramàtica, fóra prou difícil introduir per una transformació de moviment material lèxic del tipus de *pel que fa a* o *quant a*, per la qual cosa la proposta de generació a la base sembla presentar-se com la més plausible.⁴⁵

En Cinque, volent donar compte de la *Connectivitat* o cohesió que SX i sx mostren a CLLD, que semblen implicar algun procés de 'reconstrucció', proposa un mecanisme de coindexació que assigna un

⁴³Cf. 2.0.

⁴⁴El que és possible és que (34) i (35) siguin casos de (HT)LD, construcció que també es dona en català. Els judicis semblen variables, especialment amb RSNC amb clàusules relatives en lloc de clàusules complement (com és el cas de (35)):

(i) *Doncs la meva cunyada, no conec l'empresa que l'ha contractada.*

on els judicis varien considerablement entre els parlants. No proseguirem aquesta qüestió, ja que és particular al català.

⁴⁵Però cf. també aquí la nota prèvia.

mateix superíndex a SX i sx, dos projeccions categorialment idèntiques. sx és buida i identificada pel clític. Mitjançant aquesta convenció de coindexació, es forma una *cadena*, integrada per una mena de constituent discontinu, que compta com un únic argument.

El 1990, en Cinque va concloure que, malgrat la cohesió que SX i sx mostren en CLLD, aquesta no és una construcció que impliqui moviment. És cert que CLLD respecta les illes, però només les fortes⁴⁶ i, a més, d'una banda, els clítics no apareixen amb preguntes *qu-*, com ja hem vist, i d'altra banda, el clític no legitima *buits parasitaris*,⁴⁷ que seria el cas si es considerés el clític com una manifestació fonètica de la hipotètica traça.

El que sembla incontestable és que, de vegades, CLLD mostra propietats de moviment, i, de vegades, no. Cinque vol donar compte d'aquesta ambigüitat, dient que, de fet, les propietats tradicionalment associades a moviment de *qu-* és un conjunt heterogeni, i que moviment de *qu-* és només un epifenomen. Desconnecta els fenòmens de *Connectivitat de Moure- α* i associa el respecte a les illes fortes a les propietats de les cadenes de lligam. Les propietats que moviment de *qu-* i CLLD comparteixen són, doncs, propietats de la cadena de què cada una d'aquestes formacions forma part.

Així com el fenomen descrit anteriorment (CLLD) és típic de les llengües romàniques (per la inexistència de clítics en d'altres llengües), van Haaften et al. (1983) descriuen dos fenòmens més, típics aquests de les llengües germàniques: *Contrastive Left Dislocation* [CLD], *dislocació a l'esquerra contrastiva*, i *Mixed Left Dislocation* [MLD], *dislocació a l'esquerra mixta*. Citant estudis previs de Zaenen(1980) (que estudia l'islandès), descriuen CLD com l'equivalent de CLLD en llengües

⁴⁶És a dir, la clàusula subjecte, la clàusula adjunta i la RSNC (cf. 2.0). Les febles són, la clàusula *qu-*, l'illa factitiva i la de negació.

⁴⁷*Quin article vas arxivar sense llegir?* és un típic exemple de *buit parasitari*; hi ha dues posicions buides: la traça de *quin article*, darrera d'*arxivar* i el complement de *llegir*, que és 'parasitari' de la primera (la traça). Se suposa que les traces de moviment de *qu-* legitimen aquests 'paràsits'.

romàniques però amb la peculiaritat que el pronom de represa és un pronom especial, el que ells anomenen *pronom-d* que, ell mateix, apareix perifèric darrera de SX. En reproduïm el seu exemple:

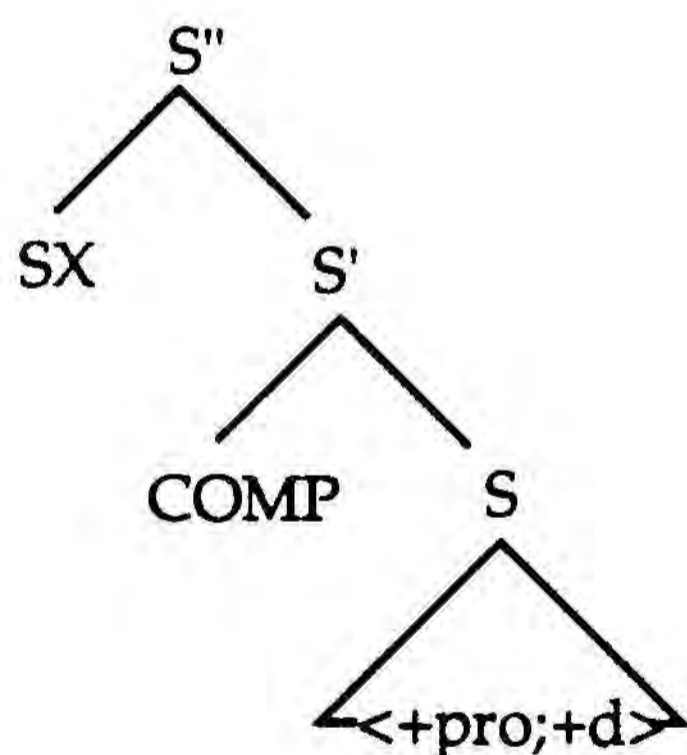
- (38) *Pessum hring*_{DAT}, *honum* _i _{DAT} *hefur Ólafur lofa*_D *Maríu* _{e_i}
 aquest anell , 'aquest' ha Olaf promés Maria
 "Aquest anell li va prometre l'Olaf a la Maria"

CLD mostra, com CLLD, un tipus de cohesió entre SX i *sx*, que els autors de van Haaften et al. mostren a través de fenòmens tals com construccions idiomàtiques, reflexius continguts dintre del SX, la interacció de quantificadors amb pronoms lligats com a variables, *crossover* i Cas.

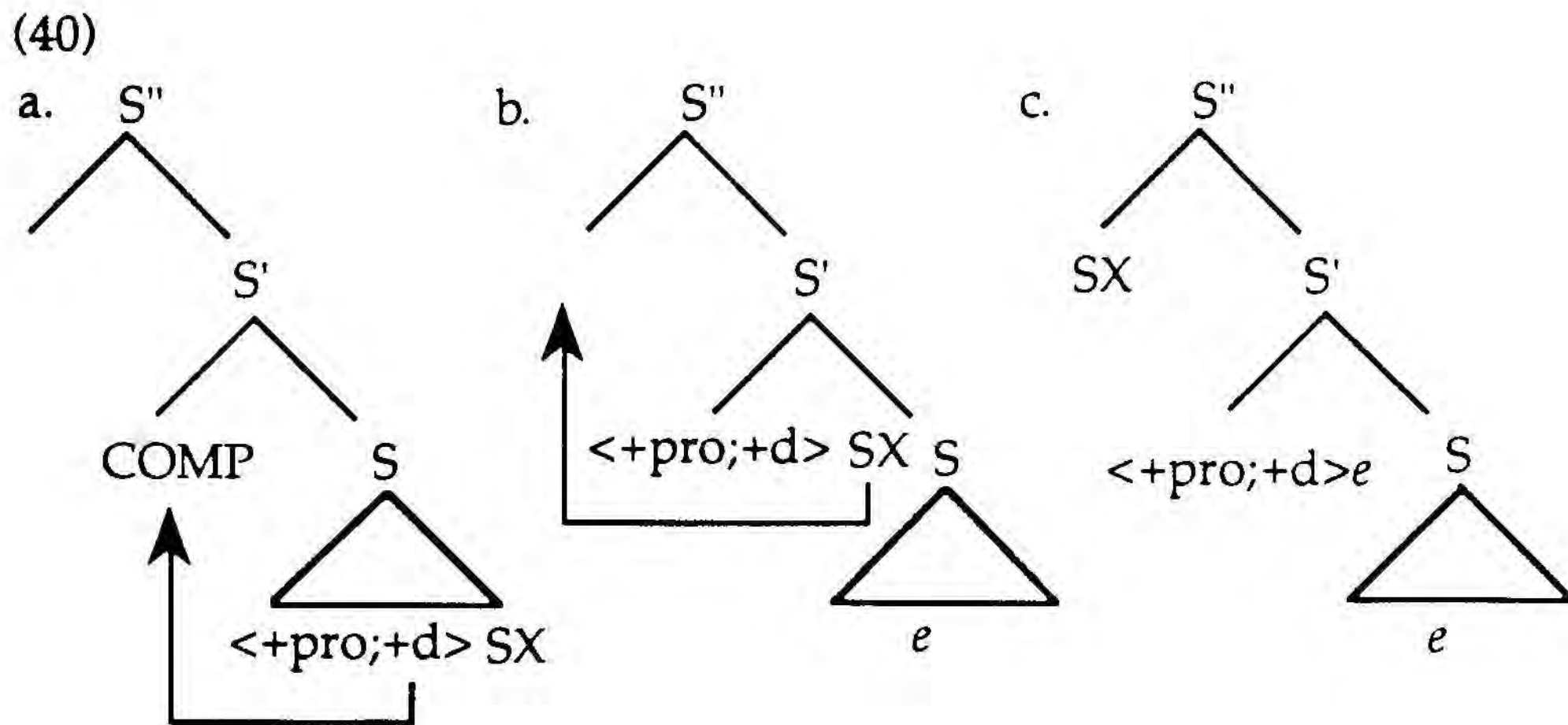
Una diferència important entre CLLD i CLD és que SX a CLD ha de ser únic, i no pot ser múltiple com a CLLD.

Finalment proposen dues anàlisis diferents per a HTLD i per a CLD. Per a HTLD, proposen generació a la base de SX sota S'', mentre el pronominal ocupa la seva posició argumental a S:

(39)

Per a CLD, es decanten per a una anàlisi que implica moviment, en concret, el que s'ha anomenat *Vergnaud's Raising* o *Promoció*. Consisteix en generar SX i el pronom-d junts a la posició argumental; fer-los pujar a COMP, on el pronom-d restarà, mentre que el SX continuarà pujant a la posició perifèrica sota S'':

Un dels principals problemes que una alternativa com aquesta presenta són els casos on el sintagma SX que acaba sota S'' té ell mateix un determinant, o quan es tracta d'un pronom personal com ara *tu* (als exemples llatins de 3.0.1.); aleshores es fa difícil imaginar una anàlisi on tot, pronom-d, i SX amb el seu propi determinant fos generat a la base a la mateixa posició. Els detalls concrets de l'anàlisi no són presentats i, per tant, és fa difícil una avaluació curiosa.

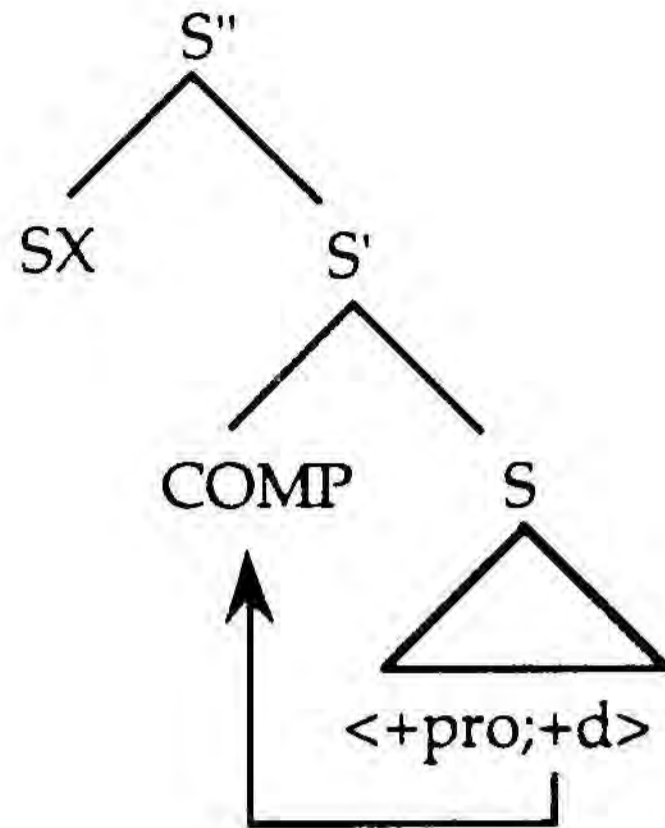
Aquesta anàlisi és preferida a una que generi a la base la posició perifèrica sota S'' i el pronom-d a la posició argumental, basant-se principalment en problemes amb reflexius i quantificadors⁴⁸ però és finalment adoptada per als casos de MLD, un exemple del qual, en alemany, oferim a (41):

(41) *Der Hans, mit dem spreche ich nicht mehr.*

En aquest cas, es proposa que SX és generat a la base sota S'' , mentre que el pronom-d, que ha estat generat a la posició argumental corresponent, ha estat mogut posteriorment a $COMP$, donant així compte de la seva presència al front de la clàusula:

⁴⁸Per exemple, si a SX apareix un reflexiu que té el seu antecedent sota S , no hi ha cap manera que l'antecedent c-commandi mai aquest reflexiu, amb la qual cosa, el resultat hauria de ser agramatical, i no ho és.

(42)

3.0.3. Les qüestions i els problemes en llatí.

Els problemes i qüestions que aquestes construccions plantegen en llatí, ja els hem pogut entreveure o, com a mínim, intuir en els paràgrafs anteriors.

De problemes n'hi ha, bàsicament, de dos tipus, formals i conceptuals. Formals, perquè ja sembla prou difícil que els autors es posin d'acord en un determinat vocabulari, fins i tot dintre d'una mateixa escola; conceptuals, perquè aquest tipus de fenomen es presta molt a tractaments semàntics i aquest tipus d'estudi sovint fa èmfasi sobre conceptes (d'acord amb els quals estableix les seves classificacions) que, rarament, coincideixen amb els del veí sintàctic. I, a més, malhauradament, els tractaments sintàctics i els semàntics han anat sovint cada un per la seva banda.

Les qüestions en què ens centrarem vénen directament condicionades per la perspectiva que adoptem en aquest treball, una perspectiva formal sintàctica. Per això, ens interessaran qüestions com ara la discussió sobre moviment o no-moviment, l'assignació de Cas a l'element SX, i l'estructura concreta que es pot assignar a aquest tipus o a aquests tipus de construcció.

Som conscients que podem estar caient en el mateix que mencionàvem dos paràgrafs més amunt: la desconexió entre semanticistes i sintacticistes. Però, per qüestions d'ordre i coherència internes i per limitacions d'espai, ens hem decidit a seguir concentrats en temes de sintaxi formal. Per qüestions més de caire semàntic, dirigim el lector als treballs de semàntica formal, especialment als de M. Rooth (1985).⁴⁹

1. Interpretació i 'estructura funcional'

Les anàlisis que hem estat examinant en la subsecció anterior discutien una sèrie de problemes, però assumien⁵⁰, pràcticament sense discussió, la presència de dues posicions a l'estructura: una, on apareixia realment el constituent perifèric, una altra on hagués hagut d'aparèixer (SX i sx a (9) a les subseccions anteriors, per exemple).

Quines implicacions té aquesta assumpció per a una llengua que, com la llatina, gaudeix d'un ordre de paraules considerablement lliure? Per què no podem assumir, senzillament, que l'autor ha triat de posar aquest element al començament, com una alternativa més d'entre aquelles que la llengua li ofereix? Per què, en d'altres paraules, complicar-nos la vida i la gramàtica?

En un model de gramàtica formal com el que utilitzem en aquest treball, la interpretació d'una oració vé donada⁵¹ per l'estructura subjacent: obtenim una interpretació a partir d'una estructura, és a dir, l'estructura ens dóna els elements, les claus d'interpretació.

Si el que obtenim són dues interpretacions diferenciades, aleshores haurem de postular dues estructures diferenciades. Així, per exemple,

⁴⁹Especialment interessant és un petit article (Partee (1991); cf. també les referències que s'hi citen), on s'intenta recollir les diverses aportacions tant de semàntica formal com, per exemple, de l'escola de Praga, i clarificar el terreny sobre qüestions tals com *focus* i *topic*.

⁵⁰Perquè les característiques d'aquelles llengües així ho permetien.

⁵¹En tot allò que la pragmàtica no determina, com ara, per exemple, la referència dels deíctics.

es postulen dues estructures diferents per a una mateixa seqüència, com ara (43) o (44):

(43) *L'estudiant de Freud*

- a. aquell que estudia les teories de Freud
- b. aquell que té com a professor a Freud

(44) *Els senadors van proposar que els sous fossin augmentats a les Corts*

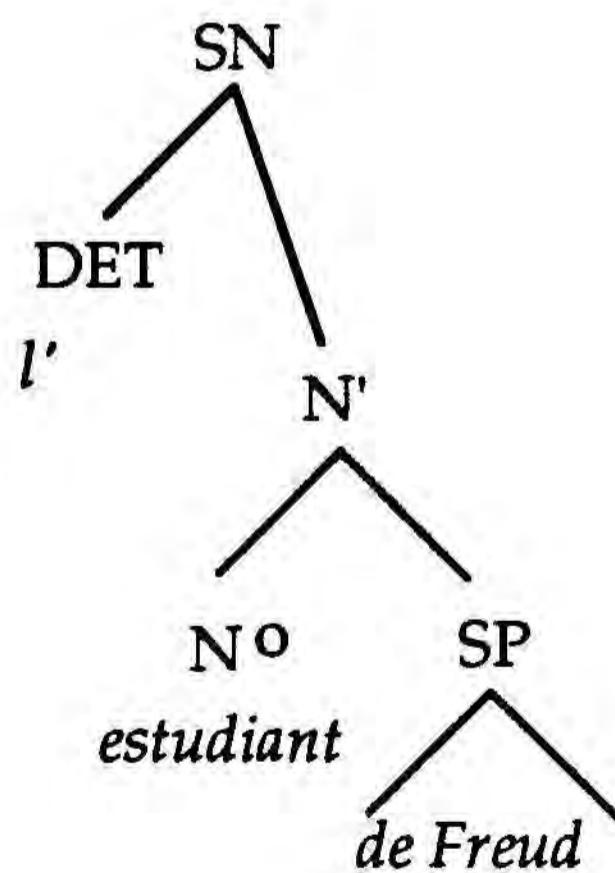
- a. la proposta va ser feta a les Corts
- b. els sous havien de ser augmentats a les Corts

per donar compte de les seves, al menys, dues interpretacions (a a. i b., respectivament).

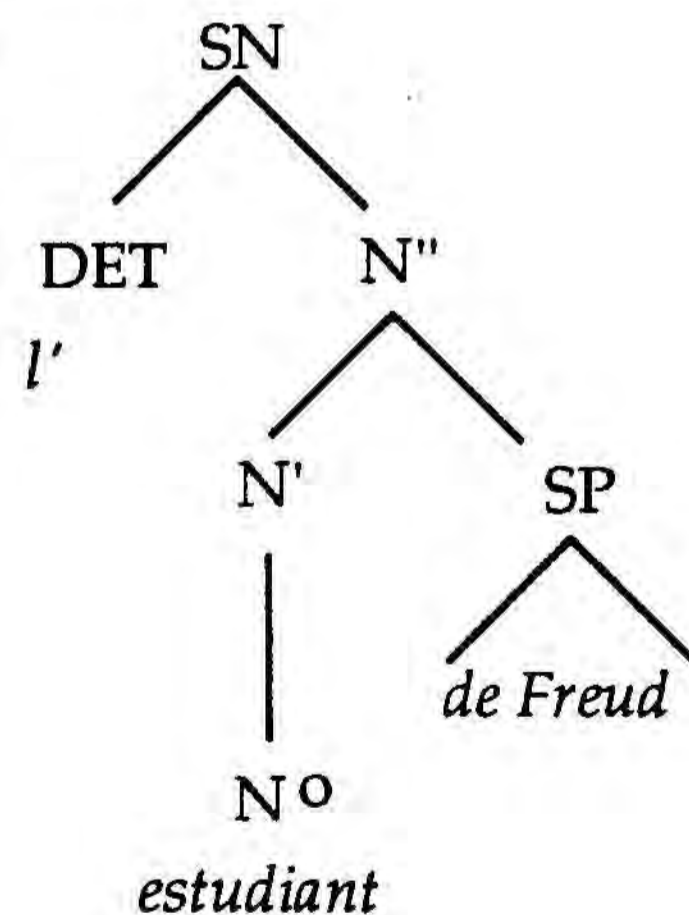
(43) i (44) es consideren casos d'ambigüïtat estructural, perquè la diferència entre una i altra interpretació rau, senzillament, en l'estructura que se li assigni a la cadena. Per exemple, (43)a. i b. correspondrien bàsicament a (45)a. i b., respectivament:

(45)

a.

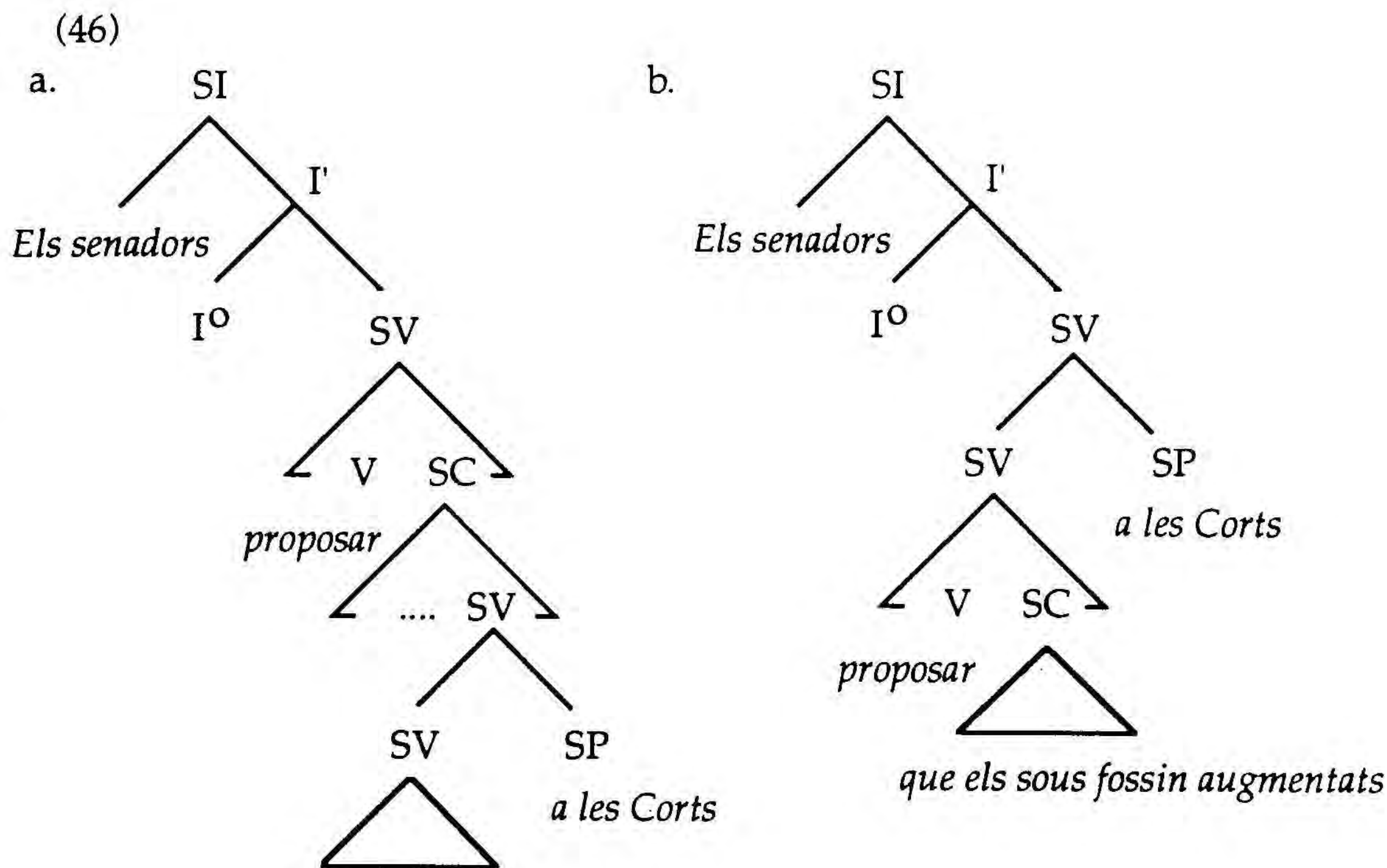

b.

on veiem que el sintagma *de Freud* a a. ocupa una posició germana a N°, com a *tema* que és d'*estudiant*, mentre que a b. ocupa una posició

més alta dintre del SN.⁵² De la mateixa manera, a (44), el SP *a les Corts* es pot adjuntar al SV de *proposar* o al SV d'*augmentar*, donant com a resultat les estructures alternatives de (46)a. i b., respectivament:

De fet, reclamar dues estructures diferents per a casos com els de (43) i (44), basant-se en una diferència d'interpretació, podria semblar *ad hoc* si només disposéssim d'aquesta evidència. Afortunadament, però, el fet d'adjuntar un determinat sintagma (ambigu) en un nivell o un altre de l'estructura té conseqüències sintàctiques, la qual cosa enforteix la decisió de proposar estructures alternatives. Per exemple, si en lloc de tenir una clàusula declarativa complement com a (44), en tenim una d'interrogativa indirecta:

⁵²Hi ha consensu en el sentit que el sintagma *de Freud* ocupa dues posicions diferents a a. i b., i també que la interpretació d'a. requereix germanor amb el nucli del sintagma; no hi ha tant d'acord, però, respecte de la posició que ocupa aquest sintagma a b., especialment si s'accepta el nivell de SD (Sintagma Determinant). Cf. Giorgi&Longobardi (1990), per a un interessant estudi sobre la parametrització de l'estructura del SN.

- (47) *Em va dir amb qui vindria el dilluns.*
 a. *Em va dir [SC amb qui vindria] el dilluns.*
 b. *Em va dir [SC amb qui vindria el dilluns] .*

amb un sintagma temporal *el dilluns* que pot ser interpretat com a complement de *venir* o de *dir*, aleshores podem aplicar un test sintàctic: si extreiem aquest sintagma, només la lectura a. seguirà sent assequible; la b., pel contrari, desapareixerà.⁵³ En aquest sentit, podem dir que hi ha dues posicions sintàctiques diferents que presenten un comportament sintàctic diferent.

Un exemple similar, amb estructures de SN, el trobem a Giorgi&Longorbardi (1990), on es pot comprovar que els complements a l'interior d'un SN poden actuar com a antecedents d'anàfores internes a SN, depenent del seu nivell d'adjunció (més alt o extern, o més baix o intern) a l'estructura del SN.

Si hem justificat, doncs, el postular estructures diferents per a cadenes que presenten ambigüitats estructurals, amb més raó, doncs, proposarem dues estructures diferents quan la cadena no sigui la mateixa, com és el cas que ens ocupa. Haurem de demostrar, però, especialment en casos on no disposem de delimitacions visibles, com eren els d'(1) i (2) a 3.0.1., que un sintagma determinat està a una posició sintàctica determinada i no pas a una altra; de vegades, això serà impossible (per la dificultat intrínseca de fer proves de judicis subtils en llatí), i aleshores ens quedarem amb el dubte. Però, el que és més important és que, una vegada que hem provat que en un exemple determinat existia aquella posició, aleshores ja podem postular que la llengua disposa d'aquesta alternativa estructural.

⁵³ (i) *Quan em va dir amb qui vindria?*

on *quan* només pot ser interpretat amb *dir* i no amb *venir*.

Cf. una altra vegada 2.1.1.(2) per a una explicació detallada del perquè d'aquest comportament.

Fins aquí hem parlat de la necessitat que l'estructura de l'oració representi la seva interpretació, o dit amb d'altres paraules, que aquesta, la interpretació, es pugui dur a terme a partir de l'estructura.

Quan es parla de l'"estructura funcional"⁵⁴ en contraposició a l'"estructura sintàctica" de l'oració es fa referència bàsicament a les dues idees que hi ha implícites en una predicació: allò de què es predica (*tema*) i allò que es predica (*rema*). Aquesta idea ha estat expressada de moltes maneres: s'ha descrit *tema* (també *topic*) com informació coneguda o compartida per emisor i receptor, i *rema* (també *comment*) com informació nova. Aquesta oposició dual s'ha manifestat també sota la forma de *focus vs. focus-frame* o *focus-background*. *Focus-frame* o *focus-background* consistiria en un conjunt d'alternatives sobre el qual el *focus* marca un contrast.⁵⁵ La terminologia torna a ser confusa, i la seva conceptualització no ho és pas més, de clara. El que sembla obvi és que aquestes funcions discursives o funcionals no mantenen una relació biunívoca amb configuracions sintàctiques: un mateix contingut pragmàtic pot realitzar-se de diverses maneres en dues llengües diferents, però també una mateixa configuració estructural pot servir en dues llengües diferents per a funcions discursives diferents.

Pel que respecta a nosaltres en aquest treball, adoptarem els termes *topic* (allò sobre el que es parla; i el seu complementari, *comment*, allò que es diu del *topic*) i *focus* (allò que marca un contrast amb la resta de la proposició), i ens centrarem principalment sobre com es manifesten sintàcticament aquestes 'funcions discursives', i les repercussions que a nivell estructural sintàctic tenen.

2. Representació i 'estructura sintàctica'

Començàvem l'apartat anterior fent menció d'una assumpció més o menys implícita (o més o menys explícita) al llarg d'aquesta capítol: el fet que hi ha dues posicions, un SX, o element perifèric, i un sx que

⁵⁴Cf. Hernánz&Brucart (1987) per a una breu exposició del tema en castellà.

⁵⁵Cf. una altra vegada, Partee (1991) i les referències citades en ell. Cf. també l'article d'I.Conde (1984) per a una bona visió de conjunt sobre el tema.

representa la posició 'on hauria de ser' aquest SX, un sx, que hem anomenat també *posició connectada*.

En realitat, la major part de la discussió en aquest capítol se centrarà en com es relacionen aquests dos elements, com es poden representar estructuralment i les conseqüències sintàctiques que tot això implica.

La primera qüestió que ens plantejarem, doncs, serà si aquestes dues posicions estan relacionades **per moviment** o estan **generades a la base**. A 3.0.1. ja hem esboçat somerament comensem abordar el tema: mitjançant proves sintàctiques que ens ajudin a esclarir el debat.

A 3.0.2 també hem pogut observar la variació de construccions, entre diverses llengües i dintre la mateixa llengua. Per tant, també haurem de fixar amb quants tipus de construccions ens estem enfrontant.

Entre els medis que utilitzarem per decantar-nos per una o altra opció hem mencionat les restriccions de localitat; farem ús també de la Teoria del Lligam, amb fenòmens relacionats amb l'aparició i distribució de pronoms i anàfores. Malhauradament, ateses les peculiars característiques de la llengua llatina, no podem fer ús de les proves i tests que han estat utilitzades en estudis anteriors, com ara: presència o absència d'ambigüitat en construccions idiomàtiques, interaccions de quantificadors i pronoms, *crossover*, etc... ; en general, qualsevol prova que necessiti el judici de parlants nadius i que impliqui diferències subtils de significat. Malgrat això, podrem dissenyar noves aproximacions, aprofitant la teoria de què disposem, i adaptant-les a les peculiaritats llatines.

Un dels aspectes que haurem de determinar i que ens ajudarà a fixar l'estructura consisteix en la manera com els SX reben Cas: ja que aquests elements no reben paper- θ directament de cap nucli, l'assignació de Cas no podrà ser inherent⁵⁶; pressumiblement, estarem, doncs, davant d'un cas d'assignació de Cas estructural, una situació molt interessant, ja que, segons una hipòtesi que hem avançat al capítol anterior i que reprendrem al capítol següent, l'assignació de Cas en llatí, en condicions normals, podia no ser estructural.

⁵⁶Cf. 1.1.3. sobre aquesta qüestió.

Finalment, no ens quedarà més que assignar una **configuració estructural** als fenòmens que hem anat descrivint. Per això, investigarem les quatre possibilitats lògiques de què disposem per a la ubicació dels SX, bàsicament dividides en dues alternatives: la adjunció (a SI o SC) i l'Espec (de SI o de SC). Aquesta discussió que tindrà lloc principalment a la secció 3.2., utilitzarà les dades descriptives que haurem presentat a 3.1. per descriure els fenòmens que ens ocupen, i els tests que estiguin a la nostra disposició.

3.1. Descripció sistemàtica de les dades

3.1.1. Característiques generals de la construcció de TOP

En aquesta secció farem una descripció i caracterització sistemàtica de les estructures de què hem estat parlant fins ara. Recordem que estem tractant estructures del tipus d'(48), on SX, que anomenarem TOP(ic), presenta el *tema* de la predicació, que és représ a l'interior de la clàusula per sx, un element que hem decidit d'anomenar *posició connectada* i que pot estar representat per elements com ara els *pronoms de represa*:

(48) SX.....[SY sx

Recordem les qüestions que aquí ens interessin: parlarem de l'estatus de SX; parlarem, també, de l'estatus de sx; la pregunta següent, aleshores, és: quina és la relació entre SX i sx, i quin paper hi juga la delimitació SY?; i, per últim, on, dintre de la configuració estructural de la clàusula es troben SX i sx?

Totes aquestes preguntes ens portaran a tractar qüestions més teòriques, com ara, la teoria del Cas, la teoria del Lligam, i Moure- α , per citar-ne algunes.

1. SX

Ja hem vist a 3.0.2., que el tipus de categoria sintàctica (SN, SP, SA, ...) que apareixia com a SX podia distingir entre diversos tipus de construccions amb elements perifèrics. Així, serà, doncs, interessant de veure quin tipus de categoria pot aparèixer en llatí en aquesta posició.

De moment, podem dir que els sintagmes que normalment apareixen com a TOPIC són SNs i SCs, com podem veure a (49):

- (49) a. [_{SN} *mercator Siculus, cui erant gemini filii,*] , *ei surrupto altero mors obtigit*
 b. [_{SC} *quod ... circumuenerunt...*] *hoc, si ipsi tacuerint, uos scituros ... non credunt?*

A (49)a. tenim com a TOPIC(SX) un SN *mercator Siculus* seguit d'una clàusula de relatiu; SN que serà recollit a l'interior de la clàusula per un pronom en datiu *ei* (sx). A (49)b. tenim un cas de clàusula com a TOP: *quod circumuenerunt*, que és recollida per un demostratiu *hoc* (sx).

Una altra característica de SX és que no necessita ser un constituent únic, és a dir, pot haver-n'hi més d'un SX. Vegem-ne un exemple de TOP múltiple:

- (50) *Etenim* [_{SC}*qui se metui uolent*]_i [_{SC}*a quibus metuentur*]_j
*eosdem*_j *metuant ipsi*_i *necesse est.*

A (50), hi ha un TOP múltiple representat per dues clàusules de relatiu nominalitzades. La primera d'elles *qui se metui uolent* està recollida pel subjecte de *metuant, ipsi*, mentre que la segona, *a quibus metuentur*, està recollida per l'objecte de *metuant, eosdem*.

2. sx

Als exemples de (49) i (50) hem pogut observar que el sx pot pendre diverses formes. De fet, el llatí no disposa de pronoms clítics i, per tant, no esperem poder-los trobar; ara bé, sí que trobem tota una variació sobre el sistema pronominal de què disposa la llengua llatina: *is, hic, idem, ipse*⁵⁷. A (2), a la secció 3.0.1., també podem trobar una manifestació de sx com a pronom personal.

⁵⁷Mencionant-los pel seu nominatiu singular masculí.

La posició connectada també pot estar ocupada per un SN, que no necessàriament ha de ser un *epítet anafòric* (del tipus d'*aquest imbècil* que comentàvem a 3.0.2.). De fet, aquest SN connectat pot ser de diversos tipus. Pot ser un delimitador del *topic* amb què està connectat; per exemple a (51):

(51) [*SX domi serui qui sunt,*] *castrato uiros*

uiros a (51) no té exactament la mateixa referència que el *topic SX*, ('els esclaus que hi ha a casa'): el *SX* determina l'àmbit o domini de la predicació, i *uiros* la delimita o restringeix o, dit en d'altres termes, tria una d'entre el conjunt d'alternatives que *SX* ofereix.

El SN a la posició de *sx* també pot ser una aposició a *SX*. Això passa especialment quan *SX* és una llista o coordinació de SNs:

(52) [*SX Nunc nostri amores, mores, consuetudines,*
locus, ludus, sermo, suauisatio
 ...
Papillarum horridularum oppressiunculae,]
Harunc uoluptatum mihi omnium atque itidem tibi
distractio, discidium, uastities uenit

SX està representat a (52) per una llista en nominatiu dels diversos plaers que comparteixen els dos amants; *sx* està representat per un genitiu (conceptualment, una aposició, un terme que recull la idea general expressada per la successió de termes previs), complement de nom del subjecte clausal.

Finalment (encara que aquesta llista no pretén ser exhaustiva), el *sx* pot ser un element quantificador:⁵⁸

⁵⁸De fet, tots tres exemples, però especialment (52) i (53) amb els quantificadors *omnium* i *nemini* respectivament, s'adapten perfectament a l'estructura tripartita proposada a Partee (91):

- (53) [_{SX} *Homines maritimi Syracusis, qui saepe istius ducis nomen audissent,...*] ... *potestas adspiciendi nemini facta est.*

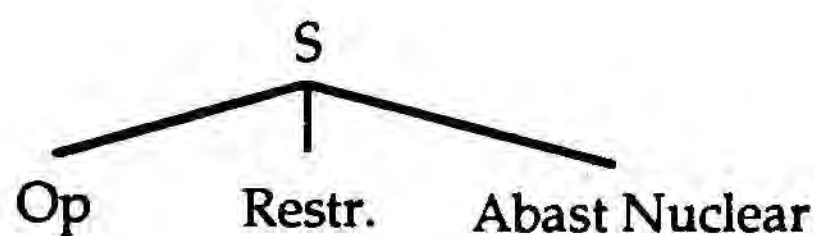
Una altra qüestió a tenir en compte sobre els *sx*, és quin tipus de FG adopten aquests sintagmes connectats. Pràcticament, aquests sintagmes poden representar qualsevol FG; a (49), (50) i (51), hem vist exemples de datiu, acusatiu, nominatiu; a (54), i (55), per completar el paradigma, podem veure un cas de genitiu i d'ablatiu, respectivament:

- (54) [_{SX} *qui gentes omnes mariaque et terras mouet*], *eius sum ciuis ciuitate caelitum*

- (55) [_{SX} *arma quae ad me missuri eratis*], *iis censeo armetis milites*

Abans de comentar el que passa amb les clàusules relatives de (51) i (55), ens convindria més, potser, parlar del paper que desenvolupen aquests pronoms de represa lèxics.

Com ja hem dit anteriorment, el llatí és una llengua, el sistema pronominal de la qual permet o legitima pronoms buits a posicions d'objecte i no només de subjecte. Així les coses, doncs, *sx* podria estar fàcilment constituït per un pronom de represa *buit*. Si aquest fos el cas,

'Restr.' correspon a *restrictor*, el conjunt d'alternatives que constitueix el domini discursiu, o el que és el mateix, el que nosaltres anomenem *topic*. 'Op' correspon a l'operador; clarament, *omnium* o *nemini* als casos anteriors, per als casos on no està tan clar, com ara a (51), es pot postular un operador amagat del tipus de 'només' o 'ASSERT'. L'Abast Nuclear' correspon, bàsicament, a la clàusula matriu que conté la variable lligada per l'operador. No continuarem aquí amb més detalls, i dirigim el lector a les referències citades.

que ho pot ser, per què hauria de disposar una llengua de dues opcions per aconseguir exactament el mateix?

Encara que aquest no sigui precisament un argument contundent,⁵⁹ fixem-nos per un moment en les condicions que afavoreixen una opció (pronom de represa lèxic) o una altra (pronom de represa buit). Si fem revisió dels casos on apareix un pronom de represa buit, podem comprovar que, de fet, cobreix les mateixes FG que un pronom de represa lèxic. Comparem parells mínims:

(56) a. [_{SC}*qui non manibus dare quantum poterit plauserit,*]
ei pro scorto supponetur hircus unctus nautea.

b. [_{SC}*qui it lauatum in balineas,* *cum ibi sedulo sua uestimenta seruat, tamen* [_e]_{dat}*surripiuntur.* ⁶⁰

A tots dos casos de (56), el SX a TOP està representat per una clàusula de relatiu nominalitzada; a tots dos casos, la posició connectada és un datiu, a (56)a., seleccionat pel verb *supponetur*, en el cas de (56)b., seleccionat pel verb *surripiuntur*. La diferència és, doncs, mínima.

Considerem uns altres parells mínims:

(57) a. [_{SC}*quibus ita est interdictum,* *hi numero impiorum ac sceleratorum habentur.*

b. [_{SX} *Hoc foedus*] *ueretur Hiempsal* [_{SC} *ut pro satis firmum sit.*]

(58) a. [_{SC} *quod ... circumuenerunt...*] *hoc, si ipsi tacuerint, uos scituros ... non credunt?*

⁵⁹Els criteris d'economia del llenguatge encara no s'han establert satisfactòriament. A més, mai no es pot estar segur que no hi ha alguna raó en el sistema de la llengua que justifiqui una situació com aquesta (com serà el cas aquí), és a dir, que no es tracti només d'una redundància aparent.

⁶⁰Utilitzem [_e] per referir-nos a una categoria buida, sense especificar el seu tipus. Així, a (56)b., [_e]_{dat} representa una categoria buida corresponent a un constituent en datiu.

b. [SX *opus rusticum omne*] curet [SCuti sciat *facere pro*]

Els sx de (57) i (58) corresponen, respectivament, a un cas de subjecte i a un cas d'objecte; en els casos d'a. tenim sx amb pronom de represa lèxic (*hi* i *hoc*, respectivament) i en els casos de b., sx és un pronom de represa buit. Per a l'opció de b., hem triat exemples de sx en clàusula subordinada, de manera que sigui més fàcil de veure que SX és realment un TOP.

Però potser una primera aproximació al tema l'obtindrem de la comparació de (58)a. amb (57)b. i (58)b.. Com hem dit, (57)b. i (58)b. són casos de pronom buit; i tots tres són casos de sx en clàusula subordinada: el nucli que selecciona sx és el verb subordinat i, per tant, aquesta és la clàusula on esperem trobar-los. Ara bé, en el cas del pronom lèxic, aquest pronom de represa es troba ell mateix extraposat fora de la seva clàusula *uos scituros*. I si ens hi fixem en la interpretació que té (58)a., podem veure⁶¹ que *hoc* està marcant un contrast dintre del text. De fet, si considerem novament els casos de pronoms de represa lèxic, tots ells representen algun tipus de contrast contextual. Prenguem, per exemple, el següent exemple:

(59) *Inanimum est omne quod pulsu agitur externo; quod autem animal est, id motu cietur interiore.*

En aquest cas, s'introdueix un concepte, *inanimum*, i, a continuació, s'estableix un altre concepte, *quod animal est*, i es vol fer el contrast amb l'anterior: a la predicació que segueix sobre aquest últim concepte introduït, s'hi focalitza l'element que correspon a aquest concepte que es vol contrastar.

De manera que tenim un TOPIC, o *tema* discursiu, sobre el qual s'efectua una predicació. Aquesta predicació pot ser neutra i, aleshores,

⁶¹Remetem el lector al text sencer, si es vol convèncer completament, ja que per raons d'espai no el podem reproduir aquí.

l'element (sx) que recolleix el *tema* es realitzarà com a pronom buit⁶²; és el cas de, per exemple, (56)b., (57)b. i (58)b.. Si, en canvi, es vol contrastar aquest tema amb algun element previ discursiu, aleshores, l'element de represa, sx, es *focalitzarà*; és el cas de (56)a., (57)a. i (58)a., i també de (59) (amb *id* com a sx).

No continuarem ara la discussió per la línia de la interpretació discursiva que es fa d'aquests elements. Per a això remetem a les referències que hem mencionat al començament del capítol. El que ens interessa aquí, però, és la manifestació sintàctica que tenen aquests elements. Per exemple, si hem dit que en el cas de pronom lèxic, el que tenim és una focalització, i observem que, en aquests casos, el pronom està preposat al davant de la clàusula matriu (però darrera del TOPIC), és a dir, que tenim una determinada interpretació, independent del contingut del constituent, associada a una determinada posició sintàctica, aleshores el que postularem és que aquest element de represa ha sofert moviment des de la posició de sx (on ha estat generat), fins a la posició on rep interpretació de FOCUS oracional.

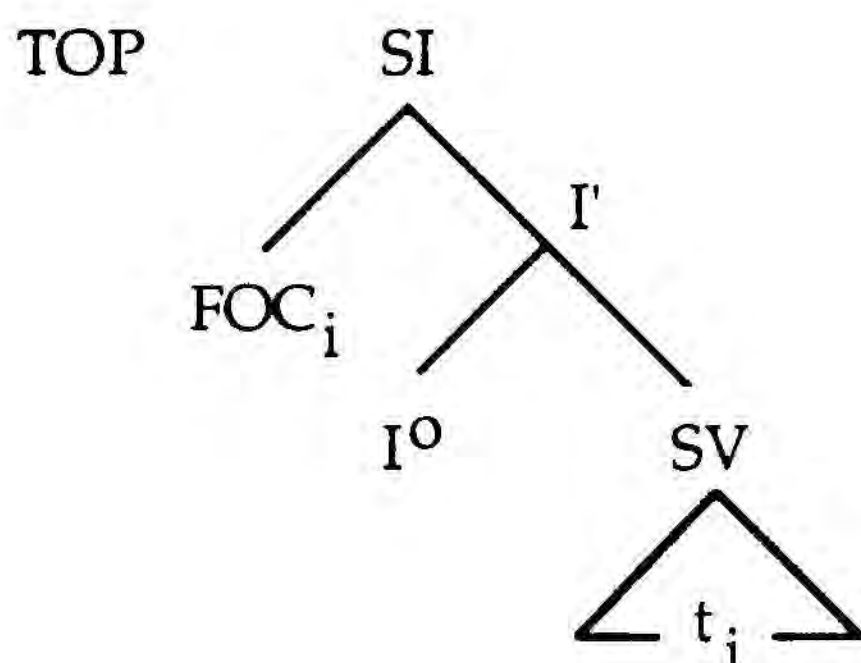
Si, a més, observem que només *un* constituent pot ocupar aquesta posició (i, per tant, rebre'n la interpretació), aleshores sospitarem que es tracta de la posició d'Especificador⁶³ d'alguna categoria funcional. Si, a més, observem que l'aparició d'un constituent en aquesta posició és incompatible (no pot coocórrer) amb l'aparició d'un element interrogatiu, aleshores podem postular plausiblement que aquesta posició sintàctica associada a FOCUS és l'[Espec,SI], que és igualment seu de recepció d'un element interrogatiu.

Recordem que al capítol precedent, vam proposar que els elements de tipus [+Q] (interrogatius) es movien a l'[Espec,SI]; i ara estem associant també aquesta posició a [+F]. Així que, de moment i sense especificar la posició de TOP que discutirem més endavant, l'estructura que quedaria per a casos del tipus a. a (56), (57) i (58), fora semblant a:

⁶²Probablement, l'opció per defecte en llatí. I, probablement també, l'equivalent dels clítics en llengües romàniques.

⁶³Recordem que els Especificadors són únics.

(60)

Si aquesta estructura és correcta, aleshores en podem testejar dues prediccions: que en una interrogativa directa, el TOP precedirà el pronom interrogatiu; la segona, que la relació $\langle \text{FOC}_i, t_i \rangle$ respecta les restriccions de localitat.

Pel que fa a la primera, aquí en tenim un exemple:

(61) [s_x *Quae Croeso Pythis Apollo... responderit,*]_i *quis pro*_j *ignorat* ?

on es pot comprovar que, efectivament, la clàusula relativa a TOP precedeix el pronom interrogatiu *quis*. A més, també obtenim una explicació de perquè s_x a (61) ha de ser *pro* i no pot ser lèxic: sent com és un argument del verb *ignorat*, només apareixeria com a pronom lèxic, si estigués focalitzat; però un element [+F] es desplaça a l'[Espec,SI], que és també on es desplacen els elements [+Q]; ara bé, l'[Espec,SI] a (61) ja està ocupat per *quis* de manera que l'hipotètic s_x lèxic no s'hi podria moure.⁶⁴

Respecte a la segona qüestió, sembla que es respectin les condicions de localitat, amb els *caueats* ja usuals: per una banda, els exemples de què disposem (per exemple, el de (58)a.) respecten les condicions de

⁶⁴Estem parlant d'un s_x 'neutre', per així dir; en d'altres paraules, que no portés cap més altra càrrega o contingut que el de marcar la FG i els trets- ϕ del s_x . Si, en canvi, el s_x contingués trets addicionals (com ara els dels demostratius: *hic vs. iste vs. ille*; o els d'identitat: *idem*) que es poguessin perdre amb un s_x buit, aleshores esperarem la seva aparició lèxica, però mai com a [+F], per les raons tot just adduïdes. Cf. també la discussió que segueix en el text.

localitat; d'altra banda, no trobem exemples que violin aquestes condicions (per exemple, on el *sx* s'hagués originat a una clàusula adjunta i s'hagués mogut a l'[Espec,SI] matriu), i tampoc no trobem casos amb doblament a la posició original de *sx*.⁶⁵

Una segona aproximació a la qüestió de la presència vs. absència de pronom lèxic està representada per la dicotomia argument vs no-argument. Si ens hi fixem en els exemples que hem tractat a (56)-(59), podem veure que es tracta en tots els casos d'arguments del nucli verbal. Aquest fet pot tenir una explicació molt senzilla.

Un element buit ha de ser identificat i legitimat d'alguna manera. Recordem, per exemple, que les traces eren identificades pels seus antecedents; que un nucli C^0 buit⁶⁶ era identificat pel nucli verbal que el seleccionava, etc. De la mateixa manera, un pronominal buit com ara *pro* ha de ser identificat, ja sigui per algun nucli de CONC(ordança),⁶⁷ ja sigui per selecció temàtica. La qual cosa vol dir que només podrem esperar trobar un pronom de represa buit, quan

⁶⁵La qual cosa implicaria que no hi ha hagut cap moviment i, que, a més, la nostra hipòtesi sobre l'aparició vs. absència de pronoms lèxics associada a [+F] és incorrecta. Mantenim els *caueats* per la manca d'evidència negativa.

⁶⁶Per exemple, el de les clàusules subordinades complement, en subjuntiu i sense conjunció.

⁶⁷És aquest un assumpte complicat: el *pro* subjecte pot ser fàcilment identificable pels trets de Concordança del verb. Però recordem que el llatí té *pro* en posició d'objecte i que, al mateix temps, el verb no mostra Concordança per a l'objecte (com és el cas en d'altres llengües amb aquest tipus de fenomen). Però cf. també Rizzi (1986), sobre els objectes nuls en italià, llengua que tampoc mostra concordança de l'objecte amb el verb; la diferència principal amb el llatí, però, és que en llatí, l'objecte nul pot tenir una interpretació definida (la mateixa que en italià pot tenir un clíctic), mentre que en italià, l'interpretació d'aquest objecte nul és *arb*.

L'abast d'aquest problema se surt dels límits d'aquest treball, per la qual cosa no el discutirem aquí. El que ens interessa retenir, però, és que el llatí, en disposar d'un sistema pronominal buit, disposa també d'un mecanisme d'identificació d'aquest tipus de categoria.

aquest pugui ser identificat adequadament, és a dir, quan sigui un argument.

Així, per exemple, podríem explicar el cas de (54) i (55), que vèiem abans i que repetim aquí:

(54) [_{SC}*qui gentes omnes mariaque et terras mouet*], *eius sum ciuis ciuitate caelitum*

(55) [_{SC}*arma quae ad me missuri eratis*], *iis censeo armetis milites*

Ni un *pro* al lloc de *eius* a (54) ni un al lloc de *iis* a (55) podria ser identificat: per una banda, *eius* (o el genitiu que representa) manté aquest status mixte dels complements de nom que, per una banda són complements, i, per l'altra, no són estrictament requerits pel nucli que els selecciona. D'altra banda, *iis* és definitivament un adjunt i, per tant, no seleccionat pel verb; per tant, un *pro* no podria ser identificat en el seu lloc. De tota manera, tant *eius* com *iis* semblen haver estat focalitzats (moguts a la posició de FOC, és a dir, a l'[Espec,SI]) independentment.⁶⁸

Ara, per exemple, podem comprendre per què és tan difícil trobar un cas com el de (61), és a dir, un TOP, seguit d'una interrogativa directa, on el TOP estigui recollit per un pronom de represa lèxic: si tenim en compte que només podem trobar un *sx* lèxic, si està focalitzat o si no és un argument, i que la posició de FOC ja està ocupada pel *qu*-interrogatiu, aleshores les possibilitats queden molt restringides: es podria donar només en el cas d'un *sx* no-argument en posició de base (no focalitzat).

⁶⁸Recordeu que l'aparició d'un pronom lèxic pot ser deguda a que està focalitzat o a que el corresponent buit no està adequadament identificat (que equival, de moment, al cas d'un no-argument). Però aquestes dues opcions no s'exclouen mútuament: pot haver-hi un pronom no argumental que, a més a més, hagi estat focalitzat.

Ser un argument, d'altra banda, és un requisit necessari però no suficient per a la identificació d'un pronom buit. Considereu, per exemple, el següent parell:

(62) a. [sx_{tu}] *si te di amant, agere tuam rem occasiost*

b. [sx_{tu}] *tamen malo pro serues tua ...*

A (62), tots dos casos de pronom de represa són arguments del verb: a b. es tracta del subjecte, a a., de l'objecte. I, en canvi, malgrat ser tots dos arguments, i malgrat que un objecte nul és permès en llatí, i malgrat que no sembla que un cas estigui focalitzat i l'altre no, a (62)a. tenim un pronom lèxic, i a (62)b., en tenim un de buit.

El problema en aquest cas rau en el fet que *pro* a (62)b. està perfectament identificat per la Flexió (o Concordança) verbal, mentre que, precisament perquè el verb llatí no té CONC d'objecte, els trets de persona de *te* a (62)a. quedarien sense identificar i, per tant, un *pro*, en aquestes circumstàncies donaria un resultat agramatical.⁶⁹

A (56), (57) i (58), quan parlàvem de parells mínims on la posició connectada podia estar representada per un pronom buit, hem utilitzat exemples en els quals el pronom buit fos un constituent d'una clàusula

⁶⁹El mateix argument és vàlid en el cas de considerar *tuam* la posició connectada. Els trets- ϕ de persona queden sense identificar. A més, encara que no hi hagués trets- ϕ de persona a identificar (és a dir, si es tractés d'una 3ª persona, que es pot considerar la manca de persona), seria aquest un sx corresponent a un genitiu, és a dir, que hauria de ser identificat pel nucli nominal del qual depén. I aquesta identificació no sembla tenir lloc: els casos que tenim mostren sempre un pronom lèxic del tipus de *eius*.

La situació es planteja una mica més problemàtica en el cas de considerar que el sx és el subjecte de l'infinitiu *agere*; en aquest cas, la flexió infinitival no identifica els trets de persona de l'hipotètic subjecte (per la qual cosa, aquest hauria de ser lèxic). No continuarem ara, però, amb aquesta qüestió que implica ramificacions com ara la identificació del constituent (buit) subjecte dels infinitius concertats (si en tenen) i dels no concertats.

subordinada, per tal que es pogués veure més clarament que SX no es trobava ell mateix a la posició de sx (a la posició connectada). En el cas que SX fos un constituent de la clàusula matriu, com podríem averiguar, quina evidència tindríem que aquest SX que considerem un TOP es troba realment a TOP i no a la posició connectada sx? Per exemple, prenguem (63):

(63) [_{SC}*qui quacumque de causa ad eos; uenerunt*]_i *pro*_j *ab iniuria prohibent pro*_i.

Nosaltres estem postulant que SC es troba a TOP, en alguna posició per determinar, i que a la posició connectada d'objecte hi ha un *pro*. Però quina evidència tenim que, de fet, el SC no es troba ell mateix a la posició d'objecte de *prohibent*? És a dir, que, en lloc de (63), tinguéssim una representació com ara (64):

(64) *pro*_j [_{SC}*qui quacumque de causa ad eos; uenerunt*]_i *ab iniuria prohibent*.

Sortosament per a nosaltres, aquest i altres casos proporcionen un recurs subtil i molt aclaridor: es tracta del sintagma *ad eos*.

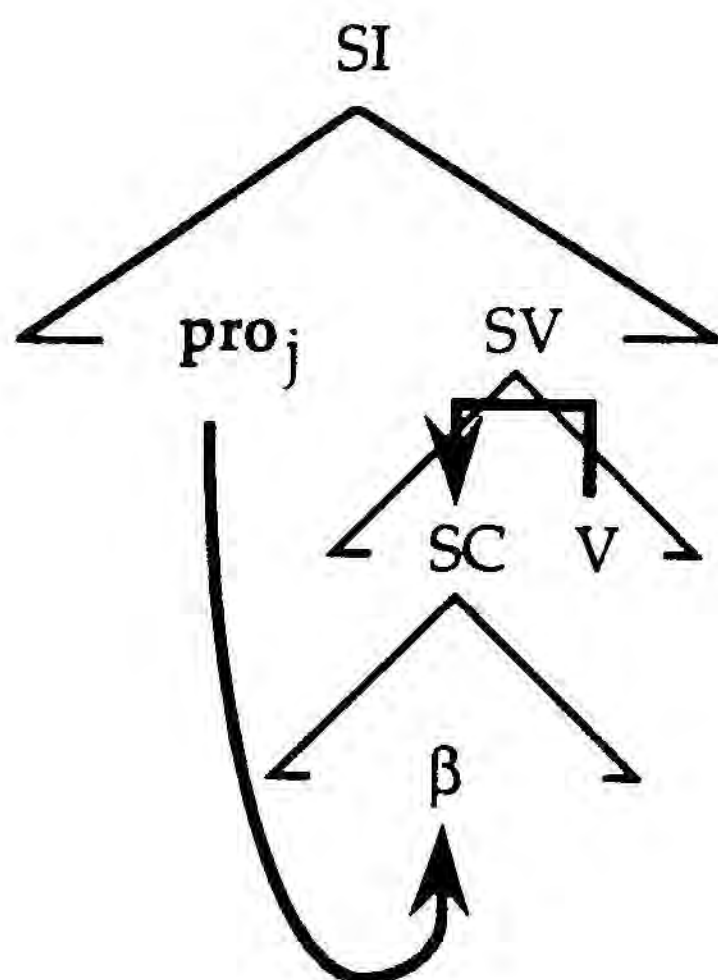
A Benedicto (1991)a., es mostrava com les anàfores de llarga distància⁷⁰ en llatí podien ampliar el domini on trobar l'antecedent. Entre d'altres casos, es descriuen les circumstàncies en què una anàfora a l'interior d'una clàusula subordinada pot trobar el seu antecedent en la clàusula matriu: el domini mínim que conté l'anàfora ha d'estar seleccionat pel verb matriu i, per tant, formar una dinastia, la qual cosa permet estendre el domini de la *Categoria Rectora* (CR) [on l'anàfora ha de trobar el seu antecedent] i a l'anàfora pendre el subjecte de la

⁷⁰Una anàfora de llarga distància és el que en termes més tradicionals s'ha anomenat *reflexiu indirecte*, és a dir, quan el reflexiu *se* té el seu antecedent no a la seva pròpia clàusula, sinó a la matriu:

(i) *Ariouistus; ... conclamauit quid ad se; uenirent,*

clàusula matriu com a antecedent.⁷¹ Tornant al nostre exemple de (63), si la clàusula de relatiu nominalitzada fos ella mateixa a la posició d'objecte que a (63) ocupa pro_i (tal com hem representat a (64)), aleshores estaria c-comandada pel subjecte pro_j , i seleccionada pel verb *prohibeo*, de tal manera que formaria una dinastia amb ell, extenent-se d'aquesta manera el domini de la CR (on pot trobar un potencial antecedent) al SI matriu:

(65)

Així un element anafòric β a (65) podria, legítimament, pendre pro_j com el seu antecedent. En aquest cas, aleshores, *ad eos*, coindexat amb pro_j hauria agafat la forma *ad se*, però no ho ha fet. En conseqüència, el fet de presentar la forma pronominal *eos* en lloc de l'anafòrica *se*,

⁷¹En realitat, a (63) poc importa si analitzem la clàusula relativa com a SC o com SC inclòs dintre de SN (amb un nucli nominal N^o buit): en el cas de SC, es forma la dinastia directament; en el cas de SN dominant SC, la clàusula relativa SC funciona com a adjunt a SN (en el cas de les relatives restrictives, que és el que ens ocupa) i, en tal situació, el domini on no pot trobar el seu antecedent és el SN, però la clàusula matriu que c-comanda tot el SN, és un domini legítim per a un antecedent:

(i) *Epaminondas_i [SN_{ei} [SC_{qui sibi_i} ex lege praetor successerat]] exercitum non tradidit.*

Cf. Benedicto (1991)a. i (1989) [en castellà] per a una argumentació més completa d'aquests fenòmens i més exemples.

indica clarament que el SC no es troba sota el c-comandament del subjecte pro_i , i, per tant, podem postular no només que SC no es troba a la posició ocupada per pro_i a (63) sinó que a més a més, ha de trobar-se en una posició superior, per sobre del subjecte, de manera que aquest no el c-comandi. En proposarem una anàlisi a la pròxima secció.

3. SX/sx

Ara que ja hem parlat de les característiques de les dues posicions implicades, SX i sx, ens pertoca tractar de la seva relació. Recordem que als treballs que hem repassat a 3.0.2., era crucial el tipus de *cohesió* o *connectivitat* que aquestes dues posicions sintàctiques mostraven: el fet que SX funcionés *com si* es trobés a sx, feia sospitar (i proposar) una relació SX/sx creada per moviment.

Però abans d'entrar en detalls, caldria demanar-nos si aquesta relació és necessària en les construccions de *topic*, si SX ha d'estar obligatòriament relacionat amb un sx (buit o lèxic) a la clàusula. Recordem que quan parlàvem dels diferents tipus de constituents que podien aparèixer com a elements recollidors sx, vam veure que, quan es tractava d'un SN, la referència d'aquest no havia de ser estrictament la mateixa del constituent a SX.

Observem ara algunes altres dades rellevants; considereu els següents exemples:

(66) *Nam [SX_i nos omnes quibus est...labos], [SX_k omne quod est interea tempus]..., pro_k lucrost.*

(67) *...[SX rex Iuba,] cognitis Caesaris difficultatibus..., non est uisum dari spatium conualescendi...*

A (66) hi ha dos TOP, SX_i i SX_k; el segon està recollit per un sx buit, el *pro* subjecte del verb *est*. A (67), *rex Iuba* és el TOP; el verb de la clàusula matriu és un verb impersonal, *est uisum*, i el verb subordinat és un passiu *dari*. Si les construccions de *topic* són bàsicament predicacions entre el SX i el predicat adjacent, és cert que a (66) i (67)

s'hi dóna aquesta predicació, però el predicat manté amb el TOP una relació molt laxa.

Aquest tipus de situació no és, però, aliena a aquestes construccions. Hi ha llengües, com ara el japonès, que disposen d'una partícula o postposició (-*wa*) per marcar el *topic*. La relació entre aquest *topic* i el predicat corresponent pot ser molt laxa, com ara a (68):

- (68) a. *saakasu-wa, zoo-ga omoshiroi.*
 circ-TOP, elefant-NOM interessant
 "Pel que fa al circ, els elefants són interessants"
- b. *zoo-wa, hana-ga nagai.*
 elefant-TOP, trompa-NOM llarga
 "Pel que fa als elefants, la trompa és llarga"

L'única condició per a la bona formació d'aquestes construccions és (pel que a nosaltres ens interessa) que hi hagi *algun tipus de* relació entre l'element *topic* i la resta de la predicació. Per exemple, un cas com (69):

- (69) *John-wa, Marii-ga hatarai-te iru.*
 Joan-TOP, la Maria-NOM treballa ASP
 "Pel que fa a en Joan, la Maria treballa"⁷²

no seria acceptable si no hi hagués cap tipus de relació entre *Joan* i *Maria*; en canvi, si són parents, o treballen junts, o es pot establir qualsevol tipus de connexió entre ambdós, aleshores l'oració és acceptable.

Tornem ara als nostres casos (66) i (67). En ambdós casos, l'element *topic* no recollit a la clàusula podria representar una mena d'Experimentador, un datiu depenent en el cas de (66) de *lucrost* i en el cas de (67) de *uisum est*. Aquest datiu, però, no és un argument verbal, no és requerit obligatòriament pel verb, no està, en d'altres paraules,

⁷²Gràcies a la Noriko Kawasaki pels exemples i comentaris profitosíssims.

seleccionat per aquest.⁷³ Però sí que és un indicatiu d'aquesta relació que ha d'existir entre el SX i el seu predicat.

Podem, aleshores, concloure que ha d'existir una relació entre SX i la clàusula, aquella que exigeix la predicació que els uneix.

Ara bé, quan hi ha *sx*, és a dir, quan aquesta relació es manifesta amb la presència d'un element recollidor, aleshores, com estan aquests elements relacionats? Quin grau de *cohesió* o *connectivitat* presenten?

Recordem que, d'entre les diverses manifestacions de connectivitat que hem notat a 3.0.2., n'hi havia dues que podíem aplicar al llatí: les relacionades amb els efectes de la Teoria del Lligam (TL), i les relacionades amb Cas.

Suposadament, eren aquestes manifestacions de la presència, en algun moment de la derivació, de SX a la posició de *sx*. Veurem que el resultat d'aquests dos tipus de connectivitat ofereix resultats contradictoris.

Recordem somerament els efectes de la TL. Si a SX es trobava una anàfora o pronom (en el sentit de 1.1.5.), aquesta hauria de respectar els principis A i B de la TL, respectivament, com si es trobés a la posició de *sx*. Però ja hem vist anteriorment, amb la discussió de (63) i següents, que el comportament d'un element referencialment depenent (com ho són anàfores i pronoms) no reflectia cap tipus de Reconstrucció⁷⁴, sinó tot al contrari: la computació dels principis de la TL es feien des de la posició SX, i **no podien** fer-se des de la posició *sx*.

La qüestió del Cas és una mica més complexa.

Un dels requisits de la Gramàtica (Universal) és que els SNs han de tenir Cas, i això s'expressa mitjançant el Filtre de Cas⁷⁵. Ens interessa

⁷³Recordem que l'absència d'un argument, si realment és argument, provoca agramaticalitat. En els casos que estem veient, però, l'expressió és completament acceptable sense la presència del datiu.

⁷⁴Es diu que hi ha Reconstrucció quan els principis de la TL es computen des de la posició *sx* i no des de la posició SX.

⁷⁵Cf. 1.1.3

veure, doncs, com aquests sintagmes SX que estem aquí examinant adquireixen i manifesten Cas.

El fet que l'element extraposat SX manifestés el mateix Cas de *sx* es va prendre en un començament com una prova més del fet que SX provenia de *sx*. Com ja hem apuntat anteriorment, però, aquesta és una conclusió un tant arriscada, tal i com podem comprovar més endavant.

De tota manera, hi ha ocasions en què aquesta cohesió de Cas es manifesta, com ara a (70):

(70) [*SX amicos domini*], *eos habeat sibi amicos*

on *amicos* mostra la mateixa marca de Cas que el pronom de represa *eos*.

I n'hi ha d'altres en què no n'hi ha, com a l'exemple de (49) d'aquesta mateixa subsecció, que repetim aquí:

(49) a. [*SN mercator Siculus, cui erant gemini filii,*] , *ei surrupto altero mors obtigit*

on *mercator Siculus* es troba en Nominatiu i el pronom de represa, *ei*, apareix en datiu.

Si, tal com suggereixen les dades referents a distribució de pronoms i anàfores, els SX han estat generats a la base a la seva posició de SX, una posició perifèrica i externa al nucli clausal, aleshores no poden rebre Cas de la mateixa manera que ho fan els arguments. Al llarg d'aquest apartat anirem aportant proves de com la posició on es troba aquest SX és una posició sense Cas i de com el constituent que l'ocupa, finalment, el rep.⁷⁶

⁷⁶Una cosa és que la posició mateixa, per la seva configuració estructural, sigui una posició on normalment no s'assigna Cas (a diferència del que passa, per exemple, amb la posició d'objecte, sigui quin sigui el mecanisme d'assignació de Cas que s'apliqui), i una altra, que el SX que ocupa aquesta posició, com a constituent lèxic, estigui subjecte al *Filtre de Cas*, i requereixi, consegüentment, Cas.

Comencem, primer, per un dels casos més simples: aquell en què el SX presenta Cas Nominatiu, independentment del Cas que manifesti l'element de represa. És, per exemple, el cas de (62) i de (2) en aquesta secció o (1) a 3.0.1., que repetim aquí:

- (71) a. [SXtu] *si te di amant, agere tuam rem occasiost*
- b. [SXtu] *tamen malo pro serues tua ...*
- c. [SN mercator Siculus, cui erant gemini filii,] , *ei surrupto altero mors obtigit*
- d. [SX plebes] *incredibile memoratu est [SYquam intenta pro fuerit]*

El Nominatiu que apareix a (71)a. i c. no coincideix amb el Cas que mostra el sx corresponent, de manera que no pot explicar-se de cap altra manera més que com assignació de Cas per Defecte. Seria aquesta una mena de mecanisme d'“últim recurs”: per tal d'evitar una violació del Filtre de Cas, la llengua disposa d'un últim mecanisme que assignaria Nominatiu al SX que no hagués rebut Cas prèviament. I equivaldria, bàsicament, als casos de *Nominatiuus Pendens* de les gramàtiques tradicionals llatines.

Als paràgrafs anteriors, hem vist, doncs, que el SX pot rebre Nominatiu com a Cas per Defecte. Un altre mecanisme d'assignació de Cas extra-ordinària consisteix en la *Còpia* (o *Transmissió*) de Cas. Mitjançant aquest mecanisme, el constituent a SX es coindexa amb el sx (cosa que ja ha de fer, independentment, per motius referencials) i li pren el Cas. Això era el que passava a l'exemple de (70), que repetim aquí:

- (70) [SX *amicos domini*], *eos habeat sibi amicos*

El SN a TOP *amicos* s'ha coindexat amb el seu pronom de represa, i aquest, *eos*, li presta el seu Cas.

Més indicis que la posició SX es troba fora de l'abast dels assignadors de Cas regulars (principalment, el verb)⁷⁷ i que no rep Cas pels mètodes 'tradicionals' és el fet que, més que freqüentment, SX està representat per una clàusula de relatiu nominalitzada. El Filtre de Cas s'aplica als SN, però no als SC⁷⁸, de manera que qualsevol mecanisme d'emergència (com ara el Nominatiu per Defecte) o alternatiu (com ara la coindexació) que s'hagués d'aplicar a un SN no seria necessari per a un SC⁷⁹. N'hem vist nombrosos exemples al llarg d'aquesta subsecció, per exemple, a (63), (54), (61), (57) i (56).

Potser encara més interessant, és un fenomen relacionat amb aquestes clàusules. En aquest tipus de construcció perifèrica, es troba freqüentment el que en gramàtica tradicional ha estat anomenat *attractio inuersa*, és a dir, aquell fenomen pel qual l'antecedent d'una clàusula de relatiu adopta el Cas del pronom relatiu que el segueix. N'hem vist algun cas ja en aquesta subsecció; per exemple, a (51) i a (55). Ara, a (72), en podem veure d'altres:

- (72) a. *Patronus qui uobis fuit futurus perdidistis.*
 b. *Naucratem quem conuenire uolui, in naui non erat*
 c. *illis quibus inuidetur, i rem habent*

A(72)a., sota condicions 'normals', esperariem que l'objecte 'lògic' de *perdidistis*, *patronus*, hagués mostrat marca d'Acusatiu; però aparentment, el SN no es troba a l'abast del verb, de manera que no en pot rebre Cas, i el copia del pronom relatiu.

A (72)b., d'altra banda, la funció lògica del SN *Naucratem* és la de subjecte de *erat*. Aquí també, el Nominatiu no sembla arribar al SN i aquest acaba agafant el del pronom relatiu al seu costat.

⁷⁷Recordem, per exemple, l'argumentació que hem presentat a l'apartat anterior sobre la interacció de la posició de SX amb la Teoria del Lligam.

⁷⁸Com a mínim, aquests, SC, no necessiten 'manifestar' Cas morfològicament.

⁷⁹Alternativament, la clàusula de relatiu nominalitzada pot representar-se amb un nus SN dominant el SC i un nucli N^o buit. Ja que les categories buides no es troben sotmeses al Filtre de Cas (únicament, els SN lèxics), la clàusula relativa quedaria 'dispensada' del Filtre sota qualsevol de les dues anàlisis.

Finalment, (72)c. mostra clarament que es tracta d'una construcció de TOPIC, per la presència del pronom de represa *i*. Com en els altres casos, *illis* no resta a l'abast del verb matriu, de manera que en lloc de mostrar Nominatiu, com de fet ho fa el pronom de represa *i*, pren el Cas del pronom relatiu que el segueix.

Si comparem aquests casos de (72) amb aquell que hem vist anteriorment a (49), i que reproduïm aquí:

(49) [_{SN} *mercator Siculus, cui erant gemini filii,*] , *ei surrupto altero mors obtigit*

pot ser difícil imaginar-se una diferència entre (72)c. i (49), que faci que la primera prengui Cas del pronom relatiu, mentre que la segona adopti Cas per Defecte, i que cap de les dues no es coindexi amb el pronom de represa *i* en copiar el Cas.

Una primera aproximació al problema podria ser la següent: les clàusules del tipus de (72) són, majoritàriament, clàusules restrictives, mentre que l'exemple de (49) és una no-restrictiva. Ha estat observat i comentat en diverses ocasions⁸⁰ la diferència estructural que hi ha entre relatives restrictives i no-restrictives; si Cinque (1982) té raó, i així ho pensem, i les relatives restrictives es troben a l'interior de SN, mentre que les no-restrictives són una mena de parentètiques, adjuntades a algun nivell fora del SN, aleshores podem pensar que el primer element al qual pot tenir accés el SN en els casos de (72) és precisament el pronom relatiu (recordem que la categoria màxima que domina el nom, també domina la clàusula relativa). Mentre que en el cas de (49), la clàusula relativa no es troba a l'interior de SN, de manera que *mercator Siculus* no té accés al pronom relatiu per copiar-ne el Cas. El contraexemple ve directament de la mà de (72)b.: *Naucratem* és un nom propi *i*, com a tal, només pot admetre clàusules relatives no-restrictives, i tanmateix, li ha copiat el Cas al relatiu que l'acompanya. És cert que es podria argüir que de vegades els noms propis accepten clàusules relatives restrictives (per exemple, a 'el Joan que jo conec'),

⁸⁰Cf. Cinque (1982), com a primera referència coneguda per a mi. Cf. també, en particular pel que fa al llatí, Benedicto (1991)a. i (1991)b.

però aleshores perden el seu caràcter de nom propi i, per tant, la restricció. I, a més, en el cas de (72)b. aquest tipus d'interpretació és inacceptable. Proposarem una anàlisi concreta d'aquest fenomen a la secció següent (3.2).

Hem vist fins ara, doncs, que el llatí disposa, al menys, de tres mecanismes (extra-ordinaris) d'assignació de Cas als constituents de SX: el Nominatiu per Defecte; la *transmissió de Cas* des del pronom de represa; la *transmissió de Cas* des d'un pronom relatiu associat al SX. Sota quines circumstàncies es produeix cada un d'aquests mecanismes, ho discutirem a la pròxima secció.

Hem parlat en aquest apartat de les diverses formes de *cohesió* que poden presentar els elements a SX amb la posició *sx*, en particular, d'efectes de TL i de fenòmens relacionats amb Cas. Un altre aspecte que se sol adduir com a manifestació de *cohesió* és la coincidència categorial i de paper temàtic.

El llatí presenta una certa variació respecte d'aquesta qüestió. És clar que si hi ha cohesió casual, hi haurà també, cohesió categorial (només els SN poden manifestar Cas⁸¹). És evident, però, que els casos de Nominatiu per Defecte no presenten aquest tipus de cohesió, ja que el *sx* pot estar fàcilment constituït per un SP:

(73) *Nam [sXunum conclaue...] in eo conclauī ego perfodi parietem.*

A més, en el cas que SX sigui un SC, és a dir una clàusula, el *sx* o element de represa pot ser senzillament un SN (cf. (4) a 3.0.1.).

Les construccions d'*attractio inuersa*, d'altra banda, presenten uns casos ben interessants. A primera vista, ja, no es pot dir que hi hagi cohesió entre SX i *sx*, però el que sí hi ha és alguna versió d'aquesta

⁸¹No és, però, una observació tan diàfana. Podem imaginar el cas de SX=SA(djectiu), recollit per un pronom de represa com ara *id*, en la línia de *#inanimum, id erat*. En aquest cas, no està clar que hi hagués coincidència categorial entre SX (*inanimum*) i *sx* (*id*).

noció entre el SN que copia el Cas, i el pronom relatiu que el cedeix. Observem els següents casos, molt il·lustratius:

(74) [*SX* *ad saxum quo capessit*] , *ea deorsum cadit*

A (74), és evident que *ad saxum* no presenta cohesió ni formal (de Cas) ni temàtica (un és un lloc-*quo*, mentre que la altre és un lloc-*unde*). D'altra banda, si bé *ad saxum* no presenta cohesió de Cas amb l'element *qu-* relatiu, *quo*, sí que la presenta de caràcter temàtic: tots dos són lloc-*quo*. El que aquestes dades impliquen ho comentarem més extensament a la secció 3.2., però ara, de moment, suggeriríem que sembla haver-hi una mena de assignació de "Cas Inherent"⁸² a la inversa: no es transmet un Cas concret, no és tracta d'una transferència purament formal, sinó d'una identitat temàtica,⁸³ que implica posteriorment, però independent, una realització casual (i categorial) concreta.

4. Ubicació.

Per acabar amb aquesta subsecció, farem una primera aproximació d'un aspecte d'aquestes construccions que hem estat evitant fins ara: on, a la configuració estructural de l'oració, es troba TOP?

Recapitem una mica el que sabem fins ara.

Els efectes de la TL, la distribució dels pronoms i anàfores, ens oferia evidència que el SX es troba en posició jeràrquicament superior al subjecte, ja que aquest no el c-comandava:

(63) [*SC* *qui quacumque de causa ad eos; uenerunt*]_i *pro*_j *ab iniuria*
*prohibent pro*_i.

⁸²Cas inherent és Cas associat a paper- θ (la relació primària és la temàtica); aquí fóra paper- θ associat a Cas (la relació primària és la de Cas).

⁸³Encara que es podria estar temptat de parlar de FG (funcions gramaticals). Si definim aquestes en termes configuracionals, com és el supòsit d'aquest model teòric, en cap cas el sx està transmetint la seva 'configuració estructural' al SX.

on *ad eos*, sent correferent amb el subjecte de la clàusula matriu, hagués estat un anafòric de llarga distància (o indirecte; és a dir, *ad se*), si hagués estat c-comandat pel subjecte.

També sabem que, en relació amb elements [+Q] i [+F], que ocupen la posició [Espec,SI], SX apareix a l'esquerra d'aquest. Recordem els exemples:

(61) [SX;*Quae Croeso Pythis Apollo...responderit,*]; *quis pro;* *ignorat ?*

o el següent, on trobem un element exclamatiu que, assumim, també ocupa la mateixa posició [Espec,SI]:

(75) [SX *eunuchum quem dedisti nobis,*] *quas turbas dedit!*

De manera que, de moment, sabem que SX ha d'estar a algun nivell per sobre de SI.

Considerem ara el següent exemple:

(76) ...*ut* [SX *quae T. Ampiús de eius re decreuit*] *ea comprobes.*

A (76) tenim un cas de SX a una clàusula subordinada introduïda per un complementitzador, és a dir, un element a la posició C^o. De manera que ara tenim una posició *ante quem* i una posició *post quem*: C^o i SI.

Abans de proposar cap hipòtesi a 3.2, descriurem altres dos tipus de construccions amb elements perifèrics.